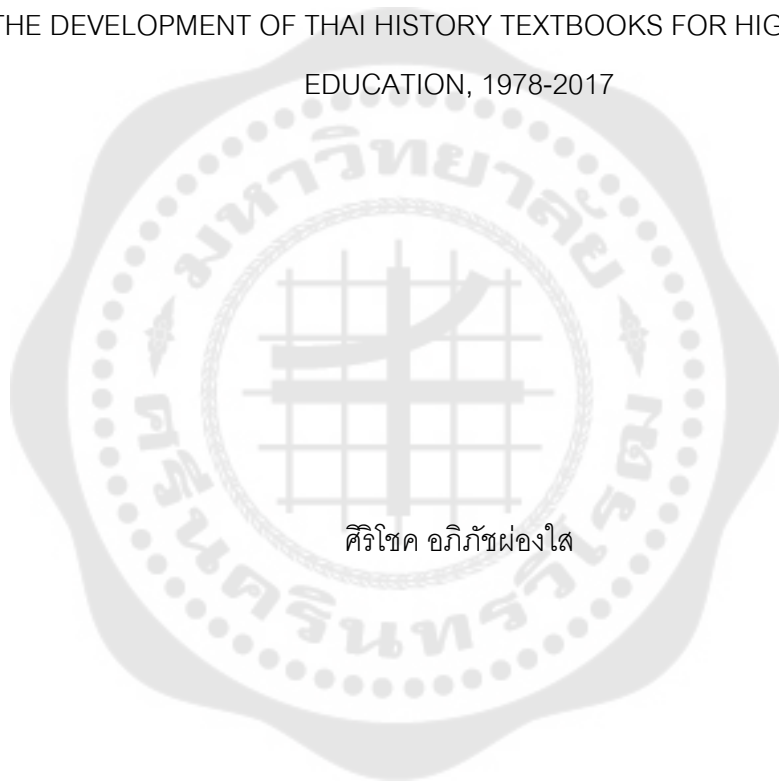

พัฒนาการแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษา (พ.ศ.2521-2560)
THE DEVELOPMENT OF THAI HISTORY TEXTBOOKS FOR HIGH SCHOOL
EDUCATION, 1978-2017

ศิริโชค อภิรักษ์พงษ์ใส

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พัฒนาการแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษา (พ.ศ.2521-2560)

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

THE DEVELOPMENT OF THAI HISTORY TEXTBOOKS FOR HIGH SCHOOL
EDUCATION, 1978-2017

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF ARTS
(History)

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2019

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญาานิพนธ์

เรื่อง

พัฒนาการแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษา (พ.ศ.2521-2560)

ของ

ศิริโชค อภิรักษ์ผ่องใส

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญาานิพนธ์

ที่ปรึกษาหลัก

ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ)

(รองศาสตราจารย์วุฒิชัย มูลศิลป์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ดาบเพชร)

ชื่อเรื่อง	พัฒนาการแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษา (พ.ศ.2521-2560)
ผู้วิจัย	ศิริโชค อภิวังษ์ผ่องใส
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2562
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ชาคกริต ชุ่มวัฒนะ

การดำเนินนโยบายด้านการศึกษาของแต่ละรัฐบาลนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้รับมอบหมายให้กำกับการดูแลการดำเนินงานของส่วนงานต่างๆให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐ วิธีการหนึ่งคือการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาให้เป็นไปตามบริบทที่ตั้งไว้ สำหรับการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยนับแต่อดีตนั้น รัฐมักจะใช้แบบเรียนเพื่อปลูกฝังความรักชาติ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย การที่จะตอบสนองจุดประสงค์ความรักชาติทำให้อุณหภูมิในแบบเรียนมีลักษณะที่มุ่งให้ผู้เรียนเห็นถึงความยิ่งใหญ่ของชาติผ่านการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทยนับตั้งแต่เมื่อครั้งมีรัฐโบราณต่างๆ จนเข้าสู่สมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ รวมถึงมีการเชิดชูบุคคลสำคัญต่าง ๆ โดยเฉพาะพระมหากษัตริย์ที่ทรงเสียสละเพื่อรักษาเอกราชของไทยมาแต่อดีต ส่วนการบรรจุวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทยนั้น แบบเรียนจึงได้มีการเพิ่มการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยอันเป็นมรดกสำคัญของชาติไทยนอกเหนือจากเรื่องราวความสำเร็จในด้านต่างๆ แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษา ในช่วง พ.ศ.2521-2560 นั้นจัดทำขึ้นในกรอบของหลักสูตรการศึกษาที่ประกาศใช้ 6 หลักสูตรได้แก่ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ผลการศึกษาพัฒนาการของแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาในช่วงระยะเวลาดังกล่าวพบว่า แบบเรียนแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ รูปแบบแรกคือ โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนค่อนข้างคงที่หรือไม่มีการเปลี่ยนแปลงใน 4 หัวข้อ ได้แก่ วิธีการทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชาติไทย พัฒนาการของชาติไทย และเหตุการณ์สำคัญ รูปแบบที่สองคือ โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาที่มีการเพิ่ม 2 ประเด็นใหม่ ได้แก่ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และบุคคลสำคัญของไทย และรูปแบบสุดท้ายคือรูปแบบที่โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนมีการเปลี่ยนแปลง โดยมีการเน้นบางประเด็นมากขึ้น หรือตัดบางประเด็นออก ดังปรากฏตัวอย่างในประเด็นศิลปกรรม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นความแตกต่างทางบริบทของสังคมในแต่ละช่วงเวลา

คำสำคัญ : พัฒนาการของประวัติศาสตร์ไทย, ต่อมามีผลปี 2521-2560

Title	THE DEVELOPMENT OF THAI HISTORY TEXTBOOKS FOR HIGH SCHOOL EDUCATION, 1978-2017
Author	SIRICHOK APHIPHATPHONGSAI
Degree	MASTER OF ARTS
Academic Year	2019
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Chakrit Choomwattana

In pursuance of the educational policy of the government, the Ministry of Education is responsible for monitoring the work of various sectors to achieve the objectives of the government. One method is to develop or revise educational curriculum in the desired context. In teaching Thai history, the state is likely to use textbooks to promote patriotism and Thai pride. In order to achieve their patriotic goals, textbooks were designed to convince students of the greatness of their country. The study of Thai history goes back to the ancient states, including the Sukhothai, Ayutthaya, Thonburi and Rattanakosin periods. Prominent people, especially the kings who sacrificed themselves for their country, were glorified. As for making the students proud of being Thai, Thai wisdom was part of the national heritage and added to the stories used in these textbooks. The production of Thai history textbooks at the high school level during 1978-2017 was carried out in the framework of six educational curricula: the Lower Secondary Education Curriculum of BE 2521 (AD 1978), the Upper Secondary Education Curriculum of BE 2524 (AD 1981), the Lower Secondary Education Curriculum of BE 2521 (AD 1978, revised 1990), the Upper Secondary Education Curriculum of BE 2524 (AD 1981, revised 1990), the Basic Education Curriculum of BE 2544 (AD 2001) and the Basic Education Core Curriculum of BE 2551 (AD 2008). From the analytical study of the development of Thai history high school textbooks, it was found that textbooks had three patterns: (1) the content, structure and presentation did not change with regard to the four topics: historical methodology, historical background of Thailand, development of the Thai state and important events; (2) two topics were added to the structure and content: time and historical periods, and prominent people. In the third pattern, changes were noticeable in the structure of the text. Some topics were given more emphasis while some were ignored; for example, topics concerning the arts, culture and Thai wisdom. This reflects the differences in the social context over a period of time.

Keyword : Development of Thai history, High school textbooks 1978-2017

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์แก่ข้าพเจ้า เป็นครูที่ให้ความรักความเมตตาคอยดูแลลูกศิษย์คนนี้อย่างหมดไฟตลอดเวลา และขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ทุกท่าน ที่มอบความรู้ ความเมตตา ความช่วยเหลือ และกำลังใจตลอดเรื่อยมา

ขอกราบขอบพระคุณ รศ.วุฒิชัย มุลศิลป์ และ รศ.ดร.ศิริพร ดาบเพชร ที่กรุณาเป็นประธานและกรรมการสอบปริญญาานิพนธ์ คำแนะนำจากท่านทั้งสองทำให้งานชิ้นนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมเรียนปริญญาโททุกคนที่ร่วมฝ่าฝืนกันจนเรียนจบทั้งห้องไว้ ราตี เซอร์รี่ แม่แพร์ และที่สำคัญที่ขาดไม่ได้คือคุณต เพื่อนรักที่คอยด่าคอยดุกระซากลากัญให้ทำที่ลิส คอยให้ความช่วยเหลือและมอบไอเดียให้เสมอ ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคนจริง ๆ ที่จับมือช่วยเหลือกันจนเรียนจบในวันนี้

ขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านที่อยู่รอบ ๆ ตัว ทั้งคอยให้กำลังใจ แรงผลักดัน รวมถึงให้ความช่วยเหลือโดยไม่มีเงื่อนไขจนข้าพเจ้าเรียนจบในที่สุด ทั้งปาล์ม มะนาว เตย ก้อย อับ เอ ก็พี ดรีม ปอ ปู๊ป ป๊อป อ.น้อง อ.ทรงพล พี่เจียบ พี่อ่อง พี่น้อง พี่จูด พี่ชันนี่ พี่มุ่ม อ้อม น้ามนต์ นัท และเอ็กซ์

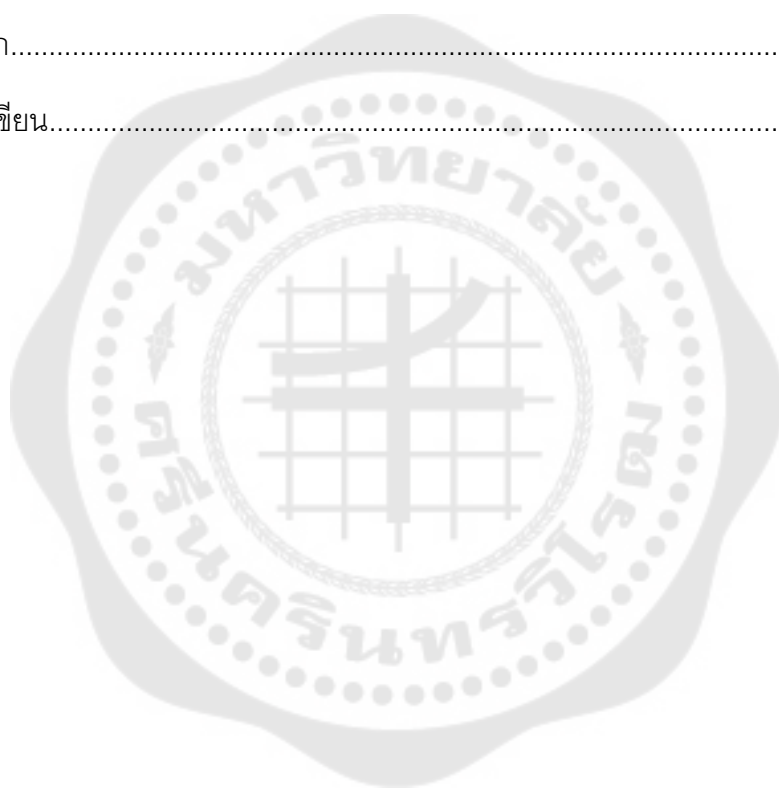
สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณสำหรับความรักที่ครอบครัวมีให้โดยไม่มีเงื่อนไข และเข้าใจเสมอมา และขอบคุณตัวเองที่อดทนจนมีวันนี้ ประโยชน์อันใดที่พึงเกิดจากงานวิจัยเล่มนี้ขอมอบกลับคืนให้กับทุกท่านที่หวังดีกับข้าพเจ้าเสมอมา

ศิริโชค อภิวัชพงษ์ใส

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.2 จุดประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 ความสำคัญของการศึกษา	5
1.4 วิธีการศึกษาค้นคว้า	5
1.5 ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	5
1.6 แหล่งศึกษาค้นคว้า	6
1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
บทที่ 2 นโยบายและหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ.2521 – 2560....	12
2.1 นโยบาย และการจัดการศึกษาในประเทศไทย พ.ศ.2414 - 2520	13
2.2 นโยบาย และการจัดการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย พ.ศ.2521 - 2551	19
2.3 โครงสร้างหลักสูตรและคำอธิบายรายวิชาประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในหลักสูตร พ.ศ.2521 – 2551	20
2.4 สรุป	30
บทที่ 3 เนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ.2521 – 2560.....	32
3.1 เนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ พ.ศ.2521 - 2560	33
3.2 สรุป	55
บทที่ 4 การวิเคราะห์พัฒนาการเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ.2521 – 2560	57

4.1 โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนไม่มีการเปลี่ยนแปลง	57
4.2 โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาที่มีการเพิ่มเข้ามาใหม่	66
4.3 โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนมีการเปลี่ยนแปลง	70
4.4 สรุป	74
บทที่ 5 บทสรุป	76
บรรณานุกรม	79
ภาคผนวก	89
ประวัติผู้เขียน	120

บทที่ 1

บทนำ

การศึกษา คือกระบวนการถ่ายทอดอัตลักษณ์ ความรู้ และอุดมการณ์ของรัฐต่อผู้เรียน การศึกษาจึงมีอิทธิพลอย่างสูงต่อความคิด ความเชื่อ ของบุคคลในสังคม โดยมีแบบเรียน ซึ่งเป็นหนังสือที่ให้ผู้เรียนเรียนในชั้นต่าง ๆ¹ ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดอุดมการณ์ และความรู้เกี่ยวกับชาติของทุกคนให้ตรงกัน² แบบเรียนจึงมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังแนวคิดต่าง ๆ แก่ผู้เรียน ผู้ซึ่งจะเติบโตเป็นพลเมืองของชาติในเวลาต่อไป โดยการศึกษารัฐไทยนั้น อยู่ภายใต้หลักสูตรการศึกษาชาติอันมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนด

ระหว่างปี 2521 – 2560 มีหลักสูตรการศึกษาหลายฉบับ ได้แก่ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

เมื่อศึกษาหลักสูตรของกลุ่มสาระสังคมศึกษา รายวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าว ผู้วิจัยจัดกลุ่มหลักสูตรได้เป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 – 2543 มีหลักสูตรการศึกษา 4 หลักสูตร คือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) โดยพบว่าไม่มีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์แยกออกมาโดยเฉพาะ แต่จัดการเรียนการสอนในลักษณะบูรณาการ โดยใน 1 วิชา จะมีการบูรณาการ 7-8 รายวิชาย่อยของสังคมศึกษาเข้าด้วยกัน³ ซึ่งเมื่อศึกษาถึงจุดประสงค์หลัก ผู้วิจัยพบว่าจุดประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับวิชาประวัติศาสตร์ถูกลดความสำคัญลง

¹เบญจวรรณ สุนทรากุล. (2518). *วิวัฒนาการของแบบเรียนไทย*. หน้า 1.

²นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2557). *ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์ : ว่าด้วยวัฒนธรรม, รัฐและรูปการจิตสำนึก*. หน้า 60.

³หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา แยกออกเป็น 7 วิชาย่อย คือ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม สังคมวิทยา ประชากรศึกษาและสิ่งแวดล้อม และเศรษฐศาสตร์ ส่วนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ประกอบด้วย 8 วิชาดังต่อไปนี้ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรมศึกษา สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมายประชากรศึกษา และสิ่งแวดล้อม

ระยะที่สอง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 – 2560 มีหลักสูตรการศึกษา 2 หลักสูตร คือ หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ผู้วิจัย พบว่า รายวิชาประวัติศาสตร์ถูกบรรจุกลับมาเป็น 1 ใน 5 สาระหลักของวิชาสังคมศึกษา มีการ จัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์แยกออกมา ดังเช่นที่เคยมีมาในหลักสูตรประโยค มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ.1-2-3) พ.ศ.2503

จะเห็นได้ว่าหลักสูตรระยะแรกคือระหว่างปี พ.ศ.2521 – 2543 วิชาประวัติศาสตร์ถูกลด ความสำคัญลงเนื่องจากหลายปัจจัยผสมกัน เกิดการเปลี่ยนแปลงทิศทางของสังคมอัน เนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ เกิดการปรับตัวของเศรษฐกิจ พรมแดนการเมืองและวัฒนธรรม ลดลง มีการก่อตัวของวัฒนธรรมสากลขึ้น รวมถึงเหตุการณ์ทางการเมือง เช่น เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ทำให้คนหันมาให้ความสำคัญแก่อุดมการณ์ประชาธิปไตย เกิดการตื่นตัวของ กระแสเสรีนิยม เป็นผลให้ภาคเศรษฐกิจมีบทบาทสำคัญ มุ่งหวังพาประเทศเข้าสู่การเป็นประเทศ อุตสาหกรรมใหม่ รวมถึงภายหลังเข้าสู่ยุคผ่อนคลายความตึงเครียดของสงครามเย็น รัฐบาลหันไป รื้อฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับต่างชาติโดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน ปัจจัยเหล่านี้เป็นผล ทำให้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 รายวิชาสังคมศึกษามีการเปลี่ยนแปลง โดยวิชา ประวัติศาสตร์ถูกผนวกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวิชาสังคมศึกษา ที่จัดการเรียนการสอนแบบ บูรณาการ เกิดเป็นรายวิชาประเทศของเรา เพื่อนบ้านของเรา และโลกของเรา ที่มุ่งให้ความสำคัญ กับการพัฒนาคนไทยให้มีความพร้อมกับการก้าวเข้าสู่สังคมโลก

เมื่อเข้าสู่หลักสูตรระยะที่สอง ระหว่างปี พ.ศ.2544 – 2560 วิชาประวัติศาสตร์ก็กลับมา มี ความสำคัญอีกครั้งในการจัดการเรียนการสอนของไทย โดยปัจจัยหนึ่งเกิดจากที่ช่วงเวลาก่อนหน้า นี้ประเทศไทยได้เผชิญกับภาวะเศรษฐกิจถดถอยอันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้งในปี พ.ศ. 2540 โดยเชื่อว่าระบบการศึกษาไทยไม่ได้ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาไทยเท่าที่ควร ทำให้คนไทยขาดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และขาดคุณธรรม จริยธรรมซึ่งเคยเป็นสำนึกร่วมของคนในชาติ นำไปสู่การเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในที่สุด¹ การที่ เศรษฐกิจของชาติพังทลายทำให้คนเกิดความตื่นตัวที่จะกลับไปหาคำอธิบายถึงตัวตน “ความเป็นไทย”² โดยความเป็นไทยที่ถูกสร้างขึ้นมาในยุครัฐชาติ มีหน้าที่เชิงอุดมการณ์ที่จะรวม

¹สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *หมายเหตุการศึกษาไทย : รวมข้อเขียน สปศ. และบทความคัดสรรว่าด้วยปฏิรูป การศึกษา 2543-2545 เล่ม 1 ข่าวสารและทัศนะของ สปศ.* หน้า 552.

²กัญญาพันธุ์ พจนะลาวัฒน์. (2561). *ประวัติศาสตร์สำเนียง.* หน้า 86.

ความหลากหลายให้เป็นหนึ่ง รวมถึงเป็นพลังทางอุดมการณ์ที่จะสร้างความเข้มแข็ง ความก้าวหน้าเจริญรุ่งเรือง ศักดิ์ศรี ความอยู่รอดของชาติ¹

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ใน มาตรา 23 (1) มีการระบุว่าจัดการศึกษาต้องให้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ ของตนกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จนนำมาสู่การจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544² ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ โดยวิชาประวัติศาสตร์ได้แยกออกมาเป็นสาระ หนึ่งของสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยการกำหนดมาตรฐานให้ผู้เรียนมี เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภาคภูมิใจ และธำรงความเป็น ไทย

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่หลักสูตรปัจจุบัน คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พ.ศ.2551 วิชาประวัติศาสตร์ยิ่งทวีความสำคัญ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการที่บุคคลสำคัญใน ประเทศ ได้ออกมากล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ ในฐานะเครื่องมือที่จะทำ ให้คนรัก และภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทย ดังพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ.2551 มีความตอนหนึ่งว่า

...ที่ประเทศไทย บรรพบุรุษของเราสละชีวิตมาเพื่อปกป้องผืนแผ่นดิน มาด้วยเลือดเนื้อด้วยชีวิต แต่เสียดายตอนนี้ท่านนายกฯ เขาไม่ให้เรียน ประวัติศาสตร์แล้วนะ ฉันก็ไม่เข้าใจ เพราะตอนที่ฉันเรียนอยู่ที่สวีเดนแลนด์ ไม่มีประวัติศาสตร์อะไรเท่าไร แต่เราก็ต้องเรียนประวัติศาสตร์ของสวีเดน แต่ เมืองไทยนี้ บรรพบุรุษเลือดทาแผ่นดิน กว่าจะมาถึงที่ให้พวกเราอยู่ นั่งอยู่กัน สบาย มีประเทศชาติ เรากลับไม่ให้เรียนประวัติศาสตร์ ไม่รู้ว่าใครมาจากไหน เป็นความคิดที่แปลกประหลาด

อย่างท้ออเมริกา ถ้ามไปเขาก็สอนประวัติศาสตร์บ้านเมืองเขา ที่ไหน ประเทศไหน เขาก็สอน แต่ประเทศไทยไม่มี ไม่ทราบว่าเป็นแผ่นดินนี้ รอดไปอยู่จน

¹ธีรยุทธ บุญมี. (2546). *ชาตินิยม และหลังชาตินิยม*. หน้า 197.

²หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 แบ่งสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ออกเป็น 5 สาระ ประกอบด้วย ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม ,หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมประวัติศาสตร์ , เศรษฐศาสตร์ , และภูมิศาสตร์

บัดนี้เพราะใคร หรือว่ายังงั้น อันนี้หน้าตักใจ ชาวต่างประเทศยังไม่ค่อยทราบ
ว่า นักเรียนไทยไม่มีการสอนประวัติศาสตร์ชาติเลย...¹

จากการที่บุคคลสำคัญของชาติให้ความสำคัญกับการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย เป็นเหตุให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ออกมาดำเนินการรื้อฟื้นวิชาประวัติศาสตร์อย่างเร่งด่วน² รวมถึงในภายหลังปรากฏคำแถลงนโยบายของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อสมานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ความว่า “... ด้านการศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม รัฐบาลจะนำการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ และความเป็นไทยมาใช้สร้างสังคมให้เข้มแข็งอย่างมีคุณภาพและคุณธรรมควบคู่กัน ...”³

เพื่อดำเนินการตามจุดมุ่งหมายดังกล่าว ทำให้ปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ความรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย แบบเรียนประวัติศาสตร์จึงเป็นส่วนหนึ่งในการรักษาอุดมการณ์เหล่านี้

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับแบบเรียนประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยพบว่างานวิจัยต่าง ๆ ศึกษาแบบเรียนประวัติศาสตร์ในลักษณะเป็นกลไกสำคัญในการปลูกฝังแนวคิดชาตินิยมของชาติ ไม่พบว่าม้งานวิจัยใดศึกษาถึงพัฒนาการของการเขียนแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย หรือการศึกษาในแนวประวัติศาสตร์นิพนธ์

ด้วยเหตุนี้งานวิจัยเรื่อง พัฒนาการแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย (พ.ศ.2521-2560) จึงเป็นความพยายามที่จะตอบคำถามที่ว่า ระหว่าง พ.ศ..2521 ถึง พ.ศ..2560 งานเขียนแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยมีความเปลี่ยนแปลงอย่างไร การเขียนแบบเรียนประวัติศาสตร์ได้รับอิทธิพลจากที่ใดบ้าง โดยศึกษาจากบริบททั้งทางสังคม และการเมือง

1.2 จุดประสงค์ของการศึกษา

1.ศึกษาพัฒนาการของแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2521-2560

¹ ประชาไทย. (2551). พระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ วันที่ 11 สิงหาคม 2551. (ออนไลน์)

² ภิญญพันธ์ พจนะลาวัฒน์. (2561). ประวัติศาสตร์สำเนียง. หน้า 91.

³ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2557). คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อสมานิติบัญญัติแห่งชาติ. หน้า 12.

2.ศึกษาริบททางสังคม และการเมือง ตลอดจนแนวนโยบายของรัฐ ที่ส่งผลต่อ พัฒนาการแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระหว่าง พ.ศ.2521-2560

1.3 ความสำคัญของการศึกษา

1.ทำให้เข้าใจพัฒนาการของแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษา ระหว่าง พ.ศ.2521-2560

2.ทำให้เข้าใจบริบททางสังคม และการเมือง ตลอดจนแนวนโยบายของรัฐ ที่ส่งผลต่อ พัฒนาการแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระหว่าง พ.ศ.2521-2560

3.ทำให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณากำหนดสาระการเรียนรู้ในแผนการศึกษาของชาติต่อไป

1.4 วิธีการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาดำเนินการทางประวัติศาสตร์ โดยการวิเคราะห์แบบเรียน ประวัติศาสตร์ไทย ระหว่าง พ.ศ.2521-2560 หลักสูตรการศึกษา ช่วง พ.ศ.2521-2551 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520-2552 ตลอดจนนโยบายของรัฐบาล และสภาพการณ์ทางสังคมในช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากเอกสารชั้นต้นที่กล่าวมาแล้ว ยังมีการค้นคว้าเพิ่มเติมจากเอกสารอื่น ๆ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย หนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสาร และบทความ การตีความที่ปรากฏจากเอกสารชั้นต้น และเอกสารอื่น ๆ ในงานวิจัยชิ้นนี้ ถือเป็นสาระสำคัญของการนำเสนอ ปริญญาานิพนธ์ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

1.5 ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. **ขอบเขตของเวลา** งานวิจัยนี้จะศึกษาพัฒนาการของแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระหว่าง พ.ศ.2521-2560 เนื่องจาก พ.ศ.2521 เป็นปีที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ที่ได้กำหนดระยะเวลาในการเข้ารับการศึกษาใหม่ โดยจัดการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษา 6 ปี และมัธยมศึกษา 6 ปี โดยชั้นมัธยมศึกษาแบ่งเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของระบบการศึกษาในแบบปัจจุบัน

2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระหว่าง พ.ศ.2521-2560 เฉพาะที่ใช้สอนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอน

ปลายเท่านั้น และเป็นแบบเรียนที่ใช้ในวิชาหลักเท่านั้น โดยเลือกแบบเรียนที่ได้รับการอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ

1.6 แหล่งศึกษาค้นคว้า

แหล่งศึกษาค้นคว้าที่สำคัญคือ สำนักหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดของมหาวิทยาลัยและสถาบันต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร และแหล่งข้อมูลจากสื่อออนไลน์

1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย พบว่าสามารถแบ่งกลุ่มงานวิจัยได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มงานที่ศึกษาเกี่ยวกับแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย

งานวิจัยในกลุ่มนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย โดยพบว่ามีการนำเสนอในรูปแบบเดียวกันคือ การระบุว่ารัฐบาลมุ่งสร้างชาติผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ โดยเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่ถูกร่างโดยกระทรวงศึกษาธิการนั้นเปลี่ยนแปลงได้ยาก

ณิชนันท์ ตัญญาวิทย์. (2549). การวิพากษ์การสร้างชาติศึกษาผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลักสูตรพุทธศักราช 2544. รายงานการศึกษาเฉพาะบุคคล ศิลปศาสตรบัณฑิต (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

งานวิจัยฉบับนี้ มุ่งศึกษาการสร้างชาติผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยพบว่าภายในแบบเรียนประวัติศาสตร์ได้ให้ภาพของ “ชาติ” ในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และวัฒนธรรมไทยภาคกลาง ภายในแบบเรียนยังเสนอภาพสังคมที่สงบเรียบร้อยภายใต้การปกครองของกษัตริย์ที่ทรงคุณธรรม แต่อีกด้านหนึ่งของแบบเรียนนี้ได้เสนอภาพความสัมพันธ์ของประเทศไทยกับประเทศอื่น ๆ ในรูปแบบของความขัดแย้ง ทำให้การศึกษาประวัติศาสตร์ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความแตกต่างของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมโลกได้

ธีรเมธ อชาภากิจ. (2559). การวิเคราะห์หนังสือเรียนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่าง พ.ศ.2551-2558. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

งานวิจัยชิ้นนี้ มุ่งวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือเรียนประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยพบว่ามีความสอดคล้องตรงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551

โดยผู้วิจัยได้แสดงความคิดเห็นในส่วนของเนื้อหาว่าเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์เปลี่ยนแปลงได้ยากในทุกสำนักพิมพ์ เนื่องจากการเขียนอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดตามที่กระทรวงกำหนด โดยยึดตามมาตรฐานและตัวชี้วัด ซึ่งเน้นอยู่ในแนวทางชาตินิยมและวีรบุรุษมาโดยตลอด และเน้นให้ความสำคัญกับกลุ่มบุคคลชั้นสูงในสังคมเท่านั้น

เปรมโรจน์ บางอ้อ. (2556). แนวคิด "ชาตินิยม" ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

งานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเนื้อหาและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าภายในแบบเรียนมีการปลูกฝังแนวคิดที่สำคัญ 2 ประการคือ แนวคิดราชาชาตินิยม ที่เน้นความสำคัญของพระมหากษัตริย์ในฐานะหัวใจของชาติ โดยนำเสนอผ่านเรื่องราวพระปรีชาสามารถของกษัตริย์และแนวคิดเชื้อชาตินิยม เน้นที่เชิดชูชาติไทย แต่แบบเรียนมีอคติในการนำเสนอเรื่องราวของประเทศเพื่อนบ้าน ผู้วิจัยกล่าวว่าการก่อตัวของอุดมการณ์ราชาชาตินิยมในแบบเรียน เกิดจากกระแสการเมืองในทศวรรษ 2540 อันเป็นผลมาจากกระแสความคิดกษัตริย์นักประชาธิปไตย ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาภายในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551

นุชจรี ใจเก่ง. (2551, กรกฎาคม-กันยายน). ระลึกชาติในแบบเรียนภาษาไทย. อ่าน. 1(2): 21-54.

บทความชิ้นนี้ มุ่งศึกษาแนวคิดชาตินิยมที่ปรากฏในแบบเรียน โดยแบบเรียนภาษาไทย สังคมศึกษา และประวัติศาสตร์ ได้กลายเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังอุดมการณ์แนวคิดชาตินิยมผ่านการศึกษา หล่อหลอมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำในวัยเยาว์

“ชาติ” ในแต่ละยุคสมัยมีความแตกต่างกันไปตามการเมืองในแต่ละยุค ดังต่อไปนี้

ยุคที่ 1 แบบเรียนรวมชาติ (พ.ศ.2414-2416) เป็นยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แบบเรียนมีขึ้นเพื่อสั่งสอนให้เป็นราษฎรที่ดี จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ เน้นกระบวนการรวมชาติผ่านแบบเรียนภาษาไทย

ยุคที่ 2 แบบเรียนยุคชาติผู้ดี (พ.ศ.2426-2474) แบบเรียนเน้นให้เป็นพลเมืองดี ของชาติ โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลางความจงรักภักดี เพื่อเป็นข้าราชการของพระมหากษัตริย์ ไม่ใช่พลเมืองของรัฐประชาชาติ

ยุคที่ 3 แบบเรียนยุคประชาธิปไตย (พ.ศ.2475-2502) “ชาติไทย” คือศูนย์กลางของความจงรักภักดีของคนไทย ลดความสำคัญของพระมหากษัตริย์ลง ภายในแบบเรียนจึงมุ่งสร้างจิตสำนึกทางการเมืองแบบใหม่แก่พลเมือง ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยในยุคของจอมพล ป. พิบูลสงคราม แบบเรียนเน้นปลูกฝังค่านิยมและแนวคิดรัฐนิยม ให้ภาพสังคมเมืองและชนบทที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข พลเมืองรู้หน้าที่แบ่งงานกันทำ และโดยเฉพาะการยื่นตรงเคารพธงชาติ

ยุคที่ 4 แบบเรียนยุคชาติสถาบัน (พ.ศ.2503-2521) รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หันกลับมาเชิดชูสถาบันกษัตริย์อีกครั้ง แบบเรียนในยุคนี้จึงมุ่งเน้นให้นักเรียนตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชาติ มีหน้าที่สร้างความเจริญรุ่งเรืองต่อชาติบ้านเมือง และตระหนักถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ในฐานะที่เป็นผู้เสียสละ จรรโลงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตย

ยุคที่ 5 แบบเรียนยุคชาติคือหมู่บ้านในอุดมคติ (พ.ศ.2522-2533) จากสถานการณ์ทางการเมืองหลังเหตุการณ์ปี 2516 และ 2519 นำมาสู่การแบ่งฝักฝ่ายกันนั้น แบบเรียนก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยมีการสร้างชุมชนในอุดมคติที่ชนบทที่มีความสงบสุข ซึ่งต่างจากความจริงที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง โดยแนวคิดเรื่องชาติถูกสอดแทรกในเนื้อหาเพื่อให้เกิดจินตภาพว่าชาติก็เหมือนหมู่บ้านในแบบเรียน ต้องคำนึงถึงชาติก่อนความรู้สึกส่วนตัว โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจ

แม้แบบเรียนทุกสมัยจะถูกเขียนเพื่อรับใช้อุดมการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่ไม่เคยปรากฏว่าภายในแบบเรียนกล่าวถึงหน้าที่ของรัฐที่มีต่อประชาชน มีเพียงการกล่าวว่าพลเมืองดีมีหน้าที่ต่อรัฐอย่างไร

วารุณี โอสถารมย์. (2543). แบบเรียนไทยกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ “เพื่อนบ้านของเรา” ภาพสะท้อนเจตนาคติ อุดมการณ์ ชาตินิยมไทย. รัฐศาสตร์สาร (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). 22(3): 1-83.

บทความวิจัยชิ้นนี้ มุ่งวิเคราะห์การศึกษาในโรงเรียนของไทยว่าได้ปลูกฝังความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างไร ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาในแบบเรียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยศึกษาเจตคติอุดมการณ์ชาตินิยมที่แฝงอยู่ในแบบเรียน

ผู้วิจัยพบว่า การศึกษาสมัยใหม่ถูกรัฐกำหนดให้มีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกในการสร้างพลเมืองดีให้กับรัฐ ผ่านระบบการศึกษาโดยมีองค์ประกอบสำคัญคือหลักสูตร และแบบเรียน ดังนั้น เนื้อหาความรู้ทั้งหมดที่รัฐต้องการถ่ายทอดให้นักเรียนจึงปรากฏอยู่ในแบบเรียน ซึ่งมีเจตคติแฝงเร้นที่ปรากฏอยู่เสมอคือ “อุดมการณ์ชาตินิยม” เพื่อสร้างความรักและภาคภูมิใจในความเป็นชาติ

ภายในแบบเรียนไทยทุกยุคสมัยที่ผ่านมา ให้ภาพชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเพียง “คนอื่น” ที่มีฐานะด้อยกว่าและไม่เป็นมิตรกับ “พวกเรา-คนไทย” และให้ภาพชาติมหาอำนาจตะวันตกในเชิงความสัมพันธ์ฉันท์มิตร จากทัศนคติเชิงลบของคนไทยเกี่ยวกับชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ถูกปลูกฝังผ่านแบบเรียนประถมศึกษา ได้ทำให้เกิดผลสะท้อนกลับจากประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่ชื่นชมประเทศไทยด้วยเช่นกัน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มงานที่ศึกษาเกี่ยวกับแบบเรียนประวัติศาสตร์ของต่างประเทศ

งานวิจัยกลุ่มนี้มุ่งศึกษาแบบเรียนของต่างชาติ โดยเสนอว่าแต่ละชาติต่างใช้แบบเรียนในการสร้างสำนึกรักในชาติของตน หรือใช้แบบเรียนในการสร้างสำนึกรับรู้ตัวตนของตนเองในฐานะเชื้อชาติหนึ่ง

ทัตพร บุญคง. (2554). ประวัติศาสตร์มลายาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ยุคอาณานิคม ค.ศ.1918-1957. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานวิจัยชิ้นนี้ มุ่งศึกษาการผลิตหนังสือแบบเรียนประวัติศาสตร์มลายา โดยพบว่า การผลิตแบบเรียนประวัติศาสตร์มลายาแบบใหม่ในยุคอาณานิคม เพื่อต้องการให้ชาวมาเลย์รับรู้ประวัติศาสตร์ที่เป็นแบบแผนเดียวกัน และเพื่อสะท้อนแนวคิดความสำนึกของชาวมาเลย์ในฐานะเชื้อชาติหนึ่ง ซึ่งเป็นความรู้แบบใหม่ที่รัฐบาลอังกฤษพยายามนำเสนอและถ่ายทอดให้นักเรียนในอาณานิคมของตน โดยแบบเรียนมีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ มีการอ้างอิงเอกสารที่น่าเชื่อถือ โดยเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในแบบเรียน มักเป็นพัฒนาการทางสังคมที่เจริญขึ้นเมื่อชาวตะวันตกเข้ามา และจะเน้นประชากรและพื้นที่เป็นหลัก มากกว่าเรื่องราวในราชสำนัก

ส่วนการศึกษาแนวคิดเรื่อง “เชื้อชาติมาเลย์” ผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์มลายาที่อังกฤษสร้างขึ้น ได้ส่งผลกระทบต่อการรับรู้และตระหนักในสำนึกความเป็นมาเลย์ให้แก่นักเรียน ดังที่อังกฤษนิยามคำว่า “มลายู” โดยเน้นไปที่ความใกล้เคียงทางชาติพันธุ์ ภาษาพูด และศาสนา โดยไม่คำนึงถึงที่อยู่อาศัย อย่างไรก็ตามพบว่าแบบเรียนและระบบการศึกษาที่ทันสมัย ไม่ได้เป็นส่วนสำคัญในการทำให้ชาวมาเลย์ตระหนักถึงเชื้อชาติของตนเองอันจะทำให้เกิดกระแสชาตินิยมของชาวมาเลย์

วิบูล สินธุมาลย์. (2554). การรับรู้ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ลาว : ผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยและลาวชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 (ค.ศ.1975-200). วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์ศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

งานวิจัยชิ้นนี้ มุ่งศึกษาสาระสำคัญของแบบเรียนประวัติศาสตร์ของไทยและลาว โดยศึกษาแบบเรียนในฐานะเครื่องมือสร้างชุดความคิดของรัฐ เป็นเป้าหมายลอมคนในแบบที่รัฐต้องการจากการศึกษาพบว่า จุดประสงค์ในการเขียนประวัติศาสตร์ของทั้งสองประเทศต่างต้องการสร้างสำนึกรักในชาติตนเอง โดยใช้แบบเรียนเป็นเครื่องมือ

แบบเรียนประวัติศาสตร์ลาว ยังคงเน้นย้ำแต่ภาพสงคราม เพื่อสร้างความรู้สึกเกลียดชัง สร้างสำนึกร่วมกันว่า “ศึกดินสยาม” เป็นศัตรูผู้รุกราน

แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ยังคงกล่าวถึงลาวในฐานะประเทศใต้ปกครอง ยังคงเน้นย้ำ “ความเหนือกว่า” ของไทย

กลุ่มที่ 3 กลุ่มงานที่ศึกษาเกี่ยวกับชาตินิยม

งานวิจัยกลุ่มนี้ ซึ่งรวมงานของเปรม ภิโรจน์ บางข้อ ในกลุ่มที่ 1 อยู่ด้วย ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดชาตินิยมของรัฐบาลในการดำเนินนโยบายด้านต่าง ๆ ซึ่งพบว่ารัฐบาลแทบทุกสมัยต่างให้ความสำคัญในการปลูกฝังคนให้มีความรักชาติ ผ่านการดำเนินนโยบายต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านการศึกษา ที่มีระบบราชการเป็นตัวกำหนดรูปแบบการจัดการศึกษา

กชกร ศิริโชค. (2538). การกำหนดนโยบายสาธารณะในระบบการเมืองไทย : ศึกษากรณีการกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานวิจัยชิ้นนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 โดยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการศึกษาในระบบการเมืองไทยนั้น อยู่ภายใต้ระบอบ

อำมาตยาธิปไตย คือระบบราชการเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่หลักในการกำหนดแผนฯ แทนที่จะเป็นหน้าที่ของสถาบันทางการเมือง

พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ. (2560). วาทกรรมชาตินิยมของรัฐบาลไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ.2550. (ออนไลน์)

งานศึกษาฉบับนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับวาทกรรมของรัฐบาลทั้งสิ้น 56 คณะ โดยพบว่าในคำแถลงนโยบายของรัฐบาล มักปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับความรักชาติในประเด็นต่าง ๆ เสมอ เช่น วาทกรรมรัฐบาลคือผู้สร้างและพัฒนาชาติ อันเป็นผลมาจากความสามารถในการบริหารประเทศของรัฐบาล, วาทกรรมรัฐบาลเป็นผู้รักชาติ จงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ เปี่ยมไปด้วยความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการปกป้องมิให้ผู้ใดมาล่วงละเมิดได้, วาทกรรมสามัคคี สمانฉันท์ เพื่อเน้นย้ำว่าความสามัคคีของประชาชนในชาติเป็นสิ่งสำคัญ ชาติจะอยู่รอดได้เพราะทุกคนในชาติเป็นหนึ่งเดียวกัน ประชาชนคือคนสำคัญในการปกป้องประเทศ, วาทกรรมเชิดชูคุณค่าและจิตวิญญาณความเป็นไทย เพื่อปลุกฝังให้คนไทยรักและหวงแหนวัฒนธรรมไทย และวาทกรรมความมั่นคงของประเทศ ซึ่งสะท้อนบทบาทสำคัญของรัฐบาลที่เป็นผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยรักษาความมั่นคงของประเทศ และต่อต้านการก่อการร้ายทุกรูปแบบ เพื่อดำรงเอกราช อธิปไตย ความมั่นคง และผลประโยชน์ของชาติ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียนประวัติศาสตร์ที่มีผู้ทำการศึกษาและวิจัยไว้นั้น พบว่ากลุ่มงานต่าง ๆ มักศึกษาในลักษณะของการสร้างชาติ การปลุกฝังแนวคิดชาตินิยมผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ของชาตินั้น ๆ เป็นหลัก อย่างไรก็ตามยังไม่มีงานวิจัยที่มุ่งศึกษาพัฒนาการของเนื้อหาภายในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ว่ามีการเปลี่ยนแปลงตามบริบททางการเมือง สังคมที่เปลี่ยนไปหรือไม่ และอย่างไร

บทที่ 2

นโยบายและหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย

พ.ศ.2521 – 2560

การศึกษาไทยในสมัยโบราณมีลักษณะแบบไม่เป็นทางการ เป็นการศึกษาจากครอบครัว วัด และชุมชน ผู้ที่ต้องการเล่าเรียนต้องไปอาศัยวัดไม่ว่าจะเป็นลูกศิษย์ บวชเณร หรือบวชพระ รวมถึงมีการฝากตัวบุตรหลานเข้าไปรับใช้เจ้านายเพื่ออบรมกิริยามารยาท และศึกษาวิชาความรู้แบบชาววัง โดยหนังสือจินตามณีเป็นแบบเรียนเล่มแรกของไทยมีเนื้อหาเกี่ยวกับตัวพยัญชนะ สระ และการประสมตัวอักษร โดยใช้เป็นตำราเรียนตั้งแต่สมัยพระนารายณ์มหาราช¹ กระทั่งสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษาจากการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ มาเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน ทรงสถาปนาสถาบันการศึกษาเรียกว่าโรงเรียนหลวง และต่อมาได้มีการตั้งโรงเรียนสำหรับประชาชนทั่วไป เป็นผลให้การศึกษาของไทยในเวลาต่อมาเป็นการศึกษาในระบบมีการจัดตั้งโรงเรียนโดยมีแผนพัฒนาการศึกษาเป็นหลักในการดำเนินงาน ซึ่งในระยะแรกได้ประกาศใช้โครงการศึกษา พ.ศ.2441 โดยได้รับแนวคิดมาจากประเทศอังกฤษ มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อสรรหาบุคคลเข้ามารับราชการ² และเพื่อใช้การศึกษาเป็นฐานในการพัฒนาประเทศ และระยะต่อมา ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้มีแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 โดยจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาขึ้น วางแผนการศึกษาให้มีความเสมอภาคระหว่างชายหญิง³ ฝึกฝนให้ประชาชนเป็นพลเมืองดีภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย และในภายหลังแผนพัฒนาการศึกษาจะมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลแต่ละยุค เป็นผลให้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในไทยได้ถูกปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในสังคม

¹ ศุภร ศรีแสน. (2527). การศึกษาไทย. หน้า 45.

² สัจญญา รัตนวราภักษ์. (2539). สรุปรวิเคราะห์มัธยมศึกษา. หน้า 3-4.

³ ศุภร ศรีแสน. (2527). เล่มเดิม. หน้า 95.

2.1 นโยบาย และการจัดการศึกษาในประเทศไทย พ.ศ.2414 - 2520

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ โดยนโยบายการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายและการแก้ไขปัญหาการศึกษาของรัฐอันจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทักษะและศักยภาพของคนในชาติ¹ โดยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระราชดำริด้านการศึกษาที่ใช้เป็นหลักในการจัดการศึกษาในสมัยของพระองค์คือ การศึกษาเพื่อทวยราษฎร์ เพื่อให้ราษฎรทั้งปวงได้เล่าเรียนให้มีความรู้ความสามารถอันเป็นจะเป็นรากฐานของการพัฒนาชาติบ้านเมือง ทรงริเริ่มวางรากฐานการศึกษาแผนใหม่ที่เป็นระบบ² โดยมีจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่สำคัญ 4 ประการคือ 1) เพื่อการรวมชาติ 2) เพื่อผลิตคนเข้ารับราชการ 3) เพื่อคุณประโยชน์ทั่วไป เพื่อให้เยาวชนของชาติส่วนใหญ่ได้รับการศึกษา และ 4) เพื่อส่งเสริมการศึกษาพระศาสนา³ ในปี พ.ศ.2414 ทรงจัดตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวังสำหรับบุตรของราชวงศ์และข้าราชการเท่านั้น มีแนวทางการศึกษามุ่งไปทางวิชาหนังสือและเลขเพื่อให้ความรู้ความสามารถพอที่จะเข้ารับราชการได้ ในการศึกษาเพื่อทวยราษฎร์หรือโรงเรียนสำหรับราษฎร จัดตั้งเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนวัดมหรรรณพาราม ในปี พ.ศ.2428 และใน พ.ศ.2430 มีการตั้งกรมศึกษาธิการขึ้น และถูกรวมเป็นกรมธรรมการในปี พ.ศ.2432 ทำให้การจัดการศึกษามีระเบียบแบบแผน และใน พ.ศ.2435 มีการประกาศตั้งโรงเรียนชั้นมูลศึกษาในวัดทั้งในกรุงเทพและหัวเมือง⁴ ทำให้การศึกษาศึกษาสมัยใหม่เข้ามาแทนที่การสอนแบบโบราณ มีการใช้กฎพิกัดสำหรับการศึกษา ที่ให้ความสำคัญกับวิชาอ่านเขียน โดยในชั้นมูลศึกษาชั้นสูงมีการเพิ่มบางวิชาเข้ามา เช่น ภูมิศาสตร์ และพงศาวดาร (ประวัติศาสตร์)⁵ และภายหลังการเสด็จประพาสยุโรปของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของการศึกษาไทย โดยใน พ.ศ.2441 มีการกำหนดนโยบายในโครงการศึกษา ปรับปรุงการศึกษาให้เป็นไปตามแบบอย่างของชาติตะวันตก แบ่งการจัดการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ การศึกษาในกรุงเทพฯ มีความมุ่งหมายให้ราษฎรมีความรู้ที่จะเข้ารับราชการหรือไป

¹ภาณุวัฒน์ ภักดิ์วงศ์. (2545). *การวิเคราะห์ประเด็นการศึกษาในนโยบายการศึกษาของคณะรัฐบาลไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2543*. หน้า บทคัดย่อ.

²ชัชพล ไชยพร และคณะ. (2554). *แนวพระราชดำริด้านการศึกษา 9 รัชกาล*. หน้า 146.

³วุฒิชัย มูลศิลป์. (2554). *สมเด็จพระปิยมหาราชกับการปฏิรูปการศึกษา*. หน้า 98-151.

⁴สุมน อมรวิวัฒน์; สวัสดิ์ จงกล และไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2541). *ปรัชญาอนุสยาม : บทวิเคราะห์ด้านการศึกษา*. หน้า 92-93.

⁵วุฒิชัย มูลศิลป์. (2542). *เมื่อเริ่มปฏิรูปการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 7*. หน้า 144.

ศึกษาต่อต่างประเทศ ส่วนการศึกษาในหัวเมือง มีความมุ่งหมายเพียงให้ราษฎรรู้หนังสือ¹ ต่อมา พ.ศ.2445 แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ประเภทคือ สามัญศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ สามารถประกอบอาชีพเป็นราษฎรผู้ประพฤติชอบ และวิสามัญศึกษา เป็นการศึกษิตตามอุปนิสัย ความสามารถเฉพาะอย่าง เป็นรากฐานที่จะเรียนวิชาชั้นสูงต่อไป เช่น การช่าง การแพทย์ การเป็นครู² และใน พ.ศ. 2453 หลักสูตรมูลศึกษาสำหรับเรียนช่วงเวลา 2 หรือ 3 ปี³ มีจุดมุ่งหมายที่กว้างออกไปโดยมุ่งให้มีความรู้พื้นฐานของการเป็นพลเมืองดี และมีความรู้ในการประกอบอาชีพตามความถนัด⁴

สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงมีพระราชดำริว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สามารถใช้พัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองได้ การศึกษาวิชาความรู้ต่าง ๆ สามารถนำไปเป็นประโยชน์ต่อตนเองในทางหาเลี้ยงชีพ โดยเฉพาะนักเรียนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติ⁵ นโยบายการศึกษาจึงมุ่งผลิตคนเข้าทำงานในกิจการของรัฐ ส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาด้านวิชาชีพ โดยมีการประกาศใช้โครงการศึกษา พ.ศ.2456 ถือเป็นครั้งแรกที่มีการศึกษาภาคบังคับ โดยการศึกษาในระดับประถมศึกษาต้องเล่าเรียนวิชาสามัญ 3 ปี และวิชาวิสามัญอีก 2 ปี โดยมีจุดประสงค์ให้ราษฎรมีความรู้ทั้งฝ่ายสามัญศึกษาและวิสามัญศึกษา มีความรู้ในการเลี้ยงชีพตามอัธยาศัยของตน ได้แก่ การศึกษาฝ่ายหัตถกรรม กลีกรกรรม พาณิชยกรรม การแพทย์ การครู และวิชาเสมียนเอก⁶ ต่อมาใน พ.ศ.2459 ทรงเห็นสมควรที่จะขยายการศึกษาให้กว้างขึ้นคือไม่เฉพาะสำหรับผู้ที่จะเล่าเรียนเพื่อรับราชการเท่านั้นหากผู้ใดประสงค์จะศึกษาวิชาชั้นสูงก็ให้เข้าเรียนได้ทั่วกัน นำมาสู่การก่อตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย⁷ ถือเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของไทยที่มีการศึกษาตามแบบตะวันตก และงานด้านการศึกษาที่

¹ นิรมล กิตติวิบูลย์ กองส่งเสริมและเผยแพร่การศึกษา. (2524). *นโยบายการศึกษาของประเทศไทย*. หน้า 3.

² ฐิติพงษ์ ธรรมมานุสรณ์; จำรัส ดั่งสุวรรณ และสงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2522). *พื้นฐานการศึกษา (ศึกษา111)*. หน้า 113.

³ หลักสูตรมูลศึกษาสำหรับเรียนช่วงเวลา 2 หรือ 3 ปี (พ.ศ.2453) แบ่งออกเป็น 5 หมวดวิชาคือ 1) วิชาหนังสือ มีอ่าน เขียน แต่ง เพื่อให้อ่านออกเขียนได้ 2) วิชาเลข เพื่อให้คิดโจทย์ตลาดและทำบัญชีตนเองได้ 3) วิชาสำหรับรักษาตัว (กายบริหาร) ออกกำลังให้แข็งแรง ป้องกันอันตราย ผูกมัดกิริยาจากที่จะประพฤติดื้อผู้อื่น รู้ธรรมชาติ ความชั่ว เพื่อให้ประพฤติตนในทางที่ชอบ 4) วิชาเลี้ยงชีพ รู้จักประกอบอาหาร เย็บเสื้อผ้า ปลูกบ้านของตนเอง และรู้จักภูมิประเทศบ้านเมืองที่ตนอยู่ และ 5) วิชาหาทรัพย์ รู้จักวิธีการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย บังคับสอนในวิชาจรรยา ภาษาไทย เลข และการรักษาตัว และเลือกสอนตามความจำเป็นและความเหมาะสมของท้องถิ่นอีก 1 วิชาจากการฝีมือ เพาะปลูก หรือค้าขาย

⁴ วุฒิชัย มูลศิลป์. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 145.

⁵ ชัชพล ไชยพร และคณะ. (2554). *เล่มเดิม*. หน้า 202.

⁶ ฐิติพงษ์ ธรรมมานุสรณ์; จำรัส ดั่งสุวรรณ และสงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2522). *เล่มเดิม*. หน้า 117.

⁷ สุมณ อมรวิวัฒน์; สวัสดิ์ จงกล และไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2541). *เล่มเดิม*. หน้า 155.

สำคัญคือมีการประกาศโครงการศึกษา พ.ศ.2464¹ มุ่งการศึกษาสำหรับชาติ เพื่อยกระดับความรู้ของคนในชาติให้สูงขึ้น จึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2464 บังคับเด็กชายหญิงทุกคนที่มีอายุระหว่าง 7-15 ปีเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจนกว่าจะอ่านออกเขียนได้ เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพที่หลากหลายของราษฎร โดยหนึ่งในเจ็ดวิชาสามัญที่บังคับสอนได้แก่ความรู้เรื่องเมืองไทย เรียนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง มุ่งหมายให้ผู้เรียนรู้จักประเทศไทย ทั้งในด้านภูมิศาสตร์และพงศาวดาร (ประวัติศาสตร์) เพื่อก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความรักชาติ รวมทั้งเข้าใจวิธีการปกครองบ้านเมือง² และทรงเห็นสมควรจัดให้หอสมุดสำหรับพระนคร เป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและเป็นหลักฐานความเจริญของชาติไทย

สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงมีวัตถุประสงค์ด้านการศึกษา โดยมุ่งอบรมที่จะให้เด็กได้โตขึ้นเป็นผู้มีความรู้ตามควรแก่อัตภาพ ให้รักและนิยมในอาชีพท้องถิ่น ให้เป็นผู้มีสุขภาพแข็งแรงและมีจรรยาบรรณที่ดีงาม³ ทรงมุ่งบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่คู่ชาติโดยโปรดให้การรวมแผนกต่าง ๆ เข้าในกิจการหอพระสมุดสำหรับพระนคร เช่น การวรรณคดี สโมสร การตรวจรักษาโบราณวัตถุ รวมไปถึงการจัดการพิพิธภัณฑ์สถาน โดยทรงมีพระราชดำริให้ให้นุรักษ์ศิลปวัตถุต่าง ๆ ซึ่งมีคุณค่าในการศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อประโยชน์แห่งการศึกษาแก่ประชาชน นอกจากนี้ทรงตั้งราชบัณฑิตยสภาเพื่อบริหารและเผยแพร่วิชาด้านวรรณคดี โบราณคดี และศิลปกรรม⁴ และมีพระราชประสงค์จะปรับปรุงการศึกษาของชาติโดยทรงต้องการให้การศึกษาเป็นการสอนให้ประชาชนรู้จักและมีสำนึกอย่างถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีความนับถือในตัวเองและชาติของตัวเอง และสามารถที่จะประกอบอาชีพให้เป็นคุณประโยชน์

การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย ใช้รัฐธรรมนูญเป็นหลักในการบริหารประเทศ บริหารงานโดยคณะรัฐบาล ทำให้หลังจากนั้นนโยบายการศึกษาของไทยจึงถูกกำหนดโดยรัฐบาลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการ

¹โครงการศึกษา พ.ศ.2464 มีสาระสำคัญคือ 1) การศึกษาทั้งปวงแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ วิชาสามัญศึกษา ได้แก่ความรู้สามัญซึ่งทุกคนควรเรียนรู้ตามควรแก่อัตภาพ บังคับสอน 7 วิชาคือ จรรยา ภาษาไทย เลข ความรู้เรื่องเมืองไทย การรักษาตัว วาดเขียน และลูกเสือ และวิชาวิสามัญศึกษา ได้แก่ความรู้พิเศษที่ที่จะเลือกเรียนได้ตามอัตภาพ เช่น วิชาแพทย์ วิชากฎหมาย วิชาช่างต่าง ๆ 2) การศึกษาทั้งปวงแบ่งออกเป็น 2 ภาคคือ ภาคศึกษาสำหรับพลราษฎร เรียกว่าประถมศึกษา บังคับเด็กชายหญิงทุกคนที่มีอายุระหว่าง 7-15 ปีเข้าเรียนชั้นประถม และภาคศึกษาพิเศษ เรียกว่า มัธยมศึกษา อันเป็นความรู้ที่สูงกว่า ไม่บังคับให้เรียนขึ้นอยู่กับทุนทรัพย์และสติปัญญาของผู้เรียน

²ระลึก ธาณี. (2527). *วิวัฒนาการในการจัดการศึกษาภาคบังคับของไทย (พ.ศ. 2475-2503)*. หน้า 18-27.

³ระลึก ธาณี. (2527). *เล่มเดิม*. หน้า 39.

⁴ชัชพล ไชยพร และคณะ. (2554). *เล่มเดิม*. หน้า 237.

บริหารการศึกษาตามจุดประสงค์ที่รัฐบาลแต่ละสมัยต้องการ ในช่วง พ.ศ.2475-2488 คณะรัฐบาลชุดที่ 1-12 มีนโยบายหลักทางการศึกษาคือยึดหลัก 6 ประการของคณะราษฎรในข้อที่ 6 คือ จะต้องให้การศึกษอย่างเต็มที่แก่ราษฎร¹ เพื่อที่จะได้มีความรู้ในการประกอบอาชีพและเพื่อเป็นประโยชน์ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย² มีการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475³ แบ่งแนวการจัดการศึกษาเป็นจริงศึกษา พุทธิศึกษา และพลศึกษา ที่มุ่งฝึกคนให้เกิดความเจริญงอกงามไม่ใช่มุ่งแต่การรู้หนังสือแต่เพียงอย่างเดียว⁴ ด้านสามัญศึกษาพยายามจะจัดให้การศึกษภาคบังคับขยายออกไป โดยให้มีโรงเรียนประชาบาลอย่างน้อยตำบลละ 1 โรงเรียนดังในพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2478⁵ และจะจัดให้มีการศึกษาถึงมัธยมทั่วทุกจังหวัด ด้านอาชีวศึกษาจะจัดให้มีสถานศึกษาอาชีพประเภทต่าง ๆ เพื่อเพิ่มช่างฝีมือประเภทต่าง ๆ ให้เพียงพอกับความต้องการ ด้านอุดมศึกษาจะจัดมหาวิทยาลัยที่ทัดเทียมกับนานาประเทศ ดังในปี พ.ศ.2476 รัฐบาลได้จัดตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองเพื่อเป็นตลาดวิชาสำหรับประชาชน ที่จะแสวงหาความรู้ทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2479 ยังคงให้มีความมุ่งหมายคือให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษา เพื่อที่จะได้ทำ

¹ศูนย์ประสานงานและปฏิบัติการของระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษา. (2535). *รวมนโยบายการศึกษาของรัฐ ปี 2475-2535*. หน้า 1.

²พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 ในมาตรา 10 เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ในมาตรา 65 ได้กำหนดให้การศึกษภาคบังคับเป็นเป้าหมายสำคัญที่จะให้ราษฎรมีสติธิในการปกครองตัวเองอย่างเต็มที่ โดยกำหนดระยะเวลาการปกครองออกเป็น 3 สมัย โดยสมัยที่ 1 ให้คณะราษฎรจัดตั้งผู้แทนราษฎรชั่วคราว 70 นาย สมัยที่ 2 ภายใน 6 เดือน หรือจนกว่าคณะราษฎรจะจัดการปกครองบ้านเมืองให้เรียบร้อย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้มี 2 ประเภทจำนวนเท่ากันคือ สมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา และสมาชิกที่คณะราษฎรแต่งตั้งขึ้นมา และสมัยที่ 3 เมื่อจำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักรสอบไล่ได้ชั้นประถมศึกษามากเกินกว่าครึ่งหรืออย่างช้าต้องไม่เกิน 10 ปี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องประกอบไปด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมด

³แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 มีความมุ่งหมายให้พลเมืองทุกคนในชาติได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษิตตามควรแก่อัธภาพโดยทั่ว ๆ กันเพื่อประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพและความสุขสมบูรณ์แห่งราษฎร แนวการจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วนให้พอเหมาะกันคือ จริงศึกษา อบรมให้เป็นผู้มีศีลธรรมอันดีงาม พุทธิศึกษา มุ่งอบรมให้เป็นผู้มีปัญญาความรู้ และพลศึกษา มุ่งอบรมให้เป็นผู้มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีการศึกษาแบ่งเป็น 2 รูปแบบคือ 1) สามัญศึกษา ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานทั่วไปแบ่งออกเป็นระดับประถมศึกษา 4 ปี (ประถมปีที่ 1-4) ระดับมัธยมต้น 4 ปี (มัธยมปีที่ 1-4) และระดับมัธยมปลาย 4 ปี (มัธยมปีที่ 5-8) และ 2) วิสามัญศึกษา จัดการศึกษาให้เหมาะแก่ภูมิประเทศ เช่น วิชาทหาร ทัศนศึกษา และพาณิชยการ

⁴ระลึก ธานี. (2527). *เล่มเดิม*. หน้า 61.

⁵พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2478 แบ่งโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดการการศึกษภาคบังคับเป็น 4 ประเภท คือ 1) โรงเรียนรัฐบาล ที่กระทรวงธรรมการจัดตั้ง 2) โรงเรียนประชาบาล ที่ท้องถิ่นตำบลร่วมกันจัดตั้งด้วยทรัพย์สินของประชาชน หรือนายอำเภอจัดตั้งขึ้น 3) โรงเรียนเทศบาล ที่เทศบาลจัดตั้งขึ้นหรือได้รับโอนมา และ 4) โรงเรียนราษฎร ตั้งขึ้นและดำรงอยู่ตามกฎหมายที่วางด้วยโรงเรียนราษฎร โดยเด็กทุกคนที่อายุย่างเข้าปีที่ 8 - 15 ต้องเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา เว้นแต่จะสอบไล่ได้ หากผู้ปกครองคนใดไม่ไปแจ้งความตามรายการสำรวจเด็กหรือไม่ส่งเด็กเข้าเรียนจะมีความผิดมีโทษปรับ จำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับ

หน้าที่พลเมืองดีตามระบอบรัฐธรรมนูญได้อย่างเต็มที่ และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติ จึงเริ่มมีการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ให้ผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือได้รับการศึกษาจนอ่านออกเขียนได้เพื่อเข้าใจหน้าที่ของพลเมือง นอกจากนี้มีการมุ่งส่งเสริมศิลปกรรมไทย โดยเฉพาะช่างฝีมือไทยแบบโบราณ เพื่อเชิดชูเกียรติและวัฒนธรรมของชาติ และใช้ศิลปกรรมเป็นอุปกรณ์อบรมประชาชนทั้งในทางความรู้และคุณภาพทางใจ

ช่วงปี พ.ศ.2488-2500 หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 พบว่าสงครามได้ส่งผลกระทบต่องานด้านการศึกษาทั้งการขาดแคลนเครื่องนุ่งห่ม และแบบเรียน โรงเรียนเสียหาย รัฐบาลจึงร่วมมือกับองค์การการศึกษาปรับปรุงการศึกษาหลังสงครามหลายด้าน ให้ความสำคัญกับศีลธรรมและอนามัยของนักเรียนเป็นสำคัญ มุ่งหวังให้เป็นพลเมืองดีเหมาะกับชาติที่รักสงบ โดยส่งเสริมศาสนาให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน โดยหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2491 ได้แยกวิชาหน้าที่พลเมืองออกจากศีลธรรมให้เวลาเรียน 1 ชั่วโมง และเปลี่ยนชื่อวิชาความรู้เมืองไทยเป็นวิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ โดยบังคับเรียนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง และเป็นครั้งแรกที่หลักสูตรได้กำหนดความมุ่งหมายของการเรียนในแต่ละวิชาไว้ด้วย และมีการประกาศแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2494 ที่มุ่งหมายให้พลเมืองได้รับการศึกษาตามอัตภาพเพื่อเป็นพลเมืองดีที่มีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ และมีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตย และมีการเพิ่มการจัดการศึกษาหัตถศึกษา มารวมกับจริยศึกษา พลศึกษาพหุศึกษากลายเป็น 4 ส่วน

ช่วง พ.ศ.2501-2516 ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการทหาร นโยบายการศึกษาของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ให้ความสำคัญกับการศึกษาของเยาวชน ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของชาติในวันหน้า โดยจะดำเนินการให้เยาวชนได้รับทั้งวิทยาการและจริยศึกษาควบคู่กันไป พ.ศ.2502 มีการจัดตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติ แม้จะมีการการศึกษาในระดับประถมศึกษาให้ท้องถิ่นดำเนินการ แต่ในทางปฏิบัติอำนาจในการจัดการศึกษายังคงอยู่ที่ส่วนกลางดั้งเดิม และได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2503² เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) ส่วนนโยบายการศึกษาสมัยจอมพลถนอม กิตติขจร มุ่งจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มุ่งให้ความสำคัญแก่การศึกษาอาชีวะ และขยายการศึกษาขั้นสูงไปตามจังหวัดต่าง ๆ ให้มากขึ้น³ มุ่งตอบสนองการเข้ามาของเศรษฐกิจแบบ

¹ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ และธรรมรส โชติบุญชร. (2524). นโยบายทางการศึกษาของ 43 รัฐบาล. หน้า 63.

² แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2503 มีการปฏิรูปโรงเรียนเป็นระบบ 4:3:3:2(3) คือประถมศึกษาตอนต้น 4 ปี ตอนปลาย 3 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี ตอนปลายสายสามัญ 2 ปี/สายอาชีวะ 3 ปี เพื่อจัดระบบการศึกษาไทยให้เข้ากับสากล โดยใช้รูปแบบนี้จนถึงปี พ.ศ.2520

³ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ และธรรมรส โชติบุญชร. (2524). เล่มเดิม. หน้า 65-67.

ทุนนิยมเสรี จึงมีแนวทางจัดการศึกษาที่มุ่งผลิตคนเพื่อใช้ในพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศทั้งกำลังคนระดับกลาง และระดับสูง (วิศวกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์) เมื่อบุคคลได้รับการศึกษามากนำมาสู่การเกิดแนวคิดทางการเมืองแบบประชาธิปไตย นำมาสู่การขับไล่เผด็จการและเรียกร้องประชาธิปไตยของนักศึกษาและประชาชนในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ทำให้นโยบายการศึกษาหลังเหตุการณ์นี้มุ่งส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยมีเสรีภาพ มีความรับผิดชอบทางวิชาการ มีความอิสระและคล่องตัวในการบริหารงานของมหาวิทยาลัย และรัฐมุ่งส่งเสริมการศึกษาทั้งในด้านวิชาความรู้และจิตใจเพื่อให้มีความยึดมั่นในหลักธรรมแห่งศาสนา บำเพ็ญตนให้เป็นคนมีประโยชน์ และมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตลอดจนบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม อันเป็นสัญลักษณ์และสมบัติของชาติไทย¹ ภายหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 รัฐบาลมุ่งปรับปรุงระบบและกระบวนการศึกษาทุกระดับทั้งในและนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความสามารถ ทักษะ ทักษะ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคลเพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ และประสิทธิภาพตามความต้องการของสังคมไทยและสนับสนุนให้บุคคลมีโอกาสเท่าเทียมกันในการศึกษา เป็นผลให้ในเวลาต่อมามีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 อันมีแนวคิดในการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น และเริ่มมีนโยบายพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียนอย่างชัดเจน

พัฒนาการของนโยบายด้านการจัดการศึกษาของไทยตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงก่อนการจัดให้มีหลักสูตรการศึกษา พ.ศ.2521 นั้นสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามจัดโครงสร้างของสังคมโดยเน้นการสร้างพลเมืองที่มีความรู้ ความสามารถให้สอดคล้องกับความต้องการคนรุ่นใหม่ในระบบราชการ และการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้วิชาประวัติศาสตร์ถือว่ามีความสำคัญในการเป็นเครื่องมือในการหล่อหลอมความคิดและเจตคติของพลเมืองในการสร้างสำนึกความเป็นชาติ และความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย และการมีประวัติศาสตร์ของชาติที่ยาวนานนั่นเอง

¹นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ และธรรมรส โชติกุญชร. (2524). *เล่มเดิม*. หน้า 72.

2.2 นโยบาย และการจัดการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย พ.ศ.2521 - 2551

หลักสูตรการศึกษาของไทยสำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาช่วง พ.ศ.2521 – 2560 มีทั้งสิ้นจำนวน 6 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 โดยความมุ่งหมายของแต่ละหลักสูตรได้ถูกกำหนดขึ้นตามบริบทสถานการณ์ทางสังคม และปัจจัยทางเศรษฐกิจตามแผนการพัฒนาชาติที่อิงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นอกจากนี้นโยบายของรัฐบาลแต่ละสมัยยังเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดให้หลักสูตรแต่ละหลักสูตรเกิดการเปลี่ยนแปลงและมีลักษณะสำคัญที่แตกต่างกันออกไป

เมื่อศึกษาหลักสูตรของกลุ่มสาระสังคมศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าว ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มหลักสูตรเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรก ตั้งแต่ปี 2521-2543 มีหลักสูตรการศึกษา 4 หลักสูตร คือ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พบว่าไม่มีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์แยกออกมาโดยเฉพาะ แต่จัดการเรียนการสอนในลักษณะบูรณาการ โดยวิชาประวัติศาสตร์ถูกบูรณาการรวมเป็นส่วนหนึ่งของวิชาสังคมศึกษาร่วมกับรายวิชาอื่นถึง 7 รายวิชา ไม่ใช่รายวิชาบังคับที่เรียนสัปดาห์ละหนึ่งชั่วโมงดังปรากฏมาแต่หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ.1-2-3) พ.ศ.2503 ถึงหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น หมวดวิชาสังคมศึกษา พุทธศักราช 2520 ซึ่งเป็นหลักสูตรก่อนหน้านี้ อีกทั้งยังพบว่าจุดประสงค์ของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ได้หายไปเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงพบว่าวิชาประวัติศาสตร์ถูกลดความสำคัญลงจากเดิม

ส่วนกลุ่มหลักสูตรระยะที่สอง ตั้งแต่ พ.ศ.2544-2560 มี 2 หลักสูตรการศึกษา คือ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ผู้วิจัยพบว่า รายวิชาประวัติศาสตร์ถูกบรรจุกลับมาเป็น 1 ใน 5 สาระหลักของวิชาสังคมศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์แยกออกมา ดังเช่นที่เคยมีมาในหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ.1-2-3) พ.ศ.2503

การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ขึ้นอยู่กับแผนการศึกษาแห่งชาติในแต่ละยุคสมัย ดังจะเห็นได้จาก แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 มีความมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องกับสาระประวัติศาสตร์ ข้อ 4 ที่ระบุให้มีความสำนึกในความเป็นคนไทยร่วมกัน และการเป็นส่วนหนึ่งของ

มนุษยชาติ มีความรักชาติ ตระหนักในความมั่นคงปลอดภัยของชาติ และมีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ แต่ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2535 ไม่พบจุดมุ่งหมายที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาประวัติศาสตร์โดยตรง

การให้ความสำคัญกับวิชาประวัติศาสตร์เริ่มเห็นได้อย่างชัดเจนใน พ.ศ.2542 โดยมีการระบุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ในมาตรา 23 (1) ว่าการจัดการศึกษา ต้องให้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จนนำมาสู่การจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์

กล่าวโดยสรุปแนวคิดในการออกนโยบายการศึกษาชาติ และการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรการเรียนในวิชาประวัติศาสตร์ไทยของกระทรวงศึกษาธิการยังคงผูกติดกับชนชั้นนำ และเหตุผลความจำเป็นในการสร้างชาติ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจของคนไทยให้เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนประเทศชาติ ว่าชาติไทยมีประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมประเพณีที่ดั่งามมาช้านาน ส่งผลให้การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์อยู่ในลักษณะของการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติในรูปแบบของกระแสหลัก

2.3 โครงสร้างหลักสูตรและคำอธิบายรายวิชาประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในหลักสูตร พ.ศ. 2521 – 2551

โครงสร้างหลักสูตรและคำอธิบายรายวิชาในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย เกิดจากการนำเจตนารมณ์ของหลักสูตรต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ และมอบหมายให้โรงเรียนในสังกัดดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนขึ้น ดังนั้นพัฒนาการของโครงสร้างหลักสูตร และคำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ตลอดจนตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางในสาระวิชาประวัติศาสตร์ไทย จึงถูกกำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ดังกล่าว

การศึกษาคำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทยจากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 – หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ทำให้ทราบถึงขอบข่ายของเนื้อหาสาระที่ปรากฏในแบบเรียนแต่ละเล่มที่ใช้ในการเรียนการสอนของแต่ละหลักสูตรตั้งแต่ พ.ศ.2521 - ปัจจุบัน ในหัวข้อนี้มุ่งนำเสนอขอบข่ายของโครงสร้างเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทยที่ปรากฏในหลักสูตรต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.3.1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 และ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 เป็นหลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงมาจากหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2520 และหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2520 โดยเกิดระบบชั้นเรียนใหม่ คือระดับมัธยมศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยรายละเอียดและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรดังกล่าวที่อธิบายถึงเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ไทยแตกต่างกันออกไป โดยหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 ได้อธิบายจุดมุ่งหมายสำคัญข้อหนึ่งที่มีเนื้อหามุ่งเน้นเกี่ยวกับสภาวะประวัติศาสตร์ คือ เพื่อปลูกฝังให้มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้มีความรู้ความเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ร่วมกันธำรงรักษาความปลอดภัย และความมั่นคงของประเทศชาติ

คำอธิบายรายวิชาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีเนื้อหาประวัติศาสตร์ไทยที่ปรากฏในคำอธิบายรายวิชาเกี่ยวข้องกับการศึกษาประวัติศาสตร์ของชนชาติไทย ตั้งแต่ยุคแรก ๆ จนถึงสมัยสุโขทัย ศึกษาประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยาในหัวข้อลักษณะการเมือง การปกครอง สังคม และเศรษฐกิจ รวมทั้งความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งยังศึกษาประวัติศาสตร์ไทยสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รวมทั้งศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศตะวันตก ตลอดจนอิทธิพลตะวันตกต่อการเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยทางด้านการเมือง การปกครองและวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งจุดประสงค์ของรายวิชาเน้นไปที่การให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ความเป็นมาในอดีตและสภาพปัจจุบันทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง อันเป็นผลงานที่คนในชาติได้ช่วยกันสร้างสมมา¹

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นต่อจากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 นั้น ในส่วนของวิชาประวัติศาสตร์ได้ถูกผนวกรวมเข้ากับวิชาสังคมศึกษาและแยกส่วนจุดประสงค์และเนื้อหาสาระของวิชาประวัติศาสตร์ออกมาเป็นบทเรียนต่าง ๆ โดยมีจุดประสงค์ที่เกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์คือ เพื่อให้มีความสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความรักชาติ รักประชาธิปไตย รู้จักใช้สติและปัญญาในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

¹ดูภาคผนวก ตารางที่ 1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521.

เนื้อหาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรฉบับนี้ปรากฏในรายวิชา ส 605 สังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีจุดประสงค์การศึกษาคือ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในวิถี การศึกษาประวัติศาสตร์อย่างถูกต้อง สามารถนำวิธีการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ไปช่วยในการ ตัดสินใจในชีวิตจริง เข้าใจสภาวะของเศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรมของไทยตั้งแต่สมัย สุโขทัยจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้มีความสำนึกในความเป็นไทยร่วมกัน มีความรัก และความภูมิใจใน ชาติ ชำบชึ้งในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและงานสร้างสรรค์ของมนุษย์ ตระหนักในความสำคัญ ของวิทยาการสมัยใหม่ที่มีต่อการพัฒนาสังคม เพื่อให้เกิดความสำนึกเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ความเป็นมาของแนวคิดหลักเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเพื่อให้มีความรู้ความ เข้าใจถึงปัญหาอันนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2¹

โดยสรุปแล้วหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอน ปลาย พ.ศ.2524 เป็นหลักสูตรแรกหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2520 จาก การเรียนหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาเป็นหลักสูตรมัธยมศึกษา พบว่าแม้ความสำคัญของการ เรียนประวัติศาสตร์จะลดลงจากหลักสูตรก่อนหน้า แต่เนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนพบว่าเป็น โครงสร้างเดิมที่เน้นประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติไทย และประวัติศาสตร์สังคมไทย ตลอดจนมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจตลอดจนตระหนักถึง ความเป็นมาของชาติไทยที่มีมาอย่างยาวนาน ทั้งยังสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความรักและหวงแหน ศิลปวัฒนธรรมของชาติ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ

2.3.2 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

ภายหลังการประเมินคุณภาพและผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 พบว่ายังไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็วของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ใน การพัฒนาคนในสังคมให้มีความรู้ มีคุณธรรม สามารถพึ่งตนเอง และนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมา ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต² กรมวิชาการจึงได้มีการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความ เปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ เกิดเป็นหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับ ปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) โดยลดจำนวนคาบของวิชาบังคับลง แล้วเพิ่มจำนวนคาบของวิชาเลือกเสรีให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียน

¹ดูภาคผนวก ตารางที่ 2 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524.

²กระทรวงศึกษาธิการ. (2533). *หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)*. หน้า สารบัญ.

ได้ทำกิจกรรมอิสระอันจะนำไปสู่การค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ได้อย่างแท้จริง คำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) นอกจากได้อธิบายเรื่องราวความเป็นมาของประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์เช่นเดียวกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 ได้เพิ่มเติมการศึกษาดูงานที่หน้าทีของสมาชิกในครอบครัวและชุมชนในสังคมประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในพัฒนาการของชาติไทย เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นปึกแผ่นของชนชาติไทย และปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวและชุมชนในสังคมประชาธิปไตย¹ การอธิบายเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจในความเพียรพยายามของบรรพบุรุษในการทะนุบำรุงและพัฒนาชาติ เห็นความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันรักษาชาติและมรดกของชาติ ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย และยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2² ตลอดจนความเข้าใจในวิวัฒนาการของชาติในด้านต่าง ๆ เห็นความสำคัญที่จะต้องร่วมมือกันส่งเสริมและพัฒนาชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ปฏิบัติตนตามกฎหมาย เป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย และยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3³

คำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)พบว่าหลักสูตรให้ความสำคัญกับการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยเน้นการสร้างและพัฒนาชาติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความเพียรพยายามของบรรพบุรุษในการทะนุบำรุงและพัฒนาชาติ และเน้นการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย และยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา อันจะทำให้ชาติพัฒนาไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง จุดประสงค์หลักที่เกี่ยวกับสาระประวัติศาสตร์ของหลักสูตรนี้ พบว่าเน้นการสร้างให้ผู้เรียนตระหนักในคุณค่าของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรมไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักธรรมและคุณธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ รักและผูกพันกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความภูมิใจในความเป็นไทย และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เนื้อหาประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในแบบเรียนจึงเน้นศึกษาประวัติความเป็นมาของชาติไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ ด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

การศึกษาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) เนื้อหาประวัติศาสตร์ไทยรวมอยู่ในรายวิชาบังคับแกนสังคมหลัก เพียง 1 วิชาเท่านั้น โดยศึกษา

¹ดูภาคผนวก ตารางที่ 3 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533).

²แหล่งเดิม.

³แหล่งเดิม.

ตัวอย่างเหตุการณ์ในอดีตซึ่งเป็นที่รู้จักแพร่หลายทั้งของไทยและต่างประเทศ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจ หรือการเมืองการปกครอง เน้นกระบวนการในการแก้ปัญหา เพื่อให้เห็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม ส่วนการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในด้านอื่น ๆ จะปรากฏในวิชาเลือกเสรี ดังรายวิชา ส 0210 ประวัติสังคมและวัฒนธรรมไทย ศึกษาสังคมไทยในเรื่อง โครงสร้าง ลักษณะทั่วไป พัฒนาการ โดยเน้นการปฏิรูปการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 ส 0211 ประวัติศาสตร์ไทย 1 ศึกษาพัฒนาการของชาติไทยในเรื่องอาณาจักรโบราณต่าง ๆ ส 0212 ประวัติศาสตร์ไทย 2 ศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยสุโขทัยจนถึงต้นรัตนโกสินทร์ และ ส 0213 ประวัติศาสตร์ไทย 3 ศึกษาประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ในเรื่อง การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม เหตุการณ์สำคัญ ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

คำอธิบายรายวิชา ส 605 สังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้กำหนดให้ผู้เรียนศึกษาตัวอย่างเหตุการณ์ในอดีตซึ่งเป็นที่รู้จักแพร่หลายทั้งของไทยและต่างประเทศ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจ หรือการเมืองการปกครอง โดยชี้ให้เห็นยุทธวิธีหรือกระบวนการในการแก้ปัญหา ด้วยหลักจริยธรรมและคุณธรรม หรืออิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาการที่มีต่อการดำเนินชีวิต หรือความร่วมมือพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อให้มีความเข้าใจในสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา เห็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม และเห็นความจำเป็นที่มนุษย์จะต้องพัฒนาตนเองและร่วมมือกันพัฒนาสังคม นอกจากนี้ คำอธิบายรายวิชาเลือกเสรี ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ยังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจสังคมและวัฒนธรรมไทย เห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิใจในเอกลักษณ์ของชาติ และมีส่วนร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย สร้างความเข้าใจพัฒนาการของชาติ ภูมิใจในความเป็นปึกแผ่นของชนชาติไทย และเห็นแนวทางในการนำวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ไปใช้ในการดำเนินชีวิต¹ จะเห็นได้ว่า นอกจากคำอธิบายรายวิชาที่มุ่งเน้นศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ไทยแล้ว คำอธิบายรายวิชา ยังมุ่งเน้นการสร้างทัศนคติความรักชาติ ความภูมิใจในชาติประกอบเนื้อหาในสาระวิชาประวัติศาสตร์ควบคู่กันไป

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) เป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงขึ้นมาเพื่อเน้นให้ผู้เรียนเลือกเสรีในการเรียนตามความถนัดและความสนใจของแต่ละคน เนื้อหาสาระวิชา

¹ดูภาคผนวก ตารางที่ 4 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533).

ประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในแบบเรียนหลักรายวิชาบังคับจึงเน้นทักษะการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมทำให้เนื้อหาประวัติศาสตร์ยังคงมีจำนวนไม่มาก

2.3.3 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ได้จัดทำขึ้นมาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยกำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก โดยมุ่งกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 จึงมีโครงสร้างหลักสูตรที่ยืดหยุ่น อยู่ในลักษณะกรอบความคิดและหลักการที่เขียนไว้ไม่เป็นการเฉพาะเจาะจง

ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้มีการแยกสาระการเรียนรู้ ออกเป็น 5 สาระโดยสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ให้ความสำคัญกับการศึกษาเวลาและช่วงสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ เหตุการณ์สำคัญ พัฒนาการของมนุษย์ ความเป็นมาของชาติไทย บุคคลสำคัญ วัฒนธรรมภูมิปัญญาไทย ผ่านมาตรฐาน 3 ข้อ ที่มีจุดเน้นต่างกันคือ

มาตรฐาน ส 4.1 เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้และเข้าใจ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ พัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

มาตรฐาน 3 ข้อ ถือเป็นกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับศาสตร์ต่าง ๆ หลายศาสตร์ คือประวัติศาสตร์ ปรัชญา มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และโบราณคดี

คำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ได้อธิบายการจัดการเรียนการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์แยกออกมาจากวิชาสังคมหลัก และได้มีการกำหนดรายละเอียดเนื้อหาในรายวิชาประวัติศาสตร์ขึ้นเป็นจำนวนมาก ในทุกระดับชั้นต้องศึกษาเรื่องเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และวิธีการทางประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษาประวัติความเป็นมา

ของชนชาติไทยได้มีการกำหนดเนื้อหาแบ่งการศึกษาไปตามระดับชั้น ระดับชั้น ม.1 ศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของไทยยุคก่อนสุโขทัยถึงสุโขทัย อิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญา รวมถึงประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญ ระดับชั้น ม.2 ศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของไทยสมัยอยุธยา อิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญา รวมถึงประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญ ระดับชั้น ม.3 ศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของไทยสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ อิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญา รวมถึงประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญ ส่วนช่วงชั้นที่ 4 ม.4 - 6 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมาของชนชาติไทย การตั้งอาณาจักรต่าง ๆ ในดินแดนประเทศไทย พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทยในด้านต่าง ๆ รวมถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ได้กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่ระบุความมุ่งหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตร ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนเกิดทักษะความสามารถในการค้นหาความรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งยังมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติต่อวิชาประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาไทยที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ตามยุคสมัยต่าง ๆ อาทิ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของสมัยสุโขทัย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในระดับชั้นนี้จะมุ่งเน้นการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์และวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการดำเนินชีวิตของประชากรในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน โดยสามารถสรุปพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของไทยยุคก่อนสุโขทัยถึงสมัยสุโขทัยโดยอาศัยความรู้ที่เกิดจากการศึกษาประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ทั้งยังเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาสมัยสุโขทัยที่มีต่อวิถีชีวิตของคน สามารถเสนอแนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริม และปรับใช้ภูมิปัญญาได้อย่างเหมาะสมกับชีวิตปัจจุบัน ตลอดจนการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบผลงานของบุคคลสำคัญสมัยก่อนสุโขทัยถึงสมัยสุโขทัย และเลือกสรรแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานของบุคคลสำคัญเพื่อนำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต¹ เป็นต้น โดยโครงสร้างของผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่ได้ยกตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นั้น โครงสร้างดังกล่าวถูกนำมาปรับเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อีกด้วย โดยปรับเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นสมัยอยุธยา และในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์

¹ดูภาคผนวก ตารางที่ 5 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544.

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะเป็นการจัดการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ไทยกับสากลและภูมิภาคที่สำคัญของโลก สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสร้างความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์พร้อมกับตระหนักในความสำคัญของการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสืบค้นความเป็นมาของเรื่องราวต่าง ๆ นอกจากนี้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยของระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายยังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์สรุปแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมาของชนชาติไทยและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทยในบริบทด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรมโดยอาศัยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ด้านเจตคติที่มีต่อประวัติศาสตร์ไทยหลักสูตรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทยสามารถนำภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตและอนุรักษ์ไว้เป็นมรดก นอกจากนี้การศึกษาประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญทั้งในประเทศและต่างประเทศมีผลการเรียนรู้ที่คาดหวังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญที่มีส่วนสร้างสรรควัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าหลักสูตรในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยแบบองค์รวมโดยไม่แบ่งยุคสมัยเหมือนในโครงสร้างหลักสูตรของระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

โดยสรุปแล้วหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 เป็นหลักสูตรที่วิชาประวัติศาสตร์กลับมาให้ความสำคัญอีกครั้ง โดยแยกวิชาประวัติศาสตร์ให้กลับมาเป็น 1 วิชาหลักในกลุ่มสาระสังคมศึกษาอีกครั้ง มุ่งให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับความเป็นมาของตนเอง สังคม และประเทศชาติว่ามีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง และเปลี่ยนแปลงมาสู่ปัจจุบันอย่างไร โดยมีโครงสร้างหลักสูตรที่ยืดหยุ่น กำหนดกรอบความคิดกว้าง ๆ เน้นพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม โดยคาดหวังว่าเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนสามารถเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.3.4 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 พัฒนาขึ้นมาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 อันเนื่องมาจากปัญหาภายในหลักสูตรหลายประการ เช่น ความไม่ชัดเจนของหลักสูตรทำให้ผู้ปฏิบัติสับสน การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐาน และปัญหาคุณภาพของผู้เรียนที่ความรู้ ทักษะ ความสามารถ¹ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ประกอบกับเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 -

¹กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551. หน้า 1-2.

2554) ที่มุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ มีสมรรถนะ ทักษะ ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน รวมถึง จุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มี คุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ

การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ในส่วนของวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ได้มีการลดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นลง เหลือเพียงมาตรฐานหลัก มีการเพิ่มตัวชี้วัด และกำหนดสาระการเรียนรู้แกนกลางให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 มีการแบ่งเนื้อหาอายุศสมัยทาง ประวัติศาสตร์ไทย โดยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศึกษาประวัติศาสตร์ของไทยสมัยสุโขทัยดั้งเดิม แต่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพิ่มการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยสมัยธนบุรีเข้ามาจากเดิมที่ ศึกษาเพียงประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยา ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ศึกษาเพียง ประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์เท่านั้น ทั้งนี้ตัวชี้วัดและสาระแกนกลางของหลักสูตรได้ เพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความสำคัญของเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์และ ความสัมพันธ์ของอดีตที่มีผลต่อปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนการอธิบายความหมายและ ความสำคัญของประวัติศาสตร์และวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน¹

การอธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทยได้อธิบาย เกี่ยวกับรัฐโบราณในดินแดนประเทศไทย เช่น ศรีวิชัย ตามพรลิงค์ ทวารวดี รัฐไทยในดินแดนไทย เช่น ล้านนา นครศรีธรรมราช สุพรรณภูมิ ในสาระการเรียนรู้แกนกลางของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียน สามารถประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ เช่น การศึกษา ภูมิหลังของผู้ทำหรือผู้เกี่ยวข้อง ช่วงระยะเวลา รูปลักษณะของหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นต้น ทั้งนี้ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์ได้ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สาระการเรียนรู้แกนกลางกำหนดให้ผู้เรียนนำ วิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่น ของตน นอกจากนี้ตัวชี้วัดของหลักสูตรยังส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาบทบาทของพระมหากษัตริย์ไทย ในราชวงศ์จักรีในการสร้างสรรค์ความเจริญและความมั่นคงของชาติ โดยวิเคราะห์ผ่านเหตุการณ์ สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ที่มีผลต่อการพัฒนาชาติไทย เช่น การทำสนธิสัญญาเบาว์ริงในสมัย

¹ ภาคผนวก ตารางที่ 6 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551.

รัชกาลที่ 4 การปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 โดยวิเคราะห์สาเหตุปัจจัยและผลของเหตุการณ์ต่าง ๆ การศึกษาวิเคราะห์เรื่องภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์และอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทยผ่านบุคคลสำคัญ อย่าง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่มีบทบาทในการส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย¹

รายวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบและให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อการศึกษาทางประวัติศาสตร์ ด้านเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ไทย ได้กำหนดให้ผู้เรียนศึกษาประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย เช่น แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมาของชาติไทย อาณาจักรโบราณในดินแดนไทย และอิทธิพลที่มีต่อสังคมไทย ปัจจุบันที่มีผลต่อการสถาปนาอาณาจักรไทยในช่วงเวลาต่าง ๆ สาเหตุและผลของการปฏิรูปการปกครองบ้านเมือง การเลิกทาสเลิกไพร่ การเสด็จประพาสยุโรปและหัวเมืองสมัยรัชกาลที่ 5 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 บทบาทของสตรีไทย บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในการพัฒนาชาติไทยในด้านต่าง ๆ เช่น การป้องกันและรักษาเอกราชของชาติ การสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย บุคคลที่ส่งเสริม สร้างสรรค์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยซึ่งผลต่อสังคมไทยในยุคปัจจุบัน² เป็นต้น นอกจากนี้สาระการเรียนรู้แกนกลางยังสนับสนุนให้ผู้เรียนวางแผนและกำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยอีกด้วย

ผู้วิจัยพบว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ยังคงให้ความสำคัญกับรายวิชาประวัติศาสตร์ เพราะยังคงเป็น 1 ในรายวิชาหลักของสังคมศึกษา มีเนื้อหาที่กำหนดให้ผู้เรียนศึกษาภายใต้กรอบสาระการเรียนรู้แกนกลาง โดยศึกษาเกี่ยวกับเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และวิธีการทางประวัติศาสตร์ รวมถึงบุคคลสำคัญและภูมิปัญญาไทยในแต่ละสมัย ส่วนเรื่องราวความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย ในแต่ละระดับชั้นจะมีการกำหนดเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันไป อาทิ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศึกษาจักรวรรดิโบราณในดินแดนไทย และการสถาปนา พัฒนาการ และการล่มสลายของอาณาจักรสุโขทัย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ศึกษาการสถาปนา พัฒนาการ และการล่มสลายของอาณาจักรอยุธยา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ศึกษาการสถาปนา พัฒนาการ

¹ แหล่งเดิม.

² คู่มือแผนก ตารางที่ 6 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551.

และเหตุการณ์สำคัญของรัตนโกสินทร์ ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เน้นวิเคราะห์ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อชาติไทย และศึกษาวิเคราะห์บุคคลสำคัญที่มีส่วนในการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทย

2.4 สรุป

พัฒนาการการจัดการศึกษาของไทยเริ่มต้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเน้นการสร้างพลเมืองที่มีความรู้ เพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ในระบบราชการตามแบบตะวันตก และเพื่อเป็นเครื่องมือในการหล่อหลอมความคิดในการสร้างสำนึกความเป็นชาติ และภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยที่มีประวัติศาสตร์ชาติอันยาวนานนั้น ได้มีพัฒนาการเรื่อยมา ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 การศึกษามีความมุ่งหมายในการสร้างผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีภายใต้ระบอบประชาธิปไตย และเมื่อเข้าสู่ปี พ.ศ.2501 ที่ระบบเศรษฐกิจไทยเกิดการพัฒนาจากการเข้ามาของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมแบบเสรี ทำให้การศึกษาเป็นไปเพื่อผลิตคนเข้าสู่ระบบตลาด

ในช่วง พ.ศ.2521 – 2560 ผู้วิจัยพบว่าความมุ่งหมายของรายวิชาประวัติศาสตร์ในโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาของไทย มีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดความรักชาติ และภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เชิดชูศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชนชาติไทย รวมถึงบุคคลสำคัญของไทย โดยเนื้อหาประวัติศาสตร์ไทยที่ปรากฏในหลักสูตรทั้ง 6 หลักสูตรตั้งแต่ พ.ศ. 2521 – 2560 มีการกำหนดกรอบเนื้อหาที่ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยเนื้อหาประวัติศาสตร์ชาติไทยจะเริ่มจากรัฐโบราณ เข้าสู่สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์

อย่างไรก็ตามตั้งแต่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 รายวิชาประวัติศาสตร์ได้ทวีความสำคัญขึ้นโดยวิชาประวัติศาสตร์เป็นหนึ่งในรายวิชาบังคับของสังคมศึกษา ทำให้แบบเรียนประวัติศาสตร์ได้มีการเพิ่มเนื้อหาส่วนอื่นเข้ามา เช่น เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ รวมถึงบุคคลสำคัญและภูมิปัญญาไทย อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบหลักสูตรการศึกษาในวิชาประวัติศาสตร์ไทย ช่วง พ.ศ. 2521 – 2560 พบว่าการเปลี่ยนแปลงความมุ่งหมายของหลักสูตรในการศึกษาประเด็นต่าง ๆ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ไม่มีนัยยะสำคัญนัก มีเพียงการเพิ่มเนื้อหาและรายละเอียดบางส่วนเข้าไป เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ดังจะกล่าวในบทที่ 3 ต่อไป

ในบทถัดไปจะเป็นการอธิบายเนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียน ตั้งแต่ พ.ศ.2521 – 2560 โดย
ความเปลี่ยนแปลงด้านเนื้อหาในแบบเรียนเป็นผลจากการปรับปรุงเนื้อหาให้เป็นไปตามหลักสูตร
ของกระทรวงศึกษาธิการในแต่ละยุคสมัย ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับสภาพการณ์ทางสังคม และนโยบาย
การศึกษาชาติที่เปลี่ยนแปลงไป

บทที่ 3

เนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ.2521 – 2560

เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ไทยที่ปรากฏในแบบเรียนตั้งแต่ พ.ศ.2521 – 2560 นั้น มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เนื่อง ๆ เนื่องจากแบบเรียนมีการปรับปรุงให้เป็นไปตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นไปตามที่ผู้วิจัยเคยตั้งข้อสังเกตว่า การเปลี่ยนแปลงของแบบเรียนในแต่ละหลักสูตรเป็นไปเพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละยุคสมัย ซึ่งเกิดจากบริบทของสังคม และนโยบายการศึกษาชาติที่เปลี่ยนแปลงไป

ในบทนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาประวัติศาสตร์ในประเด็นต่าง ๆ ที่ปรากฏในแบบเรียนทั้ง 6 หลักสูตร ว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร โดยพิจารณาจากหลักฐานและเอกสารแบบเรียนของสำนักพิมพ์ที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนเป็นหลัก

แบบเรียนในแต่ละหลักสูตรจะมีการกำหนดโครงสร้างและประเด็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยผู้วิจัยจะนำมาอธิบายและกำหนดขอบข่ายการวิเคราะห์และอธิบายพัฒนาการ โดยศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรของทั้ง 6 หลักสูตร เพื่อจัดกลุ่มประเด็นและข้อมูลเพื่อกำหนดขอบข่ายของการศึกษาทั้งสิ้น 7 ประเด็น โดยแต่ละประเด็นจะกล่าวถึงพัฒนาการของเนื้อหา นั้น ๆ อันได้แก่

- 1) เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์
- 2) วิธีการทางประวัติศาสตร์
- 3) ความเป็นมาของชาติไทย
- 4) พัฒนาการของชาติไทย
- 5) เหตุการณ์สำคัญ
- 6) บุคคลสำคัญของไทย
- 7) ศิลปกรรม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

3.1 เนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ พ.ศ.2521 - 2560

เนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ พ.ศ.2521 – 2560 เป็นเนื้อหาที่ครอบคลุมหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการระดับชั้นมัธยมศึกษาทั้งสิ้น 6 หลักสูตร ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการจัดกลุ่มของหัวข้อและประเด็นที่น่าสนใจในการจัดโครงสร้างเนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนโดยอิงจากประเด็นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ได้กำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้แกนกลางรายวิชาประวัติศาสตร์ เนื่องจากหลักสูตรฉบับนี้เป็นหลักสูตรที่แยกวิชาประวัติศาสตร์ออกมาเฉพาะ จึงมีรายละเอียดของเนื้อหาที่มากกว่าหลักสูตรก่อนหน้า และเป็นต้นแบบของหลักสูตรฉบับที่ใช้ต่อมาในปัจจุบัน

3.1.1 เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์

แบบเรียนของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 ไม่ปรากฏเนื้อหาการนับและเทียบศักราช และการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย และแบบเรียนในแบบเรียนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ไม่ปรากฏเนื้อหาการนับและเทียบศักราชเช่นเดียวกัน ส่วนเนื้อหาการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย ปรากฏในแบบเรียนรายวิชาบังคับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1¹ และวิชาเลือกเสรีระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น² โดยอธิบายยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนประเทศไทยว่ามี การลำดับยุคเป็นยุคหินเก่า ยุคหินกลาง ยุคหินใหม่ และยุคโลหะ พร้อมยกตัวอย่างแหล่งโบราณคดีตามภูมิภาคต่าง ๆ ประกอบเนื้อหาในแบบเรียน ทั้งยังอธิบายถึงภาพรวมและปัจจัยที่นำไปสู่พัฒนาการของชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ส่วนแบบเรียนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายให้ภาพรวมเกี่ยวกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนประเทศไทยแบบเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับการนับและเทียบศักราชในทุกๆระดับชั้น กล่าวคือในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1³ พบการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ในดินแดนไทยโดยแบ่งเป็นยุคหินและยุคโลหะ พร้อมยกตัวอย่างแหล่งโบราณคดี

¹ กระทบ ทงธรรมชาติ และคณะ. (มปก.). หนังสือเรียนสังคมศึกษา ประเทศของเรา 1 – 2 รายวิชา ส 101- ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. หน้า 184-187.

² ณรงค์ พ่วงพิศ และคณะ. (2544). หนังสือเรียนสังคมศึกษา ประวัติศาสตร์ไทย รายวิชา ส 028 ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานในดินแดนประเทศไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. หน้า 19 – 36.

³ ไพฑูรย์ มีกุล และคณะ. (2550). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. หน้า 27-37.

ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย และในแบบเรียนบางเล่ม¹ ยังมีการแบ่งยุคสมัยประวัติศาสตร์ไทยตามอาณาจักร ตามราชธานี ตามราชวงศ์ ตามรัชกาล ตามการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และตามรัฐบาลบริหารประเทศ

แบบเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 จะพบการนับและเทียบศักราช และการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ในดินแดนไทยในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 เท่านั้น ซึ่งเนื้อหาเกี่ยวกับการนับและเทียบศักราชได้มีการยกตัวอย่างการใช้เวลาและศักราชผ่านหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ใช้ศักราชแตกต่างกัน ส่วนเนื้อหาเรื่องการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ในดินแดนไทยในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6² นั้น แบ่งเป็นสมัยก่อนประวัติศาสตร์ประกอบด้วยยุคหินและยุคโลหะโดยใช้หลักฐานทางโบราณคดีที่พบในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทยประกอบเนื้อหา และสมัยประวัติศาสตร์เริ่มจากอาณาจักรโบราณ ไปสมัยสุโขทัย อโยธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ในแบบเรียนของบางสำนักพิมพ์พบการแบ่งสมัยประวัติศาสตร์ไทยย่อย ๆ อีกหลายแบบ เช่น แบ่งตามราชธานี แบ่งตามราชวงศ์ แบ่งตามพัฒนาการความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง แบ่งตามสมัยของรัฐบาล เป็นต้น

โดยสรุปแล้วประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ จากหลักสูตรทั้ง 6 หลักสูตรพบว่า หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ไม่ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับการนับและเทียบศักราช มีเพียงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 เท่านั้นที่ปรากฏเนื้อหาในส่วนนี้ ส่วนการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย เริ่มปรากฏครั้งแรกในแบบเรียนวิชาบังคับของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) เป็นต้นมา

¹ณรงค์ พ่วงพิศ, วุฒิชัย มูลศิลป์ และชาคริต ชุ่มวัฒนะ. (2550). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม : ประวัติศาสตร์ ม.1 ช่วงชั้นที่ 3. หน้า 9-14.

²ณรงค์ พ่วงพิศ และวุฒิชัย มูลศิลป์. (2558). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ไทย ม.4-ม.6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6. หน้า 4-13.

³ไพฑูริย์ มีกุล และคณะ. (2558). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6. หน้า 9-11.

3.1.2 วิธีการทางประวัติศาสตร์

แบบเรียนของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 ไม่พบเนื้อหาวิธีการทางประวัติศาสตร์ แต่พบในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 โดยนำเสนอวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) จากแนวคิดของนักคิดชาวตะวันตก ซึ่งแบ่งวิธีการทางประวัติศาสตร์เป็น 3 ขั้นตอน กล่าวคือ การรวบรวมและคัดเลือกหลักฐาน การวิเคราะห์ ประเมินคุณค่าทั้งภายในและภายนอกของหลักฐาน และการตีความ จากนั้นนำข้อมูลมาสังเคราะห์จนเกิดเป็นกระบวนการในการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ (Historical Facts)¹ และแบบเรียนให้ความสำคัญเกี่ยวกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์มากที่สุด โดยแบ่งหลักฐานออกเป็นหลักฐานชั้นปฐมภูมิ หลักฐานทุติยภูมิ และหลักฐานตติยภูมิ²

แบบเรียนของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ไม่พบเนื้อหาวิธีการทางประวัติศาสตร์ แต่ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พบเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ปรากฏในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งสิ้น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายในการศึกษา การค้นหาหลักฐานประเภทต่าง ๆ การแสวงหาความหมาย คุณค่า และความสัมพันธ์ของหลักฐาน และการอธิบายให้คำตอบที่น่าพอใจและมีเหตุผล³ ทั้งยังกล่าวถึงหลักฐานชั้นต้น หลักฐานชั้นรอง และความสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์

เนื้อหาในส่วนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในแบบเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 แบ่งได้ทั้งสิ้น 5 ขั้นตอน คือ การตั้งประเด็นที่จะศึกษา การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าของหลักฐาน การเลือกสรรและจัดความสัมพันธ์ของข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลหรือการสังเคราะห์ข้อมูล นอกจากนี้แบบเรียนในแต่ละเล่มจะอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทต่าง ๆ เช่น หลักฐานแบบลายลักษณ์อักษร ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร หลักฐานชั้นต้น และหลักฐานชั้นรอง เป็นต้น

¹ สืบแสง พรหมบุญ, ณรงค์ พ่วงพิศ และสัญญาชัย สุวังบุตร. (2534). *หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 605 สังคมศึกษา สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6)*. หน้า 16–18.

² หลักฐานตติยภูมิ คือ หลักฐานที่ประมวลขึ้นมาจากหลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรองอีกทอดหนึ่ง ส่วนใหญ่ก็มักจะทำขึ้นมาเพื่อเป็นประโยชน์ของการค้นคว้าอ้างอิง หรือเป็นตำรา เช่น สารานุกรม บรรณานุกรม พจนานุกรม ตลอดจนตำราเรียนต่าง ๆ ที่มา : ชาตวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. (2531). *หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 605 สังคมศึกษา สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6)*. หน้า 15.

³ แกมสุข นุ่มนนท์. (2546). *หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส 605 สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. หน้า 4.

แบบเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ในทุกระดับชั้นให้ความสำคัญกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ การกำหนดหัวเรื่องที่จะศึกษา การรวบรวมหลักฐาน การประเมินหลักฐาน คุณค่าของการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการจัดหมวดหมู่ข้อมูล และการเรียบเรียงหรือการนำเสนอ¹ ส่วนหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นค่อนข้างให้ข้อมูลที่ละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกประเภทของหลักฐานพร้อมยกตัวอย่างหลักฐานประกอบ

โดยสรุปแล้วประเด็นเกี่ยวกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ จากหลักสูตรทั้ง 6 หลักสูตรพบว่าในทุกหลักสูตรให้ความสำคัญกับเนื้อหาในส่วนของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ส่วนวิธีการทางประวัติศาสตร์ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 พบว่ามี 3 ขั้นตอน ซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ที่มี 4 ขั้นตอน และพัฒนามาเป็น 5 หรือ 6 ขั้นตอนตั้งแต่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 จนถึงหลักสูตรปัจจุบัน

3.1.3 ความเป็นมาของชาติไทย

แนวคิดเรื่องถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยไม่ปรากฏในแบบเรียนวิชาบังคับของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 แต่ปรากฏในแบบเรียนที่เป็นวิชาเลือกในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื้อหาโดยภาพรวมนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับที่มาของชนชาติไทยโดยปรากฏถึง 9 แนวคิดตามรายชื่อนักวิชาการผู้แนะนำเสนอคือ แนวคิดของกรมพระยาดำรงราชานุภาพ แนวคิดของขุนวิจิตรมาตรา แนวคิดศาสตราจารย์วุฒิ์แกง อีเบอร์ฮาร์ด แนวคิดของคณะกรรมการสืบค้นประวัติศาสตร์เกี่ยวกับจีนในเอกสารภาษาจีน แนวคิดของ รุช เบเนดิก ทฤษฎีบ้านเชียง ทฤษฎีบ้านเก่าของศาสตราจารย์ นายแพทย์สุต แสงวิเชียร แนวคิดของศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ และสุดท้ายแนวคิดของศาสตราจารย์ วิลเลียม เจ. เกิดนีย์ โดยแบบเรียนเล่มนี้²สนับสนุนทฤษฎีของศาสตราจารย์วิลเลียม เจ. เกิดนีย์ ที่เชื่อว่าถิ่นกำเนิดของภาษาไทยไม่ได้อยู่ยูนนาน แต่อยู่ไปทางตะวันออกของจีน โดยอาจอยู่ตามเส้นเขตแดนระหว่างเวียดนามกับจีน

เนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิด และทฤษฎีการอพยพของคนไทย จากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พบในแบบเรียนรายวิชาบังคับในระดับมัธยมศึกษา

¹ โนรงค์ พ่วงพิศ และวุฒิชัย มูลศิลป์. (2559). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม.2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. หน้า 2-3.

² เพ็ญศรี ดูก และปิยนาด บุนนาค. (2524). หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 391 ประวัติศาสตร์ไทย 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.3). หน้า 3-7.

ปีที่ 1¹ โดยมีคำอธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยจำนวน 5 แนวคิดด้วยกัน คือ ถิ่นเดิมของชนชาติไทยอยู่บริเวณเอเชียกลาง ถิ่นเดิมของชนชาติไทยอยู่บริเวณมณฑลเสฉวน ถิ่นเดิมของชนชาติไทยอยู่บริเวณตอนใต้ของจีน และทางตอนเหนือของภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจนบริเวณรัฐอัสสัมของอินเดีย ถิ่นเดิมของชนชาติไทยอยู่บริเวณที่เป็นชาติไทยปัจจุบัน ถิ่นเดิมของชนชาติไทยอยู่บริเวณคาบสมุทรมลายู บริเวณหมู่เกาะชวา

แบบเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เนื้อหาได้อธิบายเกี่ยวกับความเป็นมาของชนชาติไทยไว้ด้วยกัน 5 แนวคิด² คือ บริเวณตอนเหนือของประเทศจีน บริเวณตอนกลางของประเทศจีน บริเวณตอนใต้ของประเทศจีน บริเวณดินแดนประเทศไทยปัจจุบัน และบริเวณหมู่เกาะต่าง ๆ ของอินโดจีนและแหลมมลายู โดยแต่ละทฤษฎีมีการระบุชื่อนักวิชาการต่าง ๆ ที่เห็นด้วยกับแนวคิดนี้พร้อมคำอธิบาย และในตอนท้ายได้สรุปว่าแนวคิดต่าง ๆ ยังคงไม่สามารถหาข้อยุติได้

แบบเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นมาของชนชาติไทยและการตั้งถิ่นฐานในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 แนวคิด³ โดยยอมรับแนวความคิดถิ่นเดิมของชนชาติไทยอยู่บริเวณตอนใต้ของจีน แต่คัดค้านไม่ยอมรับแนวคิดที่เหลือคือ แนวคิดถิ่นเดิมของชนชาติไทยอยู่ทางแถบภูเขาอัลไตในมองโกเลีย ถิ่นเดิมของชนชาติไทยอยู่บริเวณตอนกลางของแม่น้ำฮวงโห ถิ่นเดิมของชนชาติไทยอยู่ในเขตประเทศไทยปัจจุบัน รวมถึงถิ่นเดิมของชนชาติไทยอยู่บริเวณหมู่เกาะทางใต้หรือคาบสมุทรมลายู ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 - 3 ไม่ปรากฏเนื้อหาดังกล่าวในแบบเรียน ส่วนแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ปรากฏเนื้อหาแนวคิดความเป็นมาของชนชาติไทยและการตั้งถิ่นฐานจำนวน 5 แนวคิด⁴ เช่นเดียวกับแบบเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แต่มีการเพิ่มรายชื่อนักวิชาการที่สนับสนุนแนวคิดเข้ามา

ประเด็นความเป็นมาของชนชาติไทย ปรากฏในทุกหลักสูตร จำนวน 5 แนวคิด แต่จะมีความต่างในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 ที่กล่าวถึงแนวคิดถึง 9 แนวคิดตามผู้นำเสนอแนวคิด และคำอธิบายเรื่องถิ่นกำเนิดของชนชาติไทย ในแบบเรียนของแต่ละหลักสูตรมีการอธิบายการสนับสนุนความน่าเชื่อถือที่เปลี่ยนไปจากข้อมูลหลักฐานที่พบมากขึ้นในระยะเวลาต่อมา

¹ กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ. (มปก.). *เล่มเดิม* หน้า 171 - 180.

² ฟองศรี จันทาว และคณะ. (2548). *หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม.4.* หน้า 22-24.

³ กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.* หน้า 95-99.

⁴ กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6.* หน้า 61-68.

3.1.4 พัฒนาการของชาติไทย

อาณาจักรโบราณ/รัฐโบราณ

แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 ปรากฏเนื้อหาอาณาจักรโบราณทั้งในวิชาบังคับและวิชาเลือก ในวิชาบังคับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เนื้อหาแทรกอยู่ในบทเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนและหลังการขยายตัวของชาวตะวันตก โดยแบ่งเป็นอาณาจักรแถบที่ราบลุ่มแม่น้ำ เช่น อาณาจักรฟูกาม อาณาจักรนครหลวง (กัมพูชา) อาณาจักรศรีสัตนาคนหุต (ล้านช้าง) และอาณาจักรนามเวียด กับอาณาจักรแถบริมฝั่งทะเลและหมู่เกาะ เช่น อาณาจักรจามปา อาณาจักรศรีวิชัย และอาณาจักรมณฑลปาหิต¹ ส่วนแบบเรียนวิชาเลือกระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื้อหาปรากฏในบทประวัติศาสตร์ของชนชาติในบริเวณดินแดนที่เป็นประเทศไทยปัจจุบัน แบ่งเรื่องราวเกี่ยวกับอาณาจักรออกเป็น 3 ส่วนตามพัฒนาการของช่วงเวลา กล่าวคือ พัฒนาการแรกคืออาณาจักรยุคต้น เช่น อาณาจักรฟูนัน เป็นต้น พัฒนาการต่อมาคือ อาณาจักรยุคกลาง เช่น อาณาจักรทวารวดี อาณาจักรศรีวิชัย อาณาจักรตามพรลิงค์ รวมถึงอาณาจักรที่พัฒนาขึ้นจากอาณาจักรเดิม ประกอบด้วยอาณาจักรอยุธยา อาณาจักรสุพรรณภูมิ อาณาจักรนครศรีธรรมราช อาณาจักรหริภุญชัย และยังมีอาณาจักรใหม่เกิดขึ้นอีกหลายอาณาจักร เช่น อาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรล้านนา อาณาจักรล้านช้าง และพัฒนาการสุดท้ายคืออาณาจักรอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน² เนื้อหาในส่วนนี้จะเรียงลำดับอาณาจักรต่าง ๆ ไปจนถึงสิ้นสุดเรื่องราวของอาณาจักรโบราณที่อาณาจักรอยุธยาเป็นอาณาจักรสุดท้าย

โครงสร้างเนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาณาจักรโบราณในดินแดนที่เป็นประเทศไทย ปัจจุบัน อย่างอาณาจักรฟูนัน อาณาจักรตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช) อาณาจักรขอม อาณาจักรละโว้ (ลพบุรี) อาณาจักรทวารวดี อาณาจักรศรีวิชัย เป็นต้น พร้อมตารางแสดงระยะเวลาของการปรากฏตัวและสิ้นสุดของอาณาจักรโบราณ นอกจากนี้ในแบบเรียนยังมีปรากฏการให้ข้อมูลในหัวข้อ “...อาณาจักรเริ่มแรกของคนไทยก่อนการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งมีหลักฐานปรากฏค่อนข้างแน่ชัดอยู่ 2 อาณาจักร คือ อาณาจักรหริภุญไชย และอาณาจักรล้านนา...”³

¹ กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ. (2532). *หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 203- ส 204 เพื่อที่บ้านของเรา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. หน้า 67-74.

² เพ็ญศรี ติ๊ก และปิยนถ บุนนาค. (2524). *เล่มเดิม*. หน้า 8-18.

³ กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ. (มปก.). *เล่มเดิม*. หน้า 187- 205.

การอธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับอาณาจักรและรัฐโบราณในแบบเรียนหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ปรากฏในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยเนื้อหาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1¹ จะแบ่งเนื้อหาตามพัฒนาการของอาณาจักรโบราณ ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย เช่น ภาคกลางมีอาณาจักรทวารวดี และละโว้ ภาคเหนือมีอาณาจักรโยนกเชียงแสน หริภุญชัย และล้านนา ภาคใต้มีอาณาจักรลังกาสุกะ ตามพรลิงค์ และศรีวิชัย ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอาณาจักรโคตรบูรณ และอีสานปุระ เป็นต้น ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4² กล่าวถึงเนื้อหาว่ารัฐโบราณในดินแดนประเทศไทยในภาพรวมพร้อมวิเคราะห์ ความเจริญรุ่งเรืองของแต่ละอาณาจักร ซึ่งประกอบด้วย อาณาจักรฟูนัน แคว้นตามพรลิงค์ อาณาจักรทวารวดี อาณาจักรศรีวิชัย แคว้นละโว้ และแคว้นหริภุญชัย

เนื้อหาว่ารัฐโบราณในดินแดนไทยปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 เช่นเดียวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1³ ยุคสมัยประวัติศาสตร์เริ่มจากรัฐโบราณ เช่น ทวารวดี หริภุญชัย ตามพรลิงค์ และพัฒนาเป็นรัฐของคนไทย เช่น ภาคเหนือมีโยนกเชียงแสน ล้านนา ภาคอีสานมีศรีโคตรบูร ศรีจนาศะ ล้านช้าง ภาคกลางมีละโว้ อโยธยา สุพรรณภูมิ และภาคใต้มีนครศรีธรรมราช เป็นต้น ส่วนแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6⁴ นอกจากกล่าวถึงแคว้นโบราณในดินแดนประเทศไทยแล้ว ยังมีตารางแสดงแหล่งโบราณคดีและโบราณวัตถุเพื่อใช้ประกอบการศึกษาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของไทยแทรกในเนื้อหาเพื่อขยายความเข้าใจเพิ่มเติม

พัฒนาการของสมัยสุโขทัย

เนื้อหาของสุโขทัยปรากฏในแบบเรียนวิชาบังคับของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6⁵ ภาพรวมของเนื้อหาแสดงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรมของอาณาจักรสุโขทัยอย่างคร่าว ๆ ประกอบการอธิบายโดยวิเคราะห์ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และหลักฐานทางโบราณคดี เช่น ศิลปจารึกหลักที่ 1 เครื่องสังคโลก พระพุทธรูปปางลีลา เป็นต้น ส่วนแบบเรียนวิชาเลือกหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521

¹ณรงค์ พ่วงพิศ, วุฒิชัย มูลศิลป์ และชาคริต ชุ่มวัฒนะ. (2550). *เล่มเดิม*. หน้า 65-76.

²ทวีศักดิ์ ล้อมลัม และประทุม กุมาร. (2547). *หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม.4*. หน้า 42-47.

³วงเดือน นาราวัจ และชมพูนุช นาศิริรักษ์. (2553). *หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. หน้า 92.

⁴กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *เล่มเดิม*. หน้า 43-47.

⁵สืบแสง พรหมบุญ, ณรงค์ พ่วงพิศ และสัณชัย สุวังบุตร. (2534). *เล่มเดิม*. หน้า 19-46.

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3¹ เนื้อหาแสดงลักษณะการเมือง การปกครอง กฎหมาย สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของสุโขทัย อย่างไรก็ตามแบบเรียนทั้งสองหลักสูตร ไม่พบเนื้อหาการสถาปนา และความเสื่อมของอาณาจักรสุโขทัย

แบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กล่าวถึงสุโขทัยในฐานะเป็นอาณาจักรเริ่มแรกของคนไทย² เนื้อหา กล่าวถึงการสถาปนารุงสุโขทัยและราชวงศ์พระร่วง พร้อมรายชื่อพระนามกษัตริย์และพระราชกรณียกิจของกษัตริย์องค์สำคัญ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงพัฒนาการด้านการเมืองการปกครอง โดยแบ่งออกเป็นสมัยสุโขทัยตอนต้นและตอนปลาย ภายในแบบเรียนให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับราษฎร อาณาเขตปกครอง แบบแผนการปกครอง และความสัมพันธ์กับอาณาจักรอื่น ๆ รวมถึงชี้ให้เห็นถึงสาเหตุการเสื่อมอำนาจของอาณาจักรสุโขทัยอีกด้วย และได้กล่าวถึงพัฒนาการด้านเศรษฐกิจในด้านการค้าขาย ระบบเงินตราและการเก็บภาษี พัฒนาการด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ได้กลายมาเป็นมรดกพื้นฐานของสังคมและวัฒนธรรมไทย เช่น ศาสนา ภาษาและวรรณกรรม รวมถึงศิลปกรรมสมัยสุโขทัยที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง เช่น เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ พระพุทธรูป 4 อริยาบถ เครื่องสังคโลก เป็นต้น

การอธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับสมัยสุโขทัยที่ปรากฏในแบบเรียนหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1³ เริ่มต้นจากหลักฐานประวัติศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษาสุโขทัย เช่น ศิลปจารึกหลักที่ 1 พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ พงศาวดารโยนกโดยพระยาประชากิจกรจักร์ ตำนานชินกาลมาลีปกรณ์ จดหมายเหตุหวนล้อ วรรณกรรมเตภูมิกถา หลักฐานทางโบราณคดี และหลักฐานศิลปกรรม เป็นต้น จากนั้นเนื้อหาได้อธิบายเกี่ยวกับการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ พัฒนาการด้านการเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย และความเสื่อมของอาณาจักรสุโขทัย ตลอดจนมีเกร็ดวิเคราะห์อิทธิพลของอารยธรรมตะวันออกที่ส่งผลต่ออาณาจักรสุโขทัยในด้านต่าง ๆ

แบบเรียนหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ.2551 ปรากฏเนื้อหาพัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1⁴ เนื้อหาได้อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยตั้งแต่การตั้งถิ่นฐานก่อนอาณาจักรสุโขทัย การสถาปนาอาณาจักร การขยายอาณาเขต

¹ เพ็ญศรี ตึก และปิยนาด บุณนาค. (2524). *เล่มเดิม*. หน้า 24.

² กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ. (มปก.). *เล่มเดิม*. หน้า 205.

³ ไพฑูรย์ มีกุล และคณะ. (2550). *เล่มเดิม*. หน้า 78 – 107.

⁴ วงเดือน นาราสัจจ์ และชมพูนุช นาศิริรักษ์. (2553). *เล่มเดิม*. หน้า 122.

และพัฒนาการด้านการเมืองการปกครองของสุโขทัย สภาพสังคมวัฒนธรรม การติดต่อค้าขาย ระหว่างประเทศ ระบบเงินตรา และอธิบายถึงความสัมพันธ์ของสุโขทัยกับรัฐอื่นที่ร่วมสมัยกัน ความเสื่อมและการล่มสลายของสุโขทัย ส่วนแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไม่ปรากฏ เนื้อหาของสุโขทัยโดยตรง แต่จะแทรกอยู่ในหัวข้อหลักอื่น เช่น อาณาจักรสุโขทัยเป็นส่วนหนึ่งของ หัวข้อรัฐไทยในดินแดนไทย¹ การปกครองแบบพ่อปกครองลูกของสุโขทัยเป็นส่วนหนึ่งของ พัฒนาการด้านการเมืองการปกครองของไทย เป็นต้น

พัฒนาการของสมัยอยุธยา

แบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับอาณาจักรอยุธยา² เกี่ยวกับพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาโดยเริ่มตั้งแต่ การสถาปนาอาณาจักร ลักษณะการเมืองการปกครอง ซึ่งแบ่งลักษณะของรูปแบบการปกครอง ตามช่วงเวลาคืออยุธยาตอนต้น อยุธยาตอนกลาง และอยุธยาตอนปลาย ลักษณะของสังคมศักดินาในอาณาจักรอยุธยา สภาพเศรษฐกิจ ความเจริญรุ่งเรืองด้านต่าง ๆ ของอาณาจักร และ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของอาณาจักรอยุธยาทั้งในเอเชีย และชาติตะวันตก ส่วนแบบเรียน ของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 ปรากฏในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมปรากฏเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรมของอาณาจักรอยุธยา เป็นหลักโดยยกหลักฐานประเภทอื่น ๆ เช่นเดียวกับอาณาจักรสุโขทัย

เนื้อหาของประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยา ที่ปรากฏในแบบเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ให้ข้อมูล โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ช่วง³ คือ สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ถือเป็นช่วงการวางรากฐาน ความมั่นคงของกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง เป็นช่วงที่กรุงศรีอยุธยามีความ เจริญรุ่งเรืองสูงที่สุด และสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายเป็นช่วงที่กรุงศรีอยุธยาเสื่อมอำนาจลงทีละ น้อย ความเจริญก้าวหน้าหยุดชะงักอันเนื่องมาจากการแย่งชิงอำนาจของชนชั้นสูง โดยแบบเรียน ได้กล่าวถึงการสถาปนาอาณาจักร รวมถึงพัฒนาการด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านความสัมพันธ์กับนานาประเทศ ตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัย เกี่ยวกับการเสื่อมอำนาจและการสิ้นสุดของสมัยอยุธยา แบบเรียนเล่มนี้มีจุดเด่นของประเด็น

¹ไพฑูริย์ มีกุล และคณะ. (2558). *เล่มเดิม*. หน้า 60-65.

²กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ. (2532). *เล่มเดิม*. หน้า 219-253.

³กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). *หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส 204 ประเทศของเรา 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. หน้า 1 – 2.

เนื้อหาเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์อยุธยาทั้งสิ้น 34 พระองค์ รวมถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละรัชสมัย ตลอดจนพระราชกรณียกิจที่สำคัญ

การอธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับสมัยอยุธยาที่ปรากฏในแบบเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2¹ ได้อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของอยุธยาตั้งแต่การสถาปนาอาณาจักร ราชพระนามพระมหากษัตริย์ทั้ง 33 พระองค์ พัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตลอดจนมีการวิเคราะห์ความเจริญรุ่งเรือง และความเสื่อมของอาณาจักรอยุธยา รวมถึงอิทธิพลจากอารยธรรมตะวันออก และอารยธรรมตะวันตกที่ส่งอิทธิพลต่ออยุธยา ภายในแบบเรียนได้เน้นเหตุการณ์สำคัญในสมัยอยุธยา ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น สงครามครั้งเสียดสมเด็จพระศรีสุริเยทัย สงครามยุทธหัตถี สงครามการกวาดล้างอิทธิพลของฝรั่งเศสของพระเพทราชา พ.ศ.2231 เป็นต้น

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 เนื้อหาในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2² ได้อธิบายเกี่ยวกับการสถาปนาอยุธยาพร้อมราชพระนามพระมหากษัตริย์ทั้ง 33 พระองค์ ปัจจัยที่ทำให้อาณาจักรอยุธยามีความเจริญรุ่งเรืองทั้งปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และทางสังคม นอกจากนี้เนื้อหาได้แบ่งเป็นพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของอาณาจักรอยุธยาในด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามลำดับช่วงเวลา คือ อยุธยาตอนต้น อยุธยาตอนกลาง และอยุธยาตอนปลาย ซึ่งในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนี้ แบบเรียนได้แบ่งลักษณะความสัมพันธ์ออกเป็น 4 รูปแบบ กล่าวคือ ความสัมพันธ์กับอาณาจักรคนไทย เช่น สุโขทัย ล้านนา มลายู ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านฉันทมิตร เช่น ล้านช้าง มอญ ความสัมพันธ์เพื่อนบ้านในลักษณะการแข่งขันอำนาจกัน เช่น พม่า เขมร ความสัมพันธ์กับรัฐที่ไม่ใช่เพื่อนบ้าน มักเป็นความสัมพันธ์ด้านการค้า การทูต และทางวัฒนธรรม เช่น จีน ญี่ปุ่น เปอร์เซีย โปรตุเกส สเปน ฮอลันดา อังกฤษ ฝรั่งเศส และมีการกล่าวถึงความเสื่อมของอยุธยา ภายในแบบเรียนมีการกล่าวถึงภูมิปัญญาในสมัยอยุธยา³ เน้นไปที่การควบคุมกำลังคน อาหารการกิน บ้านเรือน การแพทย์ และระบบเงินตรา ส่วนศิลปกรรมสมัยอยุธยาแบ่งเป็นหลายแขนงโดยใช้รูปแบบศิลปะประกอบอธิบาย

¹ณรงค์ พ่วงพิศ, วุฒิชัย มูลศิลป์ และชาคริต ชุ่มวัฒนะ. (2551). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม : ประวัติศาสตร์ ม.2 ช่วงชั้นที่ 3. หน้า 102 – 183.

²กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. หน้า 26.

³ไพฑูริย์ มีกุล และคณะ. (2559). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. หน้า 79-92.

พัฒนาการของสมัยธนบุรี

แบบเรียนของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับสมัยธนบุรี ภาพรวมของเนื้อหาเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และ ศิลปวัฒนธรรมของอาณาจักรธนบุรี อย่างไรก็ตามภาวะศึกสงครามทำให้ในศิลปะสมัยธนบุรีไม่มีการสร้างสรรค์ใหม่แต่คงรูปแบบตามอยุธยา ส่วนแบบเรียนวิชาเลือกหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3¹ เนื้อหาแสดงลักษณะการเมือง การปกครอง กฎหมาย สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยด้านการเมืองแบบเรียนให้น้ำหนักกับการประกาศอิสรภาพ การย้ายราชธานี และการรวบรวมอาณาจักรไทยให้เป็นปึกแผ่น และกล่าวถึงการสิ้นสุดรัชสมัยของพระเจ้ากรุงธนบุรี

เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับธนบุรี ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3² ได้อธิบายสาเหตุการเสียกรุงให้พม่าในสมัยอยุธยา และวีรกรรมกษัตริย์ของ พระยาตากจนนำมาสู่การสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานี เนื้อหาในแบบเรียนอธิบายเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม ประเด็นด้านวัฒนธรรมนั้นแม้จะเป็นช่วงระยะเวลาของการเป็นราชธานีได้ไม่นานแต่ก็ได้มีการส่งเสริมพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งการสร้างวัด คัดลอกพระไตรปิฎก เป็นต้น ตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัยเกี่ยวกับการเสื่อมอำนาจและการสิ้นสุดของสมัยธนบุรี โดยแบบเรียนมีการใช้ตารางแสดงเนื้อหาชีวประวัติตลอดพระชนม์ชีพของพระเจ้าตากสินมหาราชเพื่ออธิบายประกอบความเข้าใจ

การอธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับสมัยธนบุรีที่ปรากฏในแบบเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3³ เนื้อหาได้อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการของอาณาจักรธนบุรีตั้งแต่การก่อตั้งอาณาจักร พัฒนาการด้านการเมืองการปกครองของสมัยธนบุรี สภาพสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในสมัยธนบุรี การติดต่อค้าขายระหว่างประเทศ ศิลปวัฒนธรรม ความเจริญรุ่งเรือง และความเสื่อมของอาณาจักรธนบุรี เหตุการณ์สำคัญในสมัยธนบุรีที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น การโจมตีและชัยชนะที่ค่ายโพธิ์สามต้น (พ.ศ.2310) ชัยชนะศึก

¹ พิญศรี ดูก และปิยนารถ บุนนาค. (2524). *เล่มเดิม*. หน้า 52.

² ประเสริฐ วิฑยารัฐ และคณะ. (2543). *หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 306 ประเทศของเรา 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. หน้า 4.

³ ณรงค์ พ่วงพิศ และคณะ. (2553). *หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม : ประวัติศาสตร์ ม.3 ช่วงชั้นที่ 3*. หน้า 107 – 125.

บางแก้ว (พ.ศ.2317) เป็นต้น ตลอดจนมีการวิเคราะห์อิทธิพลจากอารยธรรมตะวันออก และอารยธรรมตะวันตกที่ส่งอิทธิพลต่ออาณาจักรธนบุรี

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ปรากฏเนื้อหาอาณาจักรธนบุรีในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2¹ อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการของอาณาจักรธนบุรี โดยอธิบายเหตุการณ์ก่อนการสถาปนากรุงธนบุรี การสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานี การสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงให้อาณาจักร ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรธนบุรี เช่น ความเข้มแข็งทางด้านการทหาร นโยบายฟื้นฟูเศรษฐกิจ และนโยบายฟื้นฟูพระพุทธศาสนา เป็นต้น ทั้งยังอธิบายด้านการเมืองการปกครอง สังคม ศิลปวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ด้านเนื้อหาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยธนบุรี อธิบายเรื่องภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ เช่น การพิจารณาทำเลที่ตั้งของราชธานี ด้านการปรับตัวเพื่อแก้ปัญหาการดำรงชีวิต ด้านการปลูกฝังศีลธรรมให้กับสังคม ด้านการปรับตัวประสานสัมพันธ์กับชาวต่างชาติ และด้านศิลปกรรม ซึ่งเป็นการสร้างศิลปกรรมประเภทต่าง ๆ โดยรับแนวคิดมาจากอาณาจักรอยุธยา เป็นต้น

พัฒนาการของสมัยรัตนโกสินทร์

แบบเรียนของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 ปรากฏเนื้อหาสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นในแบบเรียนวิชาเลือกระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แสดงภาพรวมลักษณะการเมืองการปกครอง สังคม และเศรษฐกิจ² จากนั้นให้ข้อมูลด้านการปกครองสมัยปฏิรูปประเทศ โดยเรียงตามรายพระนามของพระมหากษัตริย์ และข้อมูลด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะชาติตะวันตก³ ส่วนแบบเรียนของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็นสองช่วงเวลาคือสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น กับสมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงปัจจุบัน ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรมของสมัยรัตนโกสินทร์เป็นหลัก แต่ไม่พบข้อมูลเกี่ยวกับการสถาปนารัตนโกสินทร์เช่นเดียวกับอาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรอยุธยา และอาณาจักรธนบุรี

แบบเรียนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3⁴ กล่าวถึงการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ และแบ่งเนื้อหารัตนโกสินทร์เป็น 3 ยุคสมัย คือ สมัยฟื้นฟูบ้านเมือง (รัชกาลที่ 1 - 3) สมัยปฏิรูป (รัชกาลที่ 4 - 6) และสมัย

¹ณรงค์ พ่วงพิศ และวุฒิชัย มูลศิลป์. (2559). *เล่มเดิม*. หน้า 81 – 84.

²เพ็ญศรี ตึก และปิยนาด บุนนาค. (2524). *เล่มเดิม*. หน้า 56.

³เพ็ญศรี ตึก และปิยนาด บุนนาค. (2526). *เล่มเดิม*. หน้า 2.

⁴ประเสริฐ วิทยารัฐ และคณะ. (2543). *เล่มเดิม*. หน้า 27.

ประชาธิปไตย (รัชกาลที่ 7 - 9) โดยในแต่ละยุคจะอธิบายถึงพัฒนาการทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และในยุคที่ 2 สมัยปฏิรูป ได้มีการเพิ่มประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิรูปด้านกฎหมายและการศาล การสาธารณสุขและการสาธารณสุข และการศึกษาเข้ามาเป็นพิเศษ

การอธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับสมัยรัตนโกสินทร์ที่ปรากฏในแบบเรียนหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3¹ นั้นว่าด้วยพัฒนาการของสมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่การก่อตั้งอาณาจักร พัฒนาการด้านการเมืองการปกครองของสมัยรัตนโกสินทร์ สภาพสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ การติดต่อค้าขายระหว่างประเทศ ศิลปวัฒนธรรม ความเจริญรุ่งเรืองของสมัยรัตนโกสินทร์ เหตุการณ์สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น สงครามเก้าทัพ พ.ศ.2328 การลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริง พ.ศ.2398 วิกฤติการณ์ ร.ศ.112 ไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้น ตลอดจนมีการวิเคราะห์อิทธิพลจากอารยธรรมตะวันออก และอารยธรรมตะวันตกที่ส่งอิทธิพลต่อสมัยรัตนโกสินทร์

แบบเรียนหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ.2551 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3² แบ่งเนื้อหาพัฒนาการสมัยรัตนโกสินทร์ออกเป็น 4 ด้านคือ ด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 สมัย คือ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สมัยปรับปรุงและปฏิรูปประเทศ และสมัยประชาธิปไตย เนื้อหาภายในให้ความสำคัญกับการสถาปนาราชธานี บทบาทของพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรี อธิบายพระราชกรณียกิจสำคัญในด้านต่าง ๆ และเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ทั้งการเลิกทาส เลิกไพร่ การเสียดินแดน การทำสนธิสัญญาเบาว์ริง การปฏิรูปประเทศสมัยรัชกาลที่ 5 การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 การเมืองการปกครองภายใต้การขึ้นของคณะราษฎร ภายใต้การรัฐประหาร และภายใต้กระแสเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตย และมีการกล่าวถึงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ พร้อมบุคคลสำคัญที่มีส่วนสร้างสรรค์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ส่วนด้านศิลปกรรม³สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นสืบทอดจากอยุธยา สมัยรัชกาลที่ 3 นำศิลปปะจิ้นเข้ามาประกอบ และตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมาศิลปปะจิ้นตะวันตกมีอิทธิพลมากขึ้นส่วนศิลปปะจิ้นดั้งเดิมของไทยค่อย ๆ เสื่อมความนิยม แต่ในปัจจุบันมีการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ในรูปแบบของงานศิลปะอาชีพ ศิลปะประจำชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ

¹ณรงค์ พ่วงพิศ และคณะ. (2553). *เล่มเดิม*. หน้า 127 - 217.

²ณรงค์ พ่วงพิศ และคณะ. (2555). *หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม.3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. หน้า 14.

³วงเดือน นาราสัจจ์ และชมพูนุท นาศิริรักษ์. (2555). *หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. หน้า 165.

อนึ่งประเด็นพัฒนาการของชาติไทยพบว่าเนื้อหาอาณาจักรโบราณ/รัฐโบราณ สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ ปรากฏในทุกแบบเรียน โดยอาณาจักรโบราณ/รัฐโบราณ เนื้อหาโดยรวมมีความคล้ายคลึงกันต่างเพียงการจัดกลุ่มของรัฐโบราณเท่านั้น เช่น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 แบ่งพัฒนาการรัฐในไทยตามช่วงเวลาเป็น 3 ยุค คือ ยุคต้น ยุคกลาง และยุคปลาย ส่วนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แบ่งเป็นอาณาจักรโบราณที่ปรากฏในดินแดนประเทศไทย และอาณาจักรเริ่มแรกของคนไทยก่อนการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย ส่วนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 กล่าวถึงรัฐโบราณตามภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย โดยไม่ได้เรียงตามช่วงเวลา

ส่วนพัฒนาการของสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ ได้แบ่งเนื้อหาการเรียนเป็น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีเนื้อหาเกี่ยวกับสมัยสุโขทัย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ศึกษาเกี่ยวกับสมัยอยุธยา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ศึกษาเนื้อหาสมัยธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ลักษณะนี้แตกต่างจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ที่เนื้อหาเกี่ยวกับสมัยธนบุรีใช้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พร้อมกับสมัยอยุธยา ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะศึกษาเนื้อหาประวัติศาสตร์ไทยเริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงรัตนโกสินทร์โดยการอธิบายเนื้อหาในภาพรวม

ลักษณะเด่นของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 คือมีการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ประกอบการวิเคราะห์เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ส่วนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) มีจุดเด่นคือเป็นครั้งแรกที่มีการแบ่งหัวข้อศึกษาพัฒนาการของสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ออกเป็น 4 ประเด็นอย่างชัดเจน คือ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านความสัมพันธ์กับนานาประเทศ ในขณะที่เนื้อหาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 มีการเพิ่มปัจจัยที่ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักร โดยกล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญในสมัยนั้น และมีการวิเคราะห์อิทธิพลของอารยธรรมตะวันออก และอารยธรรมตะวันตกที่ส่งอิทธิพลต่อพัฒนาการของอาณาจักร

3.1.5 เหตุการณ์สำคัญ

แบบเรียนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 ในรายวิชาเลือกระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3¹ และแบบเรียนวิชาบังคับในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6² ไม่ปรากฏประเด็นเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะ แต่มีการอธิบายเหตุการณ์สำคัญในโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมไทย เช่น สนธิสัญญาเบาว์ริง การเสียดินแดนให้ฝรั่งเศสและอังกฤษ การดำเนินการปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 1 ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2 การเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ไทยกับองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEATO) วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในสมัยรัชกาลที่ 7 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 นโยบายสร้างชาติทางเศรษฐกิจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นต้น

แบบเรียนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3³ ไม่ปรากฏหัวข้อเหตุการณ์สำคัญโดยเฉพาะ แต่มีการอธิบายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของกรุงรัตนโกสินทร์ด้านต่าง ๆ อาทิ ในด้านสังคมและวัฒนธรรมให้ความสำคัญกับแนวคิดชาตินิยมของรัชกาลที่ 6 และจอมพล ป. พิบูลสงคราม พร้อมยกตัวอย่างกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากแนวคิดชาตินิยม ประเด็นด้านการเมืองกล่าวถึงการปูพื้นฐานประชาธิปไตยสมัยรัชกาลที่ 5 – 7 เหตุการณ์การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2 การแก้ไขสนธิสัญญาเสียเปรียบและยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต กรณีพิพาทอินโดจีน พ.ศ.2483 และพัฒนาการทางการเมืองไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยได้แยกการอธิบายประเด็นออกเป็นรัฐบาลสมัยต่าง ๆ และเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญในแต่ละรัฐบาลโดยสิ้นสุดที่ปี พ.ศ.2535 เช่น การต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ การเข้าร่วมสงครามเกาหลี การยึดทรัพย์จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รัฐบาลถนอม-ประภาส (พ.ศ.2506 - 2516) การเรียกร้องรัฐธรรมนูญ-วันมหาวิปโยค (14 ตุลาคม 2516) นายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกษ พระราชทาน เหตุการณ์หลังวันมหาวิปโยค รัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช (กุมภาพันธ์ 2518) รัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (มีนาคม 2518 – มกราคม 2519) การปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน 6 ตุลาคม 2519 รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร (8 ตุลาคม 2519- 19 ตุลาคม 2520) เป็นต้น อย่างไรก็ตามเนื้อหาที่ปรากฏเป็นการสรุปเรื่องราวสั้น ๆ เท่านั้น ส่วนแบบเรียนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ระดับชั้น

¹ เพ็ญศรี ตึก และปิยนาด บุนนาค. (2526). *เล่มเดิม*. หน้า 8 – 18.

² สืบแสง พรหมบุญ, ณรงค์ พ่วงพิศ และสัจชัย สุวังบุตร. (2534). *เล่มเดิม*. หน้า 49.

³ ประเสริฐ วิทยารัฐ และคณะ. (2543). *เล่มเดิม*. หน้า 99.

มัธยมศึกษาปีที่ 6¹ ให้ความสำคัญกับการอธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิรูปสังคมและการศึกษา สมัยรัชกาลที่ 5 และการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย พ.ศ.2475

แบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3² ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ปรากฏประเด็นเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ โดยยกตัวอย่างเหตุการณ์ต่อไปนี้ คือ สงครามเก้าทัพ พ.ศ.2328 การทำสนธิสัญญาเบาว์ริง พ.ศ.2398 วิกฤตการณ์ ร.ศ.112 ไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่วนแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4³ มีเหตุการณ์เพิ่มเติมคือ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 การเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 และเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ.2535 โดยเนื้อหาแต่ละเหตุการณ์ให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์อย่างละเอียด

แบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ให้ความสำคัญกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ไทย มีการให้ข้อมูลที่มีความละเอียดครอบคลุมเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์ โดยประเด็นสำคัญที่แบบเรียนทุกเล่มกล่าวถึงคือ การปฏิรูปบ้านเมืองสมัยรัชกาลที่ 5 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ส่วนแบบเรียนของสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์⁴ เพิ่มเหตุการณ์สำคัญอื่นเข้ามาคือ ปัจจัยที่มีผลต่อการสถาปนาอาณาจักรไทย ไทยกับการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ไทยกับการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้น ส่วนสำนักพิมพ์วัฒนาพานิช⁵ เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับกฎ ร.ศ.130 ในส่วนของหัวข้อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 แบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ⁶ ให้อายละเอียดพัฒนาการด้านการเมืองเป็นสำคัญ มีการกล่าวถึงการเมืองไทยสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม การเมืองไทยภายใต้การควบคุมของทหาร และขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชน เช่น เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ และการรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ.2549

¹สืบแสง พรหมบุญ, ณรงค์ พ่วงพิศ และสัญญาชัย สุวังบุตร. (2544). หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส 605 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6). หน้า 141.

²ณรงค์ พ่วงพิศ และคณะ. (2553). เล่มเดิม. หน้า 205.

³ณรงค์ พ่วงพิศ และคณะ. (2548). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม : ประวัติศาสตร์ ม.4 ช่วงชั้นที่ 4. หน้า 114.

⁴ณรงค์ พ่วงพิศ และวุฒิชัย มูลศิลป์. (2558). เล่มเดิม. หน้า 51.

⁵ไพฑูริย์ มีกุล และคณะ. (2558). เล่มเดิม. หน้า 102.

⁶กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). เล่มเดิม. หน้า 124.

การอธิบายเนื้อหาที่เกี่ยวกับประเด็นเหตุการณ์สำคัญ พบว่าหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ไม่ปรากฏหัวข้อเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะ แต่เหตุการณ์เหล่านี้แทรกอยู่ในพัฒนาการด้านต่าง ๆ มีการอธิบายเนื้อหาอย่างคร่าว ๆ เท่านั้น ส่วนแบบเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ให้ความสำคัญกับเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างชัดเจน มีการยกตัวอย่างเหตุการณ์พร้อมให้ข้อมูลที่มีความละเอียด โดยเฉพาะเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองที่มีผลต่อความมั่นคงของประเทศในทุกยุคสมัย

3.1.6 บุคคลสำคัญของไทย

แบบเรียนวิชาบังคับของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 ไม่ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลสำคัญของไทย แต่ในแบบเรียนวิชาเลือกระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3¹ นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลที่สร้างสรรค์คุณประโยชน์แก่ประเทศไทยโดยเนื้อหาแนะนำเสนอเกี่ยวกับชีวประวัติบุคคลสำคัญของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยยกย่องผู้ที่ธำรงรักษาความเป็นเอกราช จงรักภักดีต่อกษัตริย์ มีความรักและรับผิดชอบต่อบ้านเมือง

แบบเรียนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และแบบเรียนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ไม่ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลสำคัญของไทย แต่มีการให้ข้อมูลเนื้อหาเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์องค์สำคัญแทรกอยู่ในพัฒนาการด้านการเมืองการปกครองของสมัยสุโขทัย และอยุธยา

แบบเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ในทุกระดับชั้นมีการกล่าวถึงบุคคลสำคัญโดยแทรกอยู่ในหัวข้อหลักภายในแบบเรียน เช่น แบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1² ประเด็นเกี่ยวกับอาณาจักรโบราณในดินแดนประเทศไทยในตอนท้ายได้กล่าวถึงบุคคลสำคัญของอาณาจักรโบราณในดินแดนประเทศไทย เช่น พระนางจามเทวี พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 เช่นเดียวกับหัวข้อสมัยสุโขทัย ส่วนบุคคลสำคัญสำคัญสมัยอยุธยาจะปรากฏในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 บุคคลสำคัญสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ปรากฏในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

¹ เพ็ญศรี ติ๊ก และปิยนดา บุนนาค. (2524). *เล่มเดิม*. หน้า 186.

² ณรงค์ พ่วงพิศ, วุฒิชัย มูลศิลป์ และชาคริต ชุ่มวัฒนะ. (2550). *เล่มเดิม*. หน้า 78.

ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4¹ มีการเพิ่มบุคคลสำคัญที่นอกเหนือจากพระมหากษัตริย์เข้ามา เช่น เยเรเมียส ฟาน ฟลิต หมอบรัดเล เป็นต้น และในแบบเรียนบางเล่มมีการเพิ่มบุคคลสำคัญที่เป็นสามัญชนเข้ามา เช่น ขวัญอินโข่ง พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) เป็นต้น อย่างไรก็ตามทุกแบบเรียนให้ความสำคัญกับพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของกษัตริย์ในการทำประโยชน์เพื่อประเทศชาติ

แบบเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 พบเนื้อหาบุคคลสำคัญในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 โดยแบบเรียนแต่ละเล่มจะมีการจำแนกประเภทบุคคลสำคัญที่แตกต่างกันไป อย่างสำนักพิมพ์วัฒนาพานิช² ได้อธิบายเนื้อหาโดยแยกเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทยและประวัติศาสตร์ไทย กับบุคคลสำคัญที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทย หรือสำนักพิมพ์สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ³ ที่แบ่งหัวข้อออกเป็นพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทย บทบาทของสตรีในประวัติศาสตร์ไทย ศิลปินแห่งชาติ บุคคลสำคัญของไทยที่ได้รับการยกย่องจากยูเนสโก (UNESCO) และชาวต่างชาติที่มีส่วนสร้างสรรค์ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความก้าวหน้าของสังคมไทย ส่วนแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ⁵ แบ่งเป็นบุคคลสำคัญทางด้านวัฒนธรรม และบุคคลสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตามในทุกแบบเรียนยังคงให้ความสำคัญกับบทบาทของพระมหากษัตริย์กับสังคมไทยมากที่สุด

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญของไทย ในแบบเรียนวิชาบังคับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ไม่ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลสำคัญ และในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ปรากฏหัวข้อบุคคลสำคัญเป็นครั้งแรกในแบบเรียนรายวิชาบังคับ ทั้งพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ ชุมนาง และชาวต่างชาติที่ทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศชาติตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ และสุดท้ายในหลักสูตรแกนกลาง

¹ ผ่องศรี จันทน์หาว และคณะ. (2548). *เล่มเดิม*. หน้า 69.

² ทวีศักดิ์ ล้อมลัม และประทุม กุมาร. (2547). *เล่มเดิม*. หน้า 224.

³ ไพฑูรย์ มีกุล และคณะ. (2558). *เล่มเดิม*. หน้า 186.

⁴ วงเดือน นาราัจจ์ และคณะ. (2562). *หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ เล่ม 1 ประวัติศาสตร์ไทย : เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ประเด็นวิพากษ์ บุคคลสำคัญ และภูมิปัญญาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6*. หน้า 116.

⁵ กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *เล่มเดิม*. หน้า 249.

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 เป็นครั้งแรกที่มีการเพิ่มบทบาทของสตรีไทยในการพัฒนาความเจริญด้านต่าง ๆ เข้ามาในแบบเรียน

3.1.7 ศิลปกรรม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

แบบเรียนของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 ไม่ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปกรรม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ส่วนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6¹ พบเนื้อหาศิลปกรรมปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของประเด็นเกี่ยวกับโครงสร้างทางศิลปกรรมไทยซึ่งแบ่งเป็น 3 ยุค คือ ยุคก่อนการปฏิวัติใน พ.ศ.2475 ที่ได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตก แต่ยังคงทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทย ยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ที่ให้ความสำคัญกับแนวคิดชาตินิยม และยุคการฟื้นฟูและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกับการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ 200 ปี พ.ศ.2525 โดยมีการฟื้นฟูศิลปกรรมต่าง ๆ และการฟื้นฟูพระราชพิธีสำคัญที่เป็นวัฒนธรรมของชาติ

ต่อมาแบบเรียนของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3² ในหัวข้อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้กล่าวถึงด้านศิลปกรรม นับแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ศิลปะไทยก้าวเข้าสู่ศิลปะสมัยใหม่อันเนื่องจากการผสมผสานศิลปะจากตะวันตก โดยแบ่งเป็นด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม นาฏศิลป์และดนตรี และวรรณกรรม ส่วนแบบเรียนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6³ ยังแบ่งศิลปกรรมของไทยออกเป็น 3 สมัย สมัยแรกคือศิลปะแบบดั้งเดิมในยุคก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย หลักฐานเช่น หม้อดินเผา ลายก้นหอยเขียนสีแดงที่บ้านเชียง กลองมโหระทึกกลวดลายรูปดวงดาว ดวงอาทิตย์ และรูปกบ รวมถึงภาพรูปคล้ายเรขาคณิต รูปคน ฝ่ามือ และสัตว์ที่อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี สมัยต่อมาคือศิลปะแบบประเพณีนิยม เริ่มตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์โดยรับอิทธิพลจากอินเดียและจีน เข้ามาผสมผสานในศิลปะแบบดั้งเดิม เกิดเป็นศิลปะหลวงที่ตั้งในเขตศูนย์กลางแคว้นแล้ว แบ่งแบบแผนทางศิลปะออกเป็นแบบศรีวิชัย แบบทวารวดี แบบลพบุรีหรือละโว้ แบบสุโขทัย แบบล้านนา แบบอยุธยา และแบบรัตนโกสินทร์ และสมัยสุดท้ายคือศิลปะสมัยใหม่ เริ่มตั้งแต่รัชกาลที่ 4 เรื่อยมาโดยรับอิทธิพลจากอารยธรรมตะวันตก การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไม่ได้เน้นศรัทธา

¹ สืบแสง พรหมบุญ, ณรงค์ พ่วงพิศ และสัญญาชัย สุวังบุตร. (2534). หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 605 สังคมศึกษา สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6). หน้า 69.

² วิทยา สุจริตธนารักษ์ และ คณะ. (2536). หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส 306 ประเทศของเรา 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. หน้า 76-81.

³ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. (2541). หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส 605 สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. หน้า 20-41.

เพียงอย่างเดียว แต่เน้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยของมนุษย์ และเพื่อแสดงถึงอารมณ์ของมนุษย์ โดยทั่วไป

ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 มีการอธิบายเนื้อหาด้านศิลปกรรม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4¹ โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 2 ส่วน สำคัญ คือ ส่วนแรกเรื่องพัฒนาการศิลปะไทย เนื้อหาส่วนนี้เป็นการอธิบายข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ศิลปะ แบ่งเป็นศิลปะไทยก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 เช่น ศิลปะทวารวดี ลพบุรี อุทของ ศรีวิชัย และเชียงแสน กับศิลปะไทยตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ได้แก่ ศิลปะสุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ตอนต้น และรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 เนื้อหาส่วนที่สองคือวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยที่มีการเพิ่มเข้ามาเป็นครั้งแรกในหลักสูตรนี้ โดยแบ่งออกเป็นด้าน เช่น ด้าน การเมืองการปกครองมีระบบไพร่ ด้านคติความเชื่อโดยเชื่อในพระพุทศศาสนาและจิตวิญญาณ ด้านการดำเนินชีวิตมีการเลือกทำเลในการสร้างบ้านแปลงเมือง มีการจัดระบบการใช้น้ำเพื่อการ อุปโภคบริโภค มีการรักษาโรค การทำเครื่องปั้นดินเผา ตลอดจนให้แนวทางในการนำภูมิปัญญา ไทยไปใช้ในการดำเนินชีวิต และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

ในแบบเรียนหลักสูตรล่าสุดซึ่งยังใช้ในปัจจุบัน คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 พบว่าเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยได้กลายเป็นเนื้อหาหลัก ในแบบเรียน ส่วนเนื้อหาศิลปกรรมถูกลดความสำคัญลงหรือถูกตัดออกไปในแบบเรียนของบาง สำนักพิมพ์ เนื้อหาศิลปกรรมไทยถูกนำไปแทรกเป็นหัวข้อย่อยของเนื้อหาด้านวัฒนธรรมและภูมิ ปัญญาไทย ดังที่พบในแบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของกระทรวงศึกษาธิการ² ที่เนื้อหา ศิลปกรรมของสุโขทัยถูกจัดให้อยู่ภายใต้หัวข้อภูมิปัญญาด้านศิลปะและการก่อสร้าง เช่นเดียวกับ แบบเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6³ ที่รูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยสุโขทัย อยุธยา และ รัตนโกสินทร์ เป็นส่วนหนึ่งของงานทัศนศิลป์ภายใต้หัวข้อวัฒนธรรมทางสุนทรีย์ะ นอกจากนี้ใน แบบเรียนยังพบว่ามีการยกตัวอย่างปัจจัยและบุคคลสำคัญที่มีส่วนในการส่งเสริมการสร้างสรรค์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เช่น สถาบันพระมหากษัตริย์ และพระพุทศศาสนา เป็นต้น

ในประเด็นศิลปกรรม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยนั้น จากการศึกษาวิเคราะห์ แบบเรียนทั้ง 6 หลักสูตรพบว่าแบบเรียนตั้งแต่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 ถึง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 รวมทั้งสิ้น 5 หลักสูตร ให้ความสำคัญกับเนื้อหา

¹ไพฑูริย์ มีกุล และคณะ. (2550). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. หน้า 186.

²กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. หน้า 158.

³ไพฑูริย์ มีกุล และคณะ. (2558). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6. หน้า157.

ศิลปกรรมไทยในยุคสมัยต่าง ๆ โดยให้ข้อมูลในเชิงประวัติศาสตร์ศิลปะ ตั้งแต่ศิลปะสมัยทวารวดี จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ส่วนเนื้อหาในเรื่องวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยนั้นมีการเพิ่มเข้ามาครั้งแรกในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ประกอบควบคู่ไปกับเนื้อหาด้านศิลปกรรม ครั้นเมื่อหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 เนื้อหาด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย กลายเป็นเนื้อหาหลักที่ปรากฏในแบบเรียน ส่วนเนื้อหาด้านศิลปกรรมถูกลดความสำคัญลง กลายเป็นเพียงหัวข้อย่อยของเนื้อหาด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

3.1.8 ตารางแสดงเนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ.2521 – 2560

ผู้วิจัยได้จัดทำตารางแสดงการจัดกลุ่มประเด็นและข้อมูลเนื้อหาประวัติศาสตร์ไทยที่ปรากฏในแบบเรียนรายวิชาบังคับ ครอบคลุมทั้ง 6 หลักสูตร ตั้งแต่ พ.ศ.2521 – 2560 ทั้งสิ้น 7 ประเด็น กล่าวคือ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชาติไทย พัฒนาการของชาติไทย เหตุการณ์สำคัญ บุคคลสำคัญของไทย และศิลปกรรม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

ประเด็น	หลักสูตร			
	2521, 2524 ¹	ปรับปรุง 2533 ²	2544 ³	2551 ⁴
1. เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์				
- การนับและเทียบศักราช			/	/
- การแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย		/	/	/
2. วิธีการทางประวัติศาสตร์				
- วิธีการทางประวัติศาสตร์	/	/	/	/
- หลักฐานทางประวัติศาสตร์	/	/	/	/
3. ความเป็นมาของชาติไทย				
- แนวคิดถิ่นกำเนิดของชนชาติไทย	/	/	/	/

¹หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524

²หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

³หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544

⁴หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551

4. พัฒนาการของชาติไทย				
- อาณาจักรโบราณ/รัฐโบราณ	/	/	/	/
- พัฒนาการของสมัยสุโขทัย	/	/	/	/
- พัฒนาการของสมัยอยุธยา	/	/	/	/
- พัฒนาการของสมัยธนบุรี	/	/	/	/
- พัฒนาการของสมัยรัตนโกสินทร์	/	/	/	/
5. เหตุการณ์สำคัญ				
- สงครามเก้าทัพ			/	/
- การทำสนธิสัญญาเบาว์ริงในสมัยรัชกาลที่ 4	/	/	/	/
- การเสียดินแดนให้กับชาติตะวันตก	/	/	/	/
- การปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5	/	/	/	/
- กบฏ ร.ศ.130			/	/
- ไทยในสงครามโลกครั้งที่ 1	/	/	/	/
- การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475	/	/	/	/
- แนวคิดชาตินิยม	/	/	/	/
- ไทยในสงครามโลกครั้งที่ 2	/	/	/	/
- การเมืองไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2		/		/
- 14 ตุลาคม 2516		/	/	/
- 6 ตุลาคม 2519		/	/	/
- พฤษภาทมิฬ 2535			/	/
- รัฐประหาร 19 กันยายน 2549				/
6. บุคคลสำคัญของไทย				
- บุคคลสำคัญทั้งพระมหากษัตริย์และชนชั้นสูง			/	/
- บุคคลสำคัญที่เป็นสามัญชน			/	/
- บุคคลสำคัญที่เป็นชาวต่างชาติ			/	/
- บทบาทของสตรีไทย				/
7. ศิลปกรรม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย				
- ศิลปกรรม	/	/	/	/
- วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย			/	/

ผู้วิจัยพบว่า การที่เนื้อหาเหล่านี้ปรากฏอยู่ในแทบทุกแบบเรียนไม่ว่ามากหรือน้อย เป็นเพราะเหตุการณ์เหล่านี้คือเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ทำให้ผู้เรียนต้องเรียนรู้เรื่องราวเหล่านี้จากแบบเรียน เพื่อทำความเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

3.2 สรุป

การศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยทั้ง 6 หลักสูตร คือ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 สามารถจัดประเด็นการนำเสนอเนื้อหาภายในแบบเรียนได้ 7 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชาติไทย พัฒนาการของชาติไทย เหตุการณ์สำคัญ บุคคลสำคัญของไทย และศิลปกรรม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

ผู้วิจัยพบว่า การนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนสามารถแยกออกเป็น 3 รูปแบบ โดยรูปแบบแรกคือโครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนไม่มีการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งสิ้น 4 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นวิธีการทางประวัติศาสตร์ ประเด็นความเป็นมาของชาติไทย ประเด็นพัฒนาการของชาติไทย และประเด็นเหตุการณ์สำคัญ โดยประเด็นวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ถึงแม้จำนวนขั้นตอนจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละหลักสูตร แต่ใจความสำคัญยังคงเดิมไว้ รวมถึงแบบเรียนทุกหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาของหลักฐานทางประวัติศาสตร์และการแยกประเภทของหลักฐาน ส่วนประเด็นความเป็นมาของชนชาติไทยแม้ในแบบเรียนแต่ละเล่มจะมีการเรียกชื่อทฤษฎีที่แตกต่างกันไป หรือผู้เขียนสนับสนุนทฤษฎีที่แตกต่างกันไป แต่ภาพรวมของเนื้อหายังคงเดิม ประเด็นต่อมาคือพัฒนาการของชาติไทย เนื้อหานี้พบในทุกแบบเรียน โดยเริ่มพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทยที่รัฐโบราณในดินแดนประเทศไทยในภูมิภาคต่าง ๆ ตามมาด้วยการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับศูนย์กลางการปกครองที่เป็นราชธานีของไทยเริ่มจากสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ตามลำดับ และประเด็นเหตุการณ์สำคัญพบว่าเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ มักเกี่ยวข้องกับความเป็นเอกราช และความมั่นคงของชาติ เป็นสำคัญ จะเห็นได้ว่าแบบเรียนของทุกสำนักพิมพ์ในทุกหลักสูตรยังคงให้ความสำคัญในการศึกษาเนื้อหาในประเด็นดังกล่าวคงเดิม

ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในโครงเรื่องหลักซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตรที่มีจุดมุ่งหมายให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามที่หลักสูตรต้องการ

ส่วนรูปแบบต่อมาคือโครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาที่มีการเพิ่มเข้ามาใหม่ ใน 2 ประเด็นดังต่อไปนี้ คือ ประเด็นเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และประเด็นบุคคลสำคัญของไทย โดยเริ่มมีการเพิ่มการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ในดินแดนไทยเข้ามาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ส่วนการนับและเทียบศักราชเพิ่มเข้ามาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 เช่นเดียวกับประเด็นบุคคลสำคัญของไทยที่ถูกเพิ่มเข้ามาในรายวิชาหลักในหลักสูตรนี้เช่นเดียวกัน การเพิ่มเนื้อหาเหล่านี้เข้ามาในแบบเรียนเป็นไปตามความต้องการของหลักสูตรซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ตามมาตรฐานของวิชาประวัติศาสตร์

และรูปแบบสุดท้ายคือโครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนมีการเปลี่ยนแปลงดังที่ปรากฏในประเด็นศิลปกรรม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย จากเดิมในหลักสูตรอื่น ๆ ตั้งแต่ พ.ศ.2521-2543 เป็นการอธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับงานศิลปกรรมสมัยต่าง ๆ ในลักษณะของประวัติศาสตร์ศิลปะ กระทั่งในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ที่หันมาให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยจนถึงหลักสูตรปัจจุบัน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้หลักสูตรผลิตเนื้อหาในแบบเรียนเพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนไม่เปลี่ยนไปตามกระแสโลกจนละทิ้งรากเหง้าของความเป็นไทย

โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนของหลักสูตรตั้งแต่ พ.ศ.2521 – 2551 ผู้วิจัยแยกออกเป็น 3 รูปแบบ โดยรูปแบบแรกพบว่าโครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนไม่มีการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งสิ้น 4 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นวิธีการทางประวัติศาสตร์ ประเด็นความเป็นมาของชาติไทย ประเด็นพัฒนาการของชาติไทย และประเด็นเหตุการณ์สำคัญ ส่วนรูปแบบต่อมาคือโครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาที่มีการเพิ่มเข้ามาใหม่ ใน 2 ประเด็นดังต่อไปนี้ คือ ประเด็นเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และประเด็นบุคคลสำคัญของไทย และรูปแบบสุดท้ายคือโครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลง ดังที่ปรากฏในประเด็นศิลปกรรม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย โดยในบทต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยใดที่ส่งผลต่อพัฒนาการเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย โดยวิเคราะห์ผ่านบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนนโยบายของรัฐในช่วงเวลาดังกล่าว

บทที่ 4

การวิเคราะห์พัฒนาการเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ.2521 – 2560

ระบบการศึกษา ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดระบบวัฒนธรรมแห่งชาติ และเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นไปตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความต้องการของสังคม¹ โดยมีแผนการศึกษาชาติที่เป็นเครื่องมือของฝ่ายบริหารที่สร้างขึ้นมารับรองรับนโยบายของรัฐบาล² ทำหน้าที่ในการกำหนดโครงสร้างของระบบ เกิดเป็นหลักสูตรการศึกษาที่ใช้บังคับจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหน้าที่ที่กำหนด คือ ใช้ในการป้องกันประเทศ ผลิตคนเข้ารับราชการ และใช้ในการสร้างพลเมืองดี³ โดยมีแบบเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

ความมุ่งหมายในบทนี้เป็นไปเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ทั้ง 7 ประเด็น ตั้งแต่ พ.ศ.2521 – 2560 โดยแบ่งกลุ่มการศึกษาออกเป็น 3 กลุ่มดังต่อไปนี้

- 1) โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนไม่มีการเปลี่ยนแปลง
- 2) โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาที่มีการเพิ่มเข้ามาใหม่
- 3) โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนมีการเปลี่ยนแปลง

4.1 โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนไม่มีการเปลี่ยนแปลง

การพิจารณาการวางโครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 พบประเด็นที่ยังคงรักษาโครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงได้ 4 ประเด็นเนื้อหา โดยประเด็นแรก *วิธีการทางประวัติศาสตร์* พบว่าแบบเรียนประวัติศาสตร์เริ่มต้นด้วยการศึกษาวิธีการทางประวัติศาสตร์เสมอ ทำให้ในทุก

¹คณะอนุกรรมการดำเนินงาน. (2533). ระบบการศึกษาไทยในรอบ 200 ปี *สมรรถนะของระบบ ผลกระทบ และแนวโน้ม* : .อนาคต หน้า 5.

²คณะอนุกรรมการดำเนินงาน. (2533). เล่มเดิม. หน้า 8.

³คณะอนุกรรมการดำเนินงาน. (2533). เล่มเดิม. หน้า 13.

หลักสูตรปรากฏโครงเรื่องส่วนนี้ ดังในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 แบ่งวิธีการทางประวัติศาสตร์เป็น 3 ขั้นตอน หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พบวิธีการทางประวัติศาสตร์ทั้งสิ้น 4 ขั้นตอน ส่วนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ที่ถือว่าวิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นหัวใจสำคัญของประวัติศาสตร์ แม้จำนวนขั้นตอนอาจมีความแตกต่างกัน แต่ความรู้ที่ต้องการสื่อยังคงสื่อถึงวิธีการทางประวัติศาสตร์ว่าเป็นวิธีการสืบค้นเรื่องราวในอดีตของสังคมมนุษย์โดยใช้หลักฐานอย่างเป็นระบบดั้งเดิม เช่นเดียวกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงต้องศึกษาทั้งหลักฐานชั้นปฐมภูมิ หลักฐานชั้นทุติยภูมิ และหลักฐานตติยภูมิในบางเล่ม รวมถึงการจำแนกประเภทหลักฐานอื่น ๆ ตามแต่ละแบบเรียน แต่โดยรวมโครงเรื่องที่ศึกษายังคงเดิม

ประเด็นที่สอง ความเป็นมาของชาติไทย โดยเนื้อหาในแบบเรียนเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีถิ่นกำเนิดของชนชาติไทย ในแบบเรียนแต่ละเล่มอาจมีการเรียกชื่อแนวคิดและทฤษฎีแตกต่างกันไป ดังหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 เรียกตามชื่อผู้เสนอแนวคิดและทฤษฎี ส่วนหลักสูตรอื่นตั้งแต่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) เป็นต้นมาได้มีการจัดแนวคิดและทฤษฎีถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยออกเป็น 5 แนวคิด โดยอิงตามสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ แม้แบบเรียนแต่ละเล่มจะมีการสนับสนุนหรือปฏิเสธแนวคิดและทฤษฎีที่แตกต่างกัน แต่โครงเรื่องเนื้อหา ยังคงเดิม โดยคำอธิบายเรื่องถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยในแบบเรียนของแต่ละหลักสูตรมีการอธิบายการสนับสนุนความน่าเชื่อถือที่เปลี่ยนไปจากข้อมูลหลักฐานที่พบมากขึ้นในเวลาต่อมา

ประเด็นที่สาม พัฒนาการของชาติไทย แบบเรียนในทุกหลักสูตรเริ่มการศึกษา พัฒนาการของชาติไทยจากการศึกษารัฐโบราณในดินแดนประเทศไทยในภูมิภาคต่าง ๆ ตามมาด้วยการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับศูนย์กลางการปกครองที่เป็นราชธานีของไทยเริ่มจาก สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งประเด็นเกี่ยวกับอาณาจักรและรัฐโบราณในทุกหลักสูตรเนื้อหาโดยรวมมีความคล้ายคลึงกันต่างเพียงการจัดกลุ่มของรัฐโบราณเท่านั้น เช่น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 แบ่งพัฒนาการรัฐในไทยตามช่วงเวลาเป็น 3 ยุค คือ ยุคต้น ยุคกลาง และยุคปลาย ส่วนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) แบ่งเป็นอาณาจักรโบราณที่ปรากฏในดินแดนประเทศไทย และอาณาจักรเริ่มแรกของคนไทยก่อนการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย ส่วนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 กล่าวถึงรัฐโบราณตามภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย โดยไม่ได้เรียงตามช่วงเวลา ส่วนเนื้อหาสมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ นำเสนอโครง

เรื่องเดียวกันทั้งการสถาปนาอาณาจักร พัฒนาการด้านต่าง ๆ ศิลปวัฒนธรรม ความเสื่อมของอาณาจักร และพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์องค์สำคัญ ๆ ตัวอย่างเช่น สมัยสุโขทัยเนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 ถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ได้อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยตั้งแต่การตั้งถิ่นฐานก่อนอาณาจักรสุโขทัย การสถาปนาอาณาจักร การขยายอาณาเขต และพัฒนาการด้านการเมืองการปกครองของสุโขทัย สภาพสังคมวัฒนธรรม การติดต่อค้าขายระหว่างประเทศ ระบบเงินตรา และอธิบายถึงความสัมพันธ์ของสุโขทัยกับรัฐอื่นที่ร่วมสมัยกัน ความเสื่อมและการล่มสลายของสุโขทัย เป็นต้น

ประเด็นสุดท้าย เหตุการณ์สำคัญ พบว่าแบบเรียนก่อนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ไม่ปรากฏหัวข้อเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะ แต่เหตุการณ์เหล่านี้แทรกอยู่ในพัฒนาการด้านต่าง ๆ มีการอธิบายเนื้อหาอย่างคร่าว ๆ เท่านั้น และตั้งแต่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 เป็นต้นมา แบบเรียนให้ความสำคัญกับเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างชัดเจน มีการยกตัวอย่างเหตุการณ์พร้อมให้ข้อมูลที่มีความละเอียด โดยเฉพาะเหตุการณ์ในด้านการเมืองการปกครองซึ่งส่งผลต่อเอกราชความมั่นคงของประเทศ

ปัจจัยที่ทำให้โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในประเด็นวิธีการทางประวัติศาสตร์ไม่มีการเปลี่ยนแปลงคือ ความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยประวัติศาสตร์คือการศึกษาเหตุการณ์เรื่องราวของมนุษย์ในอดีต จึงเกิดวิธีการศึกษาเรื่องราวเหล่านี้ผ่านการรวบรวมหลักฐานข้อมูลต่าง ๆ อย่างครบถ้วนและรอบด้าน นำข้อเท็จจริงที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จนสามารถสรุปความบนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลอันเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่า “วิธีทางประวัติศาสตร์” โดยในหนังสือเพื่อนคู่คิด มิตรคู่ครู : แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์และวิธีการทางประวัติศาสตร์ว่า

... เพราะประวัติศาสตร์คือ การศึกษาเรื่องราวสำคัญ ๆ ที่เชื่อว่าจะได้เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ในสังคมใดสังคมหนึ่ง บนพื้นฐานของการวิพากษ์วิเคราะห์หลักฐาน เอกสารชั้นต้น และหลักฐานร่วมสมัยอื่นๆ เพื่อความเข้าใจปัญหาในสังคมปัจจุบัน และในแง่ประวัติศาสตร์มีคุณค่าในทางการศึกษา เพราะเป็น ก“กระบวนการสร้างภูมิปัญญา” (Intellectual process) และวิธีการทางประวัติศาสตร์สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้ศึกษาให้เป็นนักคิดและปัญญาชนของสังคม...¹

ตั้งแต่กำเนิด เป็นความมั่นคงทางจิตใจ เป็นจิตวิญญาณของผู้คนในประเทศ นอกจากนี้ความเป็นชาติยังทำให้คนในดั่งนั้น จะพบว่าในแบบเรียนประวัติศาสตร์ทุก ๆ เล่มมักขึ้นต้นบทแรกด้วยการกล่าวถึงวิธีการทางประวัติศาสตร์ และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยมีจุดประสงค์มุ่งเน้นในเรื่องระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ มุ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในการเข้าถึงองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และเกิดทักษะความสามารถในการค้นหาคำตอบจากเรื่องราว หรือเหตุการณ์ในอดีตได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการศึกษาเรื่องราวในอดีต ทำให้ประเด็นวิธีการทางประวัติศาสตร์ยังปรากฏในทุกหลักสูตรของแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย

ส่วนประเด็นความเป็นมาของชาติไทย ประเด็นพัฒนาการของชาติไทย และประเด็นเหตุการณ์สำคัญ ที่โครงเรื่องและการนำเสนอในแบบเรียนไม่มีการเปลี่ยนแปลงนั้น เกิดจากปัจจัยสำคัญคือ *แนวคิดชาตินิยมเพื่อสร้างชาติ สร้างความเป็นไทย* แบบเรียนประวัติศาสตร์จึงมีหน้าที่ส่วนหนึ่งในการสร้าง “ความเป็นคนไทย” ที่มีอุดมการณ์ในการทำให้ชาติอยู่รอดมีความเข้มแข็งและเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าโดยอาศัยแนวคิดชาตินิยม

แนวคิดชาตินิยมเป็นสิ่งที่มนุษย์ในสังคมได้มีส่วนสร้างขึ้น เชื่อว่าชาติเป็นสิ่งที่ติดตัวคนมาชาติเกิดความรักใคร่สามัคคีกัน ดังปรากฏในหนังสือชาตินิยม และหลังชาตินิยมว่า

¹ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). *เพื่อนคู่คิด มิตรคู่คุณ : แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์*.
หน้า บทบรรณานุกรม.

... “ความเป็นชาติ” เป็นแก่นหรือแกนกลางความเป็นคน ผั่งตรึงอยู่ในความคิดของผู้คน เพราะความเป็นชาติช่วยทำหน้าที่สร้างความมั่นคงทางจิตใจ เป็นความจำเป็นทางจิตวิทยาของมนุษย์ที่จะต้องอยู่ร่วมกับคนที่เหมือน ๆ กับตัวเอง ซึ่งยังเป็นความรู้สึกว่าเป็นคุณธรรมที่ดี ทำให้รักพวกพ้องของตนเองด้วย...¹

ดังนั้น จึงเกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ตั้งแต่ประวัติศาสตร์ของชาติ มรดกทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี จนถึงสัญลักษณ์ตัวแทนของชาติ เช่น เพลงชาติ ธงชาติ การแต่งกาย อาหารประจำชาติ เป็นต้น เพื่อแสดงความเป็นชาติที่ทำให้คนในชาติรักและชื่นชมศรัทธา ชาติและชาตินิยมจึงเป็นเครื่องมือนำไปสู่การสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกัน ความเป็นมาตรฐานเดียวกัน มีหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ปลุกเร้าความรู้สึกผูกพันทำให้รู้สึกเป็นกลุ่มเดียวกัน²

นอกจากนี้ แบบเรียนยังถูกใช้ในกระบวนการทำให้เป็นชาติเดี่ยววัฒนธรรมเดียว ดังจะเห็นได้จากแบบเรียนที่สอนประวัติศาสตร์ของรัฐโบราณที่รัฐไทยยืนยันว่าเป็นบรรพบุรุษของคนไทย คือ สุโขทัย อโยธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ เท่านั้น ในขณะที่รัฐโบราณอื่นซึ่งร่วมสมัยอย่างเช่น ล้านนา ล้านช้าง นครศรีธรรมราช ฯลฯ ไม่ใช่บรรพบุรุษของคนไทยเป็นเพียงรัฐไทยที่อยู่ในดินแดนไทยเท่านั้น เป็นผลให้เนื้อหาในแบบเรียนปรากฏข้อมูลเพียงคร่าว ๆ ซึ่งต่างจากรัฐที่เป็นบรรพบุรุษของไทยที่เนื้อหา มีรายละเอียดอย่างชัดเจนให้ข้อมูลรอบด้านทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงบุคคลสำคัญในยุคนั้น ดังคำกล่าวของ คริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร ในหนังสือประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัยว่า

การเขียนประวัติศาสตร์ที่พบเห็นกันอยู่เสมอนี้ก็เพื่อสนับสนุน ...
ชาติเป็นตัวประชาชน แม้จะ“ รัฐชาติ” จึงมีแนวโน้มที่จะจินตนาการว่า
พัฒนาตามยุคสมัย แต่เป็นหนึ่งเดียวตลอด เป็นตัวตนเช่นนั้นไม่
“เปลี่ยนแปลงในงานประวัติศาสตร์หลายเล่ม จะเป็นอะไรที่มีอยู่” ชาติ“
เสมอ เกิดขึ้นแล้วเป็นธรรมชาติ แต่เพียงจะเป็นรูปธรรมในฐานะรัฐชาติ
โดยเฉพาะเมื่อนักประวัติศาสตร์แนวรัฐชาตินิยมทำให้เด่นขึ้น ...³

¹อ้างถึง Gellner, Ernest. (1964). Thought and Change. ใน ธีรยุทธ บุญมี. (2546). ชาตินิยม และหลังชาตินิยม. หน้า 21.

²ธีรยุทธ บุญมี. (2546). ชาตินิยม และหลังชาตินิยม. หน้า 49.

³คริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2558). ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย. หน้า คำนำผู้เขียน.

การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ชาติตามแนวคิดชาตินิยมนั้น เริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงมีจุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษาคือ การจัดการศึกษาเพื่อสร้างรัฐชาติ (Nation - State) ตามแบบตะวันตก ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ มีสัญลักษณ์และประวัติศาสตร์ร่วมกัน¹ เพื่อให้ทุกคนในประเทศมีความสำนึกร่วมกันในเวลาที่บ้านเมืองเผชิญกับการคุกคามจากจักรวรรดินิยม นำมาสู่การสร้างความเป็นเอกภาพและมีจิตสำนึกร่วมกัน มีสัญลักษณ์แห่งความเป็นไทยร่วมกันผ่านการศึกษา ดังคำกล่าวของวุฒิชัย มูลศิลป์ ว่า

. ในวิธีการสร้างความผูกพันภายในประเทศเพื่อการรวมชาติ
 หลังจากรวบรวมประเทศราชและหัวเมืองให้เป็นรัฐชาติได้แล้ว ก็คือทำให้
 การศึกษาแก่เยาวชน แม้จุดมุ่งหมายหลักของการปฏิรูปการศึกษาในรัช
 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัวอาจเป็นอีกอย่างหนึ่ง ดังจะ
 กล่าวต่อไป แต่การที่เยาวชนได้เรียนภาษาไทย ภูมิศาสตร์ไทย
 ประวัติศาสตร์ไทย ธรรมจารี หรือศีลธรรม และมีธงชาติ (หรือพงศาวดาร)
 คือธงช้างเผือกบนพื้นแดงเป็นสัญลักษณ์ของชาติ ย่อมทำให้เกิดความ
 สำนึกร่วมกันในชาติที่ยั่งยืน ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นวิธีการสำคัญในการ
 รวมชาติ ...²

เมื่อเข้าสู่สมัยรัชกาลที่ 6 ทรงใช้อุดมการณ์ชาตินิยมสร้างความเป็นชาติ โดยอาศัยกรม
 พระยาตำราพระอักษร ในการนำอดีตมารับใช้การสร้างชาติ โดยเฉพาะในลักษณะเป็น
 ประวัติศาสตร์ที่รุ่งเรืองวีรอาญาเก่าแก่ของกษัตริย์³ โดยพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เมื่อ
 พ.ศ.2455 ได้เสนอโครงร่างของประวัติศาสตร์ไทยทั้งหมดไว้ด้วยกัน เริ่มด้วยประวัติความเป็นมา
 ของคนเชื้อชาติไทย สุโขทัยอาณาจักรแรก อโยธยา และกรุงเทพฯ⁴ ซึ่งส่งอิทธิพลสำคัญต่อการ
 จัดการเรียนสอนวิชาประวัติศาสตร์ว่าจุดเริ่มต้นของคนไทยมาจากอาณาจักรสุโขทัย ดังที่กรมพระ
 ยาดำรงราชานุภาพได้กล่าวไว้เมื่อ พ.ศ.2472 ความว่า

¹ วุฒิชัย มูลศิลป์. (2554). สมเด็จพระปิยมหาราชกับการปฏิรูปการศึกษา. หน้า 99.

² วุฒิชัย มูลศิลป์. (2554). เล่มเดิม. หน้า 104.

³ ธีรยุทธ บุญมี. (2546). เล่มเดิม. หน้า 104.

⁴ สุเนตร ชุตินทรานนท์. (2556). พม่ารบไทย : ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า. หน้า 47.

... ไทยพวกที่ตั้งเป็นอิสระในแขวงลานนาได้อาณาเขตเพียงแต่ใน
มณฑลพายัพเดี๋ยวนี้แล้วล้อมอำนาจ แต่ไทยพวกที่ตั้งเป็นอิสระ ณ เมือง
สุโขทัยสามารถแผ่อำณาเขตได้กว้างใหญ่ไพศาลไปจดประเทศอื่น และได้
ปกครองเป็นเจ้าของประเทศสยามสืบมาจนกาลบัดนี้ จึงนับว่าเมืองสุโขทัย
เป็นปฐมราชธานีแห่งประเทศสยามตั้งแต่เป็นลัทธิแก่ชนชาติไทยราวเมื่อ
พศ..1800 เป็นต้นมา ...¹

ต่อมาในสมัยสงครามเย็นรัฐบาลไทย สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใช้แนวคิดชาตินิยม
เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ โดยสร้างภาพที่น่าหวาดกลัวของภัยคอมมิวนิสต์หลอมรวมเข้ากับ
รากฐานความคิดอนุรักษนิยมของไทยสร้างภาพที่น่ากลัวให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนว่าคอมมิวนิสต์
คือผู้ทำลายชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตลอดจนพยายามที่จะล้มล้างสถาบันต่าง ๆ ที่เป็นของ
ชาติ รัฐบาลจึงทำการปฏิวัติเพื่อทำลายศัตรูของชาติ และรักษาสถาบันอันเป็นศูนย์รวมจิตใจของ
ชาติ นำมาสู่การฟื้นฟูสถานภาพและบทบาทของสถาบันกษัตริย์อย่างจริงจัง

จึงเห็นได้ว่าตั้งแต่สมัยสงครามเย็นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน รัฐมีอุดมการณ์สำคัญคือ
ต้องการฟื้นฟูสถาบันพระมหากษัตริย์ ทำให้แบบเรียนซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐมีหน้าที่
สำคัญในการนำเสนอเนื้อหาที่เชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์รักชาติ
ศาสน์ กษัตริย์ อันจะเห็นได้จากจุดประสงค์ของหลักสูตรต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 พบจุดประสงค์ของหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง
กับเนื้อหาประวัติศาสตร์ว่า "... เพื่อปลูกฝังให้มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อ
ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้มีความรู้ความเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ร่วมกันธำรงรักษาความปลอดภัย และความมั่นคงของ
ประเทศชาติ ..."² สอดคล้องกับจุดหมายของวิชาสังคมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ว่า "...
เพื่อให้มีความรักชาติ มีความสามัคคีในชาติ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความซื่อสัตย์ในผลงาน
อันดีเด่นของคนไทย รู้จักธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราช และรู้จักรักษาแบบอย่างวัฒนธรรมประเพณีอัน
เป็นเอกลักษณ์ที่ดั่งามของชาติ ..."³

¹งชัย วินิจจะกุล. (2556). *กำเนิดสยามจากแผนที่ : ประวัติศาสตร์ภูมิกายของชาติ*. หน้า 258.

²กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2531). *หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521*. หน้า 8.

³กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2531). *เล่มเดิม*. หน้า 72.

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 พบว่าจุดประสงค์ข้อหนึ่งของวิชา สังคมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์คือ “... เพื่อให้มีความสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความรักชาติ รักประชาธิปไตย รู้จักใช้สติและปัญญาในการดำรงรักษาไว้ซึ่ง ความมั่นคงของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ...”¹

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พบว่าใน จุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้มุ่งปลูกฝังให้เกิดคุณลักษณะประการหนึ่งแก่ผู้เรียนคือ “... มีความ ภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตาม ความสามารถของตน ...”² ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์ของวิชาสังคมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ ประวัติศาสตร์ว่า “... รักและผูกพันกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความภูมิใจในความเป็นไทย และ เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ...”³

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พบว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมุ่งให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่ง คือ “... มีความภูมิใจ ในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน ...”⁴ ซึ่งสอดคล้อง กับจุดประสงค์ข้อหนึ่งของวิชาสังคมศึกษา คือ “... รักและผูกพันกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มี ความภูมิใจในความเป็นไทยและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ...”⁵

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเมื่อจบชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เกี่ยวกับชาติ คือ “... เรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ...”⁶

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรากฏจุดมุ่งหมายของ หลักสูตรว่า “...มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในวิถี

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2531). *หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524*. หน้า 119.

²กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2534). *หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)*. หน้า 1.

³กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2534). *เล่มเดิม*. หน้า 47.

⁴กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). *หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)*. หน้า 1.

⁵กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). *เล่มเดิม*. หน้า 61.

⁶กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม)*. หน้า 9.

ชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข "...¹ เพื่อตอบ
 โจทย์ให้เกิดคุณภาพผู้เรียน เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ว่า ...“มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย
 ความภูมิใจในความเป็นคนไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครอง
 ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ”...²

จะเห็นได้ว่าจุดประสงค์หลักของทุกหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ.2521-2560 ล้วนมุ่งให้
 ผู้เรียนศึกษาประวัติศาสตร์ไทย เพื่อให้เกิดความรักความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ และมีความ
 จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ แบบเรียนจึงถูกสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองของอุดมการณ์
 ของรัฐ ทำให้ประเด็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความรักชาติ ไม่ปรากฏความเปลี่ยนแปลง

แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ของชนชาติไทยในแบบเรียนจึงเกิดเป็นรูปแบบที่ตายตัว
 คือ ศึกษาความเป็นมาของชนชาติไทยผ่านแนวคิดถิ่นกำเนิดของชนชาติไทย ตามมาด้วย
 การศึกษาประวัติศาสตร์ของชนชาติไทยโดยเริ่มต้นที่สุโขทัย อโยธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์
 ตามลำดับ ส่วนศูนย์กลางการปกครองอื่น ๆ ของไทยในห้วงเวลาอดีตที่ไม่ถูกจัดให้เป็นราชธานี
 ของคนไทยจึงไม่ได้รับความสำคัญเท่า เนื้อหาเหล่านี้จึงปรากฏเป็นเพียงส่วนหนึ่งของหัวข้อ
 อาณาจักรโบราณหรือรัฐโบราณในไทย ซึ่งเนื้อหาในแบบเรียนไม่ได้ให้รายละเอียดมากเท่ากับ
 เนื้อหาของราชธานีของไทยทั้ง 4 ที่นำเสนอตั้งแต่การสถาปนาราชธานี พัฒนาการในด้านการเมือง
 การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงความ
 เจริญ ความเสื่อมของอาณาจักร และพระราชกรณียกิจสำคัญของพระมหากษัตริย์ไทยในฐานะ
 เป็นผู้ต่อสู้เพื่อความเป็นเอกราชของชาติและสร้างความเจริญรุ่งเรืองด้านต่าง ๆ ให้กับประเทศ
 ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และส่วนเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ล้วนเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง
 ประวัติศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะการรักษาเอกราชและอำนาจอธิปไตย ดังนั้น การศึกษา
 ประวัติศาสตร์ชาติไทยจึงยังคงเป็นประวัติศาสตร์กระแสหลัก ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อตอบสนอง
 อุดมการณ์ชาตินิยมที่มุ่งหวังให้คนในชาติเกิดความรักชาติ ภาคภูมิใจในชาติ

ผลการศึกษาพบว่าโครงเรื่องการนำเสนอเนื้อหาในประเด็นวิธีการทางประวัติศาสตร์
 ความเป็นมาของชาติไทย พัฒนาการของชาติไทย และเหตุการณ์สำคัญ ในหลักสูตรมัธยมศึกษา
 ตอนต้น พ.ศ.2521 ถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
 โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหา ปัจจัยที่ทำให้โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในประเด็นวิธีการ

¹ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551*. หน้า 5.

² กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *เล่มเดิม*. หน้า 136.

ทางประวัติศาสตร์ไม่มีการเปลี่ยนแปลงคือ ความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ต่อการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ ส่วนประเด็นความเป็นมาของชาติไทย พัฒนาการของชาติไทย และเหตุการณ์ สำคัญ เกิดจากปัจจัยแนวคิดชาตินิยมเพื่อสร้างชาติ สร้างความเป็นไทย ทำให้ไม่มีการ เปลี่ยนแปลงโครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหา

4.2 โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาที่มีการเพิ่มเข้ามาใหม่

การพิจารณาการวางโครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ตั้งแต่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 จนถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 พบประเด็นที่มีการเพิ่มโครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาเข้ามาใหม่ 2 ประเด็น คือ เวลาและ ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และบุคคลสำคัญของไทย

ประเด็นแรก เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ พบว่าการนับและเทียบศักราช ปรากฏ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 เป็นครั้งแรก และในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พ.ศ.2551 มีการยกตัวอย่างการใช้เวลาและศักราชผ่านหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ใช้ ศักราชแตกต่างกันเพิ่มเข้ามา ส่วนการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย ถูกเพิ่มเข้ามา ครั้งแรกในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) โดยแบ่งยุค สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนไทยเป็นยุคหิน และยุคโลหะ พร้อมยกตัวอย่างแหล่ง โบราณคดีตามภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย และตั้งแต่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 นอกจากการแบ่งยุคสมัยประวัติศาสตร์ไทยเป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์กับยุคประวัติศาสตร์ แบบเรียนบางเล่มยังมีการแบ่งรูปแบบตามอาณาจักร ตามราชธานี ตามราชวงศ์ ตามรัชกาล ตาม การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และตามรัฐบาลที่บริหารประเทศ เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการเพิ่มเนื้อหาเข้ามาในแบบเรียนในประเด็น เวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ประการสำคัญเกิดจากมาตรฐานการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ต่ำกว่าความคาดหวัง โดยกลุ่มนักวิชาการโดยเฉพาะระดับมหาวิทยาลัยมีความเห็นว่ามาตรฐาน ของวิชาประวัติศาสตร์ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต่ำกว่าความคาดหวัง และมีปัจจัย หลายประการที่มีอิทธิพลต่อความอ่อนด้อยของวิชาประวัติศาสตร์ในระดับโรงเรียน ที่ให้เวลาเรียน วิชาประวัติศาสตร์และวิชาอื่นในกลุ่มสังคมศึกษาน้อยเกินไป ทั้งที่มีเนื้อหาและทักษะกระบวนการ ที่ต้องฝึกฝนจำนวนมาก¹ ซึ่งหนึ่งในทักษะที่สำคัญคือการเทียบศักราช เนื่องจากหลักฐานทาง

¹ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2558). *แนวการสอนประวัติศาสตร์ .ประวัติศาสตร์ไทยหลากหลายวิธีเรียน :*

ประวัติศาสตร์มีการใช้ศักราชที่หลากหลาย อีกทั้งการเทียบศักราชยังสามารถทำให้เกิดความเชื่อมโยงเหตุการณ์ร่วมสมัยระหว่างประวัติศาสตร์ของดินแดนเรากับดินแดนอื่น รวมถึงเนื้อหาการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย ที่เพิ่มเข้ามาในนั้น จะช่วยทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการแบ่งช่วงเวลายุคสมัยต่าง ๆ ของประวัติศาสตร์ไทย อันจะมีประโยชน์ในการศึกษาประวัติศาสตร์เฉพาะด้าน เช่น หากต้องการศึกษาแหล่งโบราณคดีในไทย ควรใช้การแบ่งยุคสมัยเป็นยุคหินและยุคโลหะ หรือหากต้องการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองไทย ควรใช้การแบ่งยุคสมัยตามรัฐบาลแต่ละยุค เป็นต้น

ส่วนประเด็นต่อมาที่มีการเพิ่มโครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาเข้ามาใหม่คือ *ประเด็นบุคคลสำคัญ*ของไทย แบบเรียนวิชาบังคับตั้งแต่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 ถึงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ไม่ปรากฏเนื้อหาบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย โครงเรื่องเนื้อหาบุคคลสำคัญถูกเพิ่มเข้ามาในแบบเรียนวิชาบังคับของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ประกอบด้วยบุคคลสำคัญที่เป็นชนชั้นสูง ทั้งพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์และขุนนาง รวมถึงสามัญชน และชาวต่างชาติ ที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศไทย ตั้งแต่รัฐโบราณ สมัยสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์ และในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 มีการเพิ่มหัวข้อบทบาทของสตรีไทยเป็นครั้งแรก

โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการเพิ่มเนื้อหาเข้ามาในประเด็นบุคคลสำคัญของไทย ในแบบเรียนวิชาบังคับช่วงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 *ประการแรก*คือ วิชาประวัติศาสตร์กลับมามีความสำคัญจากสังคม แต่เดิมในช่วงปี พ.ศ.2521-2543 วิชาประวัติศาสตร์ถูกลดความสำคัญลงส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากบริบททางสังคม ที่เป็นช่วงเวลาของการผ่อนคลายและสิ้นสุดสงครามเย็น รวมถึงทางด้านเศรษฐกิจที่ประเทศไทยกำลังพัฒนาเพื่อเป็นประเทศกลุ่มเศรษฐกิจใหม่ของเอเชีย ปัจจัยทางสังคมเหล่านี้ทำให้แบบเรียนมุ่งเน้นไปที่การเตรียมให้ผู้เรียนเข้าใจบริบทของประเทศเพื่อนบ้านและสังคมโลก เกิดการบูรณาการรายวิชาสังคมทั้งหมดเข้าด้วยกัน ทำให้รายวิชาประวัติศาสตร์ถูกรวมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระสังคมศึกษา เวลาเรียนจึงถูกกำหนดให้มีเวลาน้อยลง รวมถึงเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่แต่เดิมเป็นเล่มแบบเรียนประวัติศาสตร์โดยเฉพาะ ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของเล่มบูรณาการวิชาสังคมศึกษา มีการตั้งรายวิชาใหม่ โดยในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรียนเรื่องประเทศของเรา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรียนเรื่องเพื่อนบ้านของเรา และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรียนเรื่องโลกของเรา เนื้อหาภายในจึงถูกตัดทอนเลือกเฉพาะประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทยจนไม่มีพื้นที่ให้แก่ประเด็นบุคคลสำคัญ เป็นเหตุให้ตั้งแต่ พ.ศ.2521-2543 ในแบบเรียนรายวิชาบังคับไม่ปรากฏเนื้อหาบุคคล

สำคัญ กระทั่งเข้าสู่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ที่วิชาประวัติศาสตร์กลับมามีความสำคัญอีกครั้งหลังจากประเทศประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง ทำให้คนโยยหาความยิ่งใหญ่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ จึงมีการแยกรายวิชาประวัติศาสตร์ออกมาอีกครั้ง จัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง รวมถึงมีหนังสือประจำรายวิชาประวัติศาสตร์ เนื้อหาบุคคลสำคัญจึงถูกเพิ่มเข้ามาอีกครั้ง โดยบุคคลสำคัญที่มักถูกกล่าวถึงในแบบเรียนคือ พระมหากษัตริย์ โดยนิยมกล่าวถึงพระราชกรณียกิจในการรักษาเอกราชและสร้างความสำเร็จให้แก่ชาติ รวมถึงกล่าวถึงบุคคลต่าง ๆ ทั้งขุนนาง สามัญชน และชาวต่างชาติที่ทำความประโยชน์ให้ไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ยังเป็นครั้งแรกที่มีการเพิ่มเนื้อหาบทบาทของสตรีไทยเข้ามาในรูปแบบที่เป็นกิจลักษณะ แต่เดิมสตรีไทยที่ปรากฏในบุคคลสำคัญมีจำนวนเป็นส่วนน้อย และเป็นสตรีที่มีความเกี่ยวข้องกับการรักษาเอกราชของชาติเป็นหลัก เช่น สมเด็จพระสุริโยทัย ท้าวเทพกษัตรี ท้าวศรีสุนทร เป็นต้น กระทั่งในหลักสูตรนี้ที่มีการเพิ่มบทบาทของสตรีไทยที่สร้างคุณูปการกับสังคมไทยทั้งด้านการเมือง สังคม และวัฒนธรรมไทย ตั้งแต่สมัยอาณาจักรโบราณจนถึงปัจจุบัน ทั้งในราชสำนัก เชื้อพระวงศ์ และสามัญชน ตัวอย่างเช่น พระนางจามเทวี พระนางมหาเทวีสุโขทัย พระมหาเทวีล้านนา แม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ กรมหลวงโยธาเทพ (เจ้าฟ้าศรีสุพรรณ) เจ้าฟ้ากุณฑล ท้าวเทพกษัตรี ท้าวศรีสุนทร พระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ทานผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม หม่อมเจ้าหญิงพูนพิสมัย ดิสกุล แพทย์หญิง ดร.คุณเพียร เวชบูล ทานผู้หญิงตลับ สุขุม เป็นต้น

การที่เนื้อหาบทบาทของสตรีไทยถูกเพิ่มเข้ามาอย่างชัดเจนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 นั้นเกิดจากปัจจัยประการสุดท้าย คือ *กระแสความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย* ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเสรีนิยมที่เน้นความเท่าเทียม เคารพในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคล มุ่งลบล้างความไม่เท่าเทียมกัน อันเกิดจากอคติของมนุษย์ เช่น การแบ่งแยกกีดกัน เพศ สีผิว เชื้อชาติ ศาสนา¹ โดยความเสมอภาคในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะไม่ถูกกีดกันเลือกปฏิบัติด้วยสาเหตุทางเพศถือเป็นอุดมการณ์ของสังคมสมัยใหม่

¹ธีรยุทธ บุญมี. (2536). *จุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัย*. หน้า 72.

ในประเทศไทยสิทธิอันเท่าเทียมระหว่างหญิงชายปรากฏขึ้นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ว่าชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน และถูกยกเลิกไปเมื่อเมื่อมีการปฏิวัติรัฐประหารปี พ.ศ.2519 ต่อมาในปี พ.ศ.2538 ได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 โดยบัญญัติให้ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันอีกครั้ง และในปี พ.ศ.2540 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่รับรองหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมอย่างเสมอกันโดยไม่ถูกกีดกันเลือกปฏิบัติด้วยสาเหตุทางเพศ¹ จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน ได้ระบุไว้ในมาตรา 30 ว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน ภายหลังหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐได้รับรู้นโยบายและแนวทางการพัฒนาสตรี มีผลให้สตรีได้รับการพัฒนามากขึ้นเป็นลำดับ จนสังคมเริ่มเห็นตัวตนและบทบาทของสตรีในพื้นที่ที่เคยเป็นผู้ชาย²

แต่เดิมในแบบเรียนประวัติศาสตร์มักปรากฏพื้นที่และตัวตนของเพศชายเป็นหลักอันเนื่องมาจากรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงค่านิยม บรรทัดฐาน จารีตประเพณีของสังคมไทยซึ่งมีวิวัฒนาการจากสังคมที่มอบอำนาจและการใช้อำนาจให้แก่เพศชาย มีการใช้อำนาจในการกำหนดกฎเกณฑ์และบทบาททางเพศของผู้หญิง ดังปรากฏในงานวิจัยมิติหญิงชายในแบบเรียนของไทย : การวิเคราะห์เนื้อหา มีความว่า

... ในแบบเรียน วิชาประวัติศาสตร์ไทยสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีการใช้รูปภาพชายในบริบทต่าง ๆ ถึง 302 ครั้งเช่น กษัตริย์ ขุนนาง กวี และผู้นำทางการเมือง แต่มีการแสดงภาพผู้หญิงเพียง 43 ครั้ง หรือน้อยกว่าประมาณ 7 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้รูป ผู้ชายเพื่อแสดงถึงความเป็นมาของประวัติศาสตร์ไทย สิ่งที่น่าสนใจในแบบเรียนเล่มดังกล่าวเป็นการแสดงภาพของผู้หญิงในบทบาทของทาส ไพร่ มเหสี และข้าราชการบริพาร...

¹สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2552). *มาตรฐานและตัวชี้วัด ความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย*. หน้า 23.

²สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2552). *เล่มเดิม*. หน้า 10.

...จะเห็นว่าการใช้คำระบุเพศชายมีสัดส่วนสูงกว่าการใช้คำระบุผู้หญิงมากกว่าสองเท่า ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้ถึงความลำเอียง ทางเพศ และการให้ผู้ชาย "ซูประเด็น" เป็นใหญ่ สิ่งที่เกิดขึ้นได้จากเนื้อหาในวิชาภาษาไทย และวิชาสังคมศึกษา คือ บทบาทของผู้ชายที่เหนือกว่า มากกว่า และเด่นกว่าในทุก ๆ ด้านผ่านวรรณกรรม วรรณคดี หน้าที่พลเมือง ความเป็นผู้นำในสังคมล้วน สะท้อนและส่งเสริมค่านิยมที่เอื้อให้ผู้ชายอยู่ในตำแหน่งทางสังคมที่เหนือกว่าผู้หญิงอยู่เสมอ...¹

ความไม่เสมอภาคที่ปรากฏให้เห็นในแบบเรียนอาจทำให้เกิดการปลูกฝังเจตคติที่มีความเหลื่อมล้ำทางเพศแก่เยาวชน แบบเรียนในฐานะสื่อที่เป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดความรู้อัตลักษณ์แก่ผู้เรียนได้มุ่งที่จะส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างชายหญิงให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐ จึงทำให้เกิดการเพิ่มเนื้อหาบทบาทของสตรีไทยเข้ามาในแบบเรียน อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความพยายามของรัฐที่จะให้พื้นที่ทางประวัติศาสตร์แก่ผู้หญิง และแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่ต้องการให้เกิดความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในสังคมมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาพบว่าโครงเรื่องการนำเสนอเนื้อหาในประเด็นเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และบุคคลสำคัญของไทย ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 ถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 มีการเพิ่มเนื้อหาเข้ามาในแบบเรียน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเพิ่มเนื้อหาเข้ามาในแบบเรียนในประเด็นเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ คือ มาตรฐานการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ต่ำกว่าความคาดหวัง ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดการเพิ่มเนื้อหาเข้ามาในประเด็นบุคคลสำคัญของไทย คือ 1) วิชาประวัติศาสตร์กลับมาได้รับความสำคัญจากสังคม และ 2) กระแสความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย

4.3 โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนมีการเปลี่ยนแปลง

การศึกษาโครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาแบบเรียนจากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 ถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 พบเนื้อหา 1 ประเด็นที่โครงเรื่องการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนมีการเปลี่ยนแปลง คือ *ประเด็น ศิลปกรรม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย* พบว่าในแบบเรียนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 ถึงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ภายในจะปรากฏเฉพาะเนื้อหาศิลปกรรม ให้

¹ ตรีวิทย์ อัครศิริศิลป์. (2562, มกราคม-เมษายน). มิติหญิงชายในแบบเรียนของไทย .ร่วมพจนานุกรม .การวิเคราะห์เนื้อหา : 37(1): 126.

ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ศิลปะของงานศิลปกรรมด้านต่าง ๆ ของไทยทั้งศิลปะแบบศรีวิชัย ทวารวดี ละโว้ เชียงแสน อู่ทอง สุโขทัย อโยธยา และรัตนโกสินทร์ เป็นต้น ส่วนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 เป็นครั้งแรกที่แบบเรียนมีการเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยเข้ามาควบคู่กับงานศิลปกรรม กระทั่งในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 พบว่าภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยได้กลายเป็นเนื้อหาหลักในแบบเรียนนี้ ส่วนรูปแบบศิลปกรรมถูกจัดให้เป็นหัวข้อย่อยภายใต้เนื้อหาภูมิปัญญาไทย หรือไม่ปรากฏเลยในบางแบบเรียน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยมากขึ้นนั้น *ประการแรก* เกิดจากกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสังคมไทย เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม พฤติกรรม และทัศนคติของคนในสังคม ซึ่งกระทบกับความเป็นชาติ โดยเฉพาะในด้านอัตลักษณ์ร่วมของผู้คน ดังกรมวิชาการกล่าวถึงผลกระทบของกระบวนการโลกาภิวัตน์ว่า

... ทำลายวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยและสภาพสังคมไทยได้เสื่อมโทรมลง ส่งผลให้เกิดความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย กระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมได้ครอบงำวิถีไทยวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่สำคัญคือ ความไม่สนใจหรือความไม่เข้าใจความเป็นชาติไทยที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาช้านานและไม่รู้จักซาบซึ้งและความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ชาติไทย ...¹

ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554) ที่กล่าวไว้ ในหัวข้อการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่ยั่งยืน ด้านผลกระทบต่อคนและสังคมไทยว่า

...การที่ระบบเศรษฐกิจและสังคมไทยเปิดกว้างสู่โลกาภิวัตน์ และเกิดการเลือนไหลของวัฒนธรรม อย่างไรพรมแดนเข้าสู่สังคมไทย โดยขาดความรู้ที่จำเป็นภูมิคุ้มกันในการกลั่นกรองที่ดี ได้ส่งผล กระทบต่อระบบคุณค่า ความเชื่อ พฤติกรรมการดำรงชีวิต และการปฏิสัมพันธ์ในสังคมไทยให้ปรับเปลี่ยนไปจากเดิม คนไทยมีค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเพิ่มมากขึ้น ชาวจิตสำนึกสาธารณะ ให้

¹ กรมวิชาการ. (2543). เอกสารทางวิชาการ เรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย หน้า .4.

ความสำคัญส่วนตนมากกว่าส่วนรวม การให้คุณค่าและศักดิ์ศรีของความ
เป็นคนและการยึดหลักธรรมในการดำรงชีวิตเริ่มเสื่อมถอยลง วัฒนธรรม
และภูมิปัญญาของชาติถูกละเลย และมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ค่อย...¹

อีกทั้งมีการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางปฏิบัติขับเคลื่อน
ประเทศให้เกิดความสมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน มุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน โดยหนึ่งใน
หลักการทรงงานที่สำคัญคือการยึดหลัก “ภูมิสังคม” ที่คำนึงถึงการดำเนินวิถีชีวิตของคนในสังคม
หนึ่งๆ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อและศาสนา ประเพณี เศรษฐกิจ และ
สภาพแวดล้อม การพัฒนาจึงจำเป็นต้องเริ่มจากภายในไปสู่ภายนอก

จากบริบททางสังคมพบว่าวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยอันเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของชาติ
ไทย ประสบปัญหาเสื่อมถอย และถูกละเลยอันเนื่องมาจากกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ความ
เจริญรุ่งเรืองของชาติไทยลดลง เป็นผลทำให้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551
เนื้อหาวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยจึงถูกยกระดับความสำคัญขึ้นมา

ประการที่สอง เกิดจากความต้องการให้คนไทยรู้ความเป็นมาวัฒนธรรมของประเทศตน
และประเทศอื่น ๆ สามารถแยกแยะความเป็นไทยออกจากชนชาติอื่นได้ โดยสำนักวิชาการและ
มาตรฐานการศึกษาได้อธิบายเหตุผลของการปรับเปลี่ยนเนื้อหาในแบบเรียนเกี่ยวกับ
ศิลปวัฒนธรรมไทยมาเป็นภูมิปัญญาไว้ว่า

... วัฒนธรรมไทยในนัยของประวัติศาสตร์ย่อมรวมถึงวิถีคิด วิถี
ปฏิบัติซึ่งสะท้อนออกมาในรูปแบบต่าง ๆ คงไม่ได้แสดงที่รูปร่าง หน้าตา
การแต่งกาย การนับถือศาสนา อาหาร การกิน ซึ่งแทบจะแยกแยะได้ยาก
กับความเป็นคนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือชาวอาเซียนหรือ
ผู้คนในภูมิภาคอื่นในยุคโลกาภิวัตน์ การเรียนรู้ความเป็นมาของวิถีคิดและ
วิถีปฏิบัติหรือรากเหง้าของวัฒนธรรมไทยจะทำให้เราสามารถแยกแยะ
ออกจากสังคมมนุษย์อื่น ๆ ได้ “ความเป็นคนไทย วัฒนธรรมไทย วิถีไทย”
...²

¹ ราชกิจจานุเบกษา .แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554). วันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ.2549.
หน้า ๓๖.

² สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2558). เล่มเดิม หน้า 89.

ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยช่วยให้สามารถแยกความเป็นไทยออกจากสังคมอื่น และเข้าใจว่าสังคมไทยมีวิถีคิด วิถีปฏิบัติ และเอกลักษณ์เฉพาะตัว และทำให้เข้าใจลักษณะเฉพาะของชนชาติอื่น อันเป็นการสร้างความเข้าใจต่อกัน

ประการที่สาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ต้องการตอบสนองคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และรักความเป็นไทย ดังปรากฏในคุณภาพผู้เรียน เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ว่า ...“มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจในความเป็นคนไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข”...¹ รวมถึงมาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตรต้องการคือ ...“เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย”...² ดังนั้น เนื้อหาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยในแบบเรียนจึงมีส่วนในการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคม และตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชาติ

ประการสุดท้าย วัฒนธรรมไทยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไทย โดยความเป็นพลเมืองไทยย่อมสอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคมไทย ภายในบทความวิถีไทยกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไทย กล่าวถึงระบบการศึกษาที่เป็นสื่อในการทำให้คนไทยเชื่อว่า

“...วัฒนธรรมไทย เพราะส่งผลให้ “วิถีไทยที่ถูกต้องดีงาม” เป็น ”คือทำให้สังคมไทยมีระเบียบความสงบสุข ความมั่นคง และ “เมืองไทยนี้ดี” ไป “วิถีไทย” ความเจริญก้าวหน้า เมื่อใดก็ตามที่คนไทยละทิ้งหรือหลงลืม ก็จะต้องสูญเสียวิถีชีวิตอันดีงามแบบไทยไปอย่างน่าเสียดาย และจะต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ ตามมาทั้งปัญหาชีวิตและปัญหาสังคม ...”³

เอกสารการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554 ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทยว่า “... คุณค่า วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมไทย เป็น

¹ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *เล่มเดิม*. หน้า 5.

² กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *เล่มเดิม*. หน้า 3.

³ สายชล สัตยานุรักษ์. (2556). วิถีไทยกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไทย. ใน *ประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม และการศึกษา : รวมบทความไทยศึกษาเพื่อระลึกถึงศาสตราจารย์ อิมอิ โยเนะโอะ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์. หน้า 286.

ปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในสังคมไทย เพราะการส่งเสริมแนวคิดความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคมหนึ่ง ๆ ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและค่านิยมของคนในชาตินั้น ๆ อยู่ไม่น้อย ...”¹ ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรมไทย จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญหนึ่งในการสร้างพลเมืองไทย

ผลการศึกษาพบว่าโครงเรื่องการนำเสนอเนื้อหาในประเด็นศิลปกรรม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 มีการเปลี่ยนแปลง โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงคือ 1) กระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้วัฒนธรรมไทยเสื่อมลง 2) วัฒนธรรมไทยช่วยในการแยกแยะความเป็นไทยออกจากชนชาติอื่น 3) การตอบสนองคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และรักความเป็นไทย และ 4) การเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไทย

4.4 สรุป

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 – 2560 โดยแบ่งกลุ่มการศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม และวิเคราะห์ผ่านบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนนโยบายของรัฐ พบปัจจัยที่สนับสนุนแนวคิดดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนไม่มีการเปลี่ยนแปลง โดยปัจจัยที่ทำให้โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในประเด็นวิธีการทางประวัติศาสตร์ไม่มีการเปลี่ยนแปลงคือ ความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนเนื้อหาประเด็นความเป็นมาของชาติไทย พัฒนาการของชาติไทย และเหตุการณ์สำคัญ เกิดจากปัจจัยแนวคิดชาตินิยมเพื่อสร้างชาติ สร้างความเป็นไทย ทำให้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงโครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหา

กลุ่มที่ 2 โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาที่มีการเพิ่มเข้ามาใหม่ พบปัจจัยที่ทำให้เกิดการเพิ่มเนื้อหาเข้ามาในแบบเรียนในประเด็นเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ กล่าวคือ มาตรฐานการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ต่ำกว่าความคาดหวัง จึงเกิดการเพิ่มเนื้อหาเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์เข้ามาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนมากขึ้น ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดการ

¹สถาบันพระปกเกล้า .(2555) .เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554 เล่ม 1 ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย (Citizenship and the Future of Thai Democracy). หน้า 17.

เพิ่มเนื้อหาในประเด็นบุคคลสำคัญของไทย คือ 1) วิชาประวัติศาสตร์กลับมาได้รับความสำคัญจากสังคม และ 2) กระแสความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย

และกลุ่มที่ 3 โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนมีการเปลี่ยนแปลงในประเด็นศิลปกรรม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคือ 1) กระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้วัฒนธรรมไทยเสื่อมลง 2) วัฒนธรรมไทยช่วยในการแยกแยะความเป็นไทยออกจากชนชาติอื่น 3) การตอบสนองของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และรักความเป็นไทย และ 4) การเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไทย

การศึกษาพัฒนาการเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยใน 7 ประเด็น ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 – 2560 โดยแบ่งกลุ่มการศึกษาออกเป็น 3 กลุ่มคือ โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนไม่มีการเปลี่ยนแปลง โครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาที่มีการเพิ่มเข้ามาใหม่ และโครงเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนมีการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลง คงอยู่หรือเพิ่มเข้ามาของเนื้อหาในแบบเรียนต่างมีนัยยะขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีอำนาจ เช่น รัฐบาล รวมถึงบุคคลสำคัญของชาติ โดยเนื้อหาที่ยังคงเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยหลักเกิดจากการที่เนื้อหาเหล่านั้นสามารถตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ และเนื้อหาที่ถูกเพิ่มเข้ามาใหม่ในภายหลังก็เป็นไปเพื่อการตอบสนองเป้าหมายของหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น ส่วนเนื้อหาที่มีการเปลี่ยนแปลงล้วนเกิดจากการที่เนื้อหาเดิมไม่สามารถตอบสนองจุดประสงค์ของหลักสูตรได้จึงมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาใหม่เข้ามาแทนที่

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาคือกระบวนการถ่ายทอดอัตลักษณ์ อุดมการณ์ และความรู้ของสังคมจากคนรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง แบบเรียนจึงเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดอุดมการณ์ และความคิดแก่ผู้เรียนตามที่รัฐต้องการ แบบเรียนในประเทศไทยนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนจะอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของหลักสูตรการศึกษา ซึ่งเป็นการควบคุมคุณภาพของผู้เรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร อันเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตพลเมืองตามที่รัฐต้องการ

การศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรการศึกษาของไทยช่วง พ.ศ.2521 – 2560 ในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย อยู่ภายใต้หลักสูตรการศึกษาทั้งสิ้น 6 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 จากการศึกษาค้นคว้าได้แบ่งหลักสูตรออกเป็น 2 ระยะ คือ หลักสูตรระยะแรกตั้งแต่ปี พ.ศ.2521 – 2543 วิชาประวัติศาสตร์ถูกลดความสำคัญลงจากปัจจัยทางการเมืองอันเนื่องมาจากการผ่อนคลายนโยบายความตึงเครียดด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วงสิ้นสุดสงครามเย็น และปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยมุ่งสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ รัฐจึงมีเป้าหมายในพัฒนาคนไทยให้มีความพร้อมในการก้าวเข้าสู่สังคมโลก เป็นผลให้วิชาประวัติศาสตร์ถูกผนวก รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวิชาสังคมศึกษา เวลาเรียนลดลง และเนื้อหาประวัติศาสตร์ถูกนำไปรวมอยู่ในแบบเรียนสังคมศึกษา และหลักสูตรระยะที่สอง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 – 2560 เป็นช่วงเวลา ที่วิชาประวัติศาสตร์กลับมามีความสำคัญอีกครั้ง โดยส่วนหนึ่งเป็นผลจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ที่ในปี พ.ศ.2540 ประเทศไทยตกอยู่ภายใต้วิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง การล่มสลายทางเศรษฐกิจในช่วงเวลานั้นส่งผลกระทบต่อความภาคภูมิใจของคนในชาติ และจากปัจจัยของกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีส่วนทำให้คนในชาติขาดคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเคยเป็นสำนึกร่วมของคนในชาติ ทำให้รัฐหันมาให้ความสำคัญกับวิชาประวัติศาสตร์ในฐานะเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดอุดมการณ์ตามที่รัฐต้องการ เกิดการแยกวิชาประวัติศาสตร์ออกจากวิชาสังคมศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนในทุก สัปดาห์ และแบบเรียนประวัติศาสตร์ได้กลับมาเป็นหนึ่งในแบบเรียนหลักของรายวิชาบังคับอีกครั้ง

แม้วิชาประวัติศาสตร์จะถูกลดความสำคัญลงในช่วงเวลา แต่ผู้วิจัยพบว่าความมุ่งหมายของ หลักสูตรการศึกษาของไทยช่วง พ.ศ.2521 – 2560 ยังคงเดิมคือต้องการให้ผู้เรียนเกิด

ความรักชาติ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เชิดชู ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชนชาติไทย รวมถึงบุคคลสำคัญของไทย นำไปสู่การจัดประเด็น ของเนื้อหาภายใต้กรอบโครงสร้างของหลักสูตรออกเป็น 7 ประเด็น ได้แก่ เวลาและยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชาติไทย พัฒนาการของชาติไทย เหตุการณ์สำคัญ บุคคลสำคัญของไทย และศิลปกรรม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

การกำหนดเนื้อหาในแบบเรียนให้เปลี่ยนแปลง คงอยู่ หรือเพิ่มเข้ามาใหม่ ล้วนอยู่ภายใต้ นโยบายการศึกษาของรัฐ การที่เนื้อหาในบางประเด็นยังคงเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดจาก ปัจจัยหลักคือเนื้อหาส่วนนั้นสามารถตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิด ความรักชาติ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย เช่นเดียวกับเนื้อหาที่ถูกเพิ่มเข้ามาใหม่ในภายหลังก็เป็นไป เพื่อ การตอบสนองเป้าหมายของหลักสูตรนั้นให้ดียิ่งขึ้น ส่วนเนื้อหาที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดจากการ ที่เนื้อหาเดิมไม่สามารถตอบสนองจุดประสงค์ของหลักสูตรใหม่ได้จึงมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาใหม่ เข้ามาแทนที่

การศึกษาพัฒนาการของแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยในช่วง พ.ศ. 2521-2560 ผู้วิจัย พบว่า จุดมุ่งหมายหลักของหลักสูตรเป็นไปเพื่อสร้างความรักและภาคภูมิใจในความเป็นชาติ ทำ ให้เนื้อหาประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย อยุธา ธนบุรี รัตนโกสินทร์ และที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ จึง ยังคงเป็นเนื้อหาหลักที่อยู่ในแบบเรียน เพราะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการและจุดเปลี่ยนของ สังคมไทย แต่อย่างไรก็ตามเนื้อหาแบบเรียนในปัจจุบันยังมีการเพิ่มเนื้อหาอื่นเข้ามาเพื่อพัฒนา ผู้เรียน ทั้งการสร้างสำนึกรักและผูกพันต่อท้องถิ่นของตนผ่านการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย หรือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่แบบเรียนมุ่งสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน มากกว่าชี้หน้าอันอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าแบบเรียนประวัติศาสตร์ควรมีการ ปรับเปลี่ยนสัดส่วนของเนื้อหาให้เข้ากับความต้องการของยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ดังเช่นเนื้อหาเวลา และวิธีการทางประวัติศาสตร์ในหัวข้อการนับเวลาแบบจันทรคติ สุริยคติ และแบบปีนักษัตร ที่ ผู้เรียนต้องเรียนลงลึกมากเกินไปจนกว่าความจำเป็นที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ หรือเรื่องถิ่นเดิมของไทยที่ ปัจจุบันส่วนใหญ่มีการให้ข้อสรุปว่าแนวคิดไหนมีแนวโน้มเป็นไปได้มากหรือน้อย เนื้อหาใน ประเด็นนี้จึงควรเน้นแสดงให้เห็นถึงข้อสรุปมากกว่าอธิบายเนื้อหาที่มากเกินไป และนอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าแบบเรียนควรให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ของกลุ่มคนที่มีความแตกต่างไม่ว่าทาง เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา หรือวัฒนธรรมในไทย เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน แม้ในอดีต แบบเรียนอาจมีจุดเริ่มต้นจากรักชาติเพียงอย่างเดียว แต่ในปัจจุบันแบบเรียนประวัติศาสตร์

มีความพยายามที่จะแก้ไขและสร้างความเข้าใจระหว่างคนในชาติและระหว่างประเทศ ผ่านการ
เพิ่มเนื้อหาที่สร้างความสัมพันธ์อันดีและลดเนื้อหาที่สร้างความขัดแย้งลง เพื่อขจัดความเกลียดชัง
อันเกิดจากอคติทางประวัติศาสตร์

บรรณานุกรม

ราชกิจจานุเบกษา

ราชกิจจานุเบกษา. ข่าวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลรัชมงคลที่กรุงเทพฯ เล่ม 24. วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ.2450.

ราชกิจจานุเบกษา. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554). วันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ.2549.

ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ.2542.

หลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ. (2506). หลักสูตรประโยคประถมศึกษาดอนต้น พุทธศักราช 2503. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2505). หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ.1-2-3) พุทธศักราช 2503. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2503). หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ.4-5-6) พุทธศักราช 2503. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2520). หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น หมวดวิชาสังคมศึกษา พุทธศักราช 2520. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2531). หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2531). หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2534). หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551. กรุงเทพฯ:

กระทรวงศึกษาธิการแผนการศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2520). แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520.

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2535). แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535.

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542ก). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ:

กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

แบบเรียน

แบบเรียนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

กรมพล ท่องธรรมชาติ และคณะ. (2532). หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 203 - ส 204

เพื่อนบ้านของเรา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. (2531). หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 605 สังคมศึกษา

สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ไพฑูริย์ พงศะบุตร และคณะ. (2532). หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 203 - ส 204 เพื่อน

บ้านของเรา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ม.2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

เพ็ญศรี ดูก และปิยนารถ นุนนาค. (2524). หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 391

ประวัติศาสตร์ไทย 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.3). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

เพ็ญศรี ดูก และปิยนารถ นุนนาค. (2526). หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 092

ประวัติศาสตร์ไทย 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เพ็ญศรี ดูก และปิยนารถ นุนนาค. (ม.3). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

สืบแสง พรหมบุญ, ณรงค์ พ่วงพิศ และสัญญาชัย สุวังบุตร. (2534). หนังสือเรียนสังคมศึกษา

รายวิชา ส 605 สังคมศึกษา สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6). กรุงเทพฯ:

อักษรเจริญทัศน์.

- แบบเรียนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส 204 ประเทศของเรา 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมพล ทงธรรมชาติ และคณะ. (ม.ป.ป.). หนังสือเรียนสังคมศึกษา ประเทศของเรา 1-2 รายวิชา ส 101- ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ อจท.
- กรมพล ทงธรรมชาติ และคณะ. (ม.ป.ป.). หนังสือเรียนสังคมศึกษา ประเทศของเรา 3 รายวิชา ส 204 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ อจท.
- กรมพล ทงธรรมชาติ และคณะ. (2545). หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 306 ประเทศของเรา 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ อจท.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. (2541). หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส 605 สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ณรงค์ พ่วงพิศ และคณะ. (2544). หนังสือเรียนสังคมศึกษา ประวัติศาสตร์ไทย รายวิชา ส 028 ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานในดินแดนประเทศไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ อจท.
- แถมสุข นุ่มนนท์. (2546). หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส 605 สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ประเสริฐ วิทยารัฐ และคณะ. (2543). หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 306 ประเทศของเรา 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- วิทยา สุจิตธนารักษ์ และคณะ. (2536). หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส 306 ประเทศของเรา 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สืบแสง พรหมบุญ, ณรงค์ พ่วงพิศ และสัณชัย สุวังบุตร. (2544). หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส 605 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ อจท.
- แบบเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
- ณรงค์ พ่วงพิศ และคณะ. (2553). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม : ประวัติศาสตร์ ม.3 ช่วงชั้นที่ 3. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ อจท.
- ณรงค์ พ่วงพิศ และคณะ. (2548). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม : ประวัติศาสตร์ ม.4 ช่วงชั้นที่ 4. กรุงเทพฯ:

อักษรเจริญทัศน์ อจท.

ณรงค์ พ่วงพิศ, วุฒิชัย มูลศิลป์ และชาคริต ชุ่มวัฒนะ. (2550). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้
พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม : ประวัติศาสตร์ ม.1
ช่วงชั้นที่ 3. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ อจท.

ณรงค์ พ่วงพิศ, วุฒิชัย มูลศิลป์ และชาคริต ชุ่มวัฒนะ. (2551). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้
พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรม : ประวัติศาสตร์ ม.2 ช่วงชั้นที่ 3. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ อจท.

ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม และประทุม กุมาร. (2547). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ประวัติศาสตร์
ม.4. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

ผ่องศรี จันท้าว และคณะ. (2548). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม.4.
กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พลับพลึง คงชนะ. (2546). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม.1. กรุงเทพฯ:
บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).

ไพฑูริย์ มีกุล และคณะ. (2550). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ประวัติศาสตร์
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

ไพฑูริย์ มีกุล และคณะ. (2550). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ประวัติศาสตร์
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
แบบเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551

กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 4-6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.

ณรงค์ พ่วงพิศ และคณะ. (2555). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม.3
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ อจท.

ณรงค์ พ่วงพิศ และวุฒิชัย มูลศิลป์. (2559). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม.2

- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ อจท.
 ณรงค์ พวงพิศ และวุฒิชัย มูลศิลป์. (2559). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม.2
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ อจท.
 ณรงค์ พวงพิศ และวุฒิชัย มูลศิลป์. (2558). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ไทย
 ม.4-ม.6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ อจท.
 ไพฑูรย์ มีกุล และคณะ. (2558). รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.
 กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
 ไพฑูรย์ มีกุล และคณะ. (2559). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
 ไพฑูรย์ มีกุล และคณะ. (2555). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
 ไพฑูรย์ มีกุล และคณะ. (2558). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ไทย ชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ 4-6. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
 วงเดือน นาราจักร์ และคณะ. (2562). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ เล่ม 1
 ประวัติศาสตร์ไทย : เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ประเด็นวิพากษ์ บุคคลสำคัญ และ
 ภูมิปัญญาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
 วงเดือน นาราจักร์ และชมนพูนุช นาศิริรักษ์. (2553). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
 วงเดือน นาราจักร์ และชมนพูนุช นาศิริรักษ์. (2555). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).

หนังสือ

- กรมวิชาการ. (2543). เอกสารทางวิชาการ เรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย.
 กรุงเทพฯ. (เอกสารโรเนียว)
 กรมศิลปากร. (2558). ประวัติศาสตร์ชาติไทย. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
 คณะอนุกรรมการดำเนินงาน. (2533). ระบบการศึกษาไทยในรอบ 200 ปี : สมรรถนะของ
 ระบบ ผลกระทบ และแนวโน้มในอนาคต. กรุงเทพฯ: กองวิจัยการศึกษา สำนักงาน
 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

- คริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2558). ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2556). ด้วยรัก เล่มที่ 4 ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม.
กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และฉลอง สุนทรวาณิชย์. (2556). ประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม และ
การศึกษา รวมบทความไทยศึกษาเพื่อระลึกถึงศาสตราจารย์ อิมิอิ โยเนะโอะ. กรุงเทพฯ:
สร้างสรรค์.
- ชัชพล ไชยพร และคณะ. (2554). แนวพระราชดำริด้านการศึกษา 9 รัชกาล. กรุงเทพฯ:
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ฐิติพงษ์ ธรรมานุกรณ์; จำรัส ดั่งสุวรรณ และสงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2522). พื้นฐานการศึกษา
(ศึกษา111). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2556). กำเนิดสยามจากแผนที่ : ประวัติศาสตร์ภูมิกายาของชาติ. กรุงเทพฯ:
อ่าน.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2536). จุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัย. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2546). ชาตินิยม และหลังชาตินิยม. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ และธรรมรส โชติบุญชร. (2524). นโยบายทางการศึกษาของ 43 รัฐบาล.
กรุงเทพฯ: สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2557). ประเทศไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์ : ว่าด้วยวัฒนธรรม,
รัฐ และรูปการจิตสำนึก. กรุงเทพฯ: มติชน.
- นิรมล กิตติวิบูลย์ กองส่งเสริมและเผยแพร่การศึกษา. (2524). นโยบายการศึกษาของประเทศ
ไทย. กรุงเทพฯ: กองส่งเสริมและเผยแพร่การศึกษา.
- เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล. (2518). วิวัฒนาการของแบบเรียนไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- พิพาดา ยังเจริญ และสุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา. (2529). การศึกษาและผลกระทบต่อสังคมไทย
สมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ.2325-2394). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และทศนา แคมมณี. (2540). พัฒนาการด้านการศึกษาไทยใน
สมัยรัชกาลที่ 9. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ภิญญพันธ์ พจนะลาวัณย์. (2561). ประวัติศาสตร์สำเนียง. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ภาณุวัฒน์ ภัคศิวงศ์. (2545). การวิเคราะห์ประเด็นการศึกษาในนโยบายการศึกษาของคณะ
รัฐบาลไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2543. พิษณุโลก: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.

- ระลึก ฉานี. (2527). วิวัฒนาการในการจัดการศึกษาภาคบังคับของไทย (พ.ศ. 2475-2503).
กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2531). กระทรวงศึกษาธิการ : ปัญหาและการปฏิรูป. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2547). การปฏิรูปการศึกษาในแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2542). เมื่อเริ่มปฏิรูปการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 7. กรุงเทพฯ: 2020 เวิลด์ มีเดีย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2554). สมเด็จพระปิยมหาราชกับการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- ศุภร ศรีแสน. (2527). การศึกษาไทย. มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ศูนย์ประสานงานและปฏิบัติการของระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษา. (2535). รวมนโยบายการศึกษารัฐ ของปี 2475-2535. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2555). เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554 เล่ม 1 ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย (Citizenship and the Future of Thai Democracy). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สุนทร ชุตินทรานนท์. (2557). ชาตินิยมในแบบเรียนไทย. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุนทร ชุตินทรานนท์. (2556). พม่ารบไทย : ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า.
กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุมน อมรวิวัฒน์; สวัสดิ์ จงกล และไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2541). ปรัชญาถนอมสยาม : บทวิเคราะห์ด้านการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสถียร ลายลักษณ์. (2477). ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 36. พระนคร: (ม.ป.ก.).
- สัญญา รัตนวรารักษ์. (2539). สรุปวิเคราะห์มัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2552). มาตรฐานและตัวชี้วัด ความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). หมายเหตุการศึกษาไทย : รวมข้อเขียน สปศ. และบทความคัดสรรว่าด้วยปฏิรูปการศึกษา 2543-2545 เล่ม 1 ข่าวสารและทัศนะของ สปศ. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.

- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). หมายเหตุการศึกษาไทย : รวมข้อเขียน สปศ. และบทความ
คัดสรรว่าด้วยปฏิรูปการศึกษา 2543-2545 เล่ม 2 วิชาทะเบียนสื่อสิ่งพิมพ์. กรุงเทพฯ:
สำนักงานปฏิรูป การศึกษา.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของ
กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและ
ยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2557). คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์
จันทร์โอชา ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจา
นุเบกษา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2558). แนวการสอนประวัติศาสตร์ : ประวัติศาสตร์ไทย
หลากหลายวิธีเรียน. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). เพื่อนคู่คิด มิตรคู่ครู : แนวทางการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้ประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักศิลปากรที่ 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2551). เอกสารประกอบการเสวนาแบ่งปัน
แลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณะ เรื่อง พระยาโบราณราชธานินทร์
กับการอนุรักษ์กรุงเก่า. พระนครศรีอยุธยา: สำนักศิลปากร.

บทความ/วารสาร

- ตรีวิทย์ อัครศิริศิลป์. (2562, มกราคม-เมษายน). มิติหญิงชายในแบบเรียนของไทย :
การวิเคราะห์เนื้อหา. ร่มพฤษฯ. 37(1): 118-130.
- นุชจรี ใจเก่ง. (2551, กรกฎาคม-กันยายน). ระลึกชาติในแบบเรียนภาษาไทย. อ่าน. 1(2):
21-54.
- วารุณี ไอสถารมย์. (2543). แบบเรียนไทยกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ “เพื่อนบ้านของเรา” ภาพ
สะท้อนเจตคติ อุดมการณ์ ชาตินิยมไทย. รัฐศาสตร์สาร (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
22(3): 1-83.
- พิมพ์ภาภรณ์ บุญประเสริฐ. (2560). วาทกรรมชาตินิยมของรัฐบาลไทย ตั้งแต่ พ.ศ.2475 ถึง
พ.ศ.2550. (ออนไลน์)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการ

จัด การศึกษา. กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2557). คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

อนันต์ รัตนภาณุศร. (2551). บทบรรณาธิการ. ใน วารสารวิชาการ อยุธาศึกษา.

พระนครศรีอยุธยา:สถาบันอยุธยาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

วิทยานิพนธ์

กชกร ศิริโชค. (2538). การกำหนดนโยบายสาธารณะในระบบการเมืองไทย : ศึกษากรณีการ กำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณิชนันท์ ตัญญาวิทย์. (2549). การวิพากษ์การสร้างชาติศึกษาผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลักสูตรพุทธศักราช 2544. รายงานการศึกษาเฉพาะบุคคล ศิลปศาสตรบัณฑิต (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทัตพร บุญคง. (2554). ประวัติศาสตร์มลายูในแบบเรียนประวัติศาสตร์ยุคอาณานิคม ค.ศ. 1918-1957. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีรเมธ อชากิจ. (2559). การวิเคราะห์หนังสือเรียนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระหว่าง พ.ศ.2551-2558. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เปรมโรจน์ บางอ้อ. (2556). แนวคิด "ชาตินิยม" ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ระดับชั้น ประถมศึกษาในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.

ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วรพล ศิริชื่นวิจิตร. (2561). พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับเด็ก พ.ศ.2453 – 2468. ปริญญาานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วารุณี ไอสถารมย์. (2524). การศึกษาในสังคมไทย พ.ศ.2411– พ.ศ.2475. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

วิบูล สีนธุมาลัย. (2554). การรับรู้ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ลาว : ผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยและลาวชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 (ค.ศ.1975-200). วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์ศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ประเทศไทย. (2551). พระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ วันที่ 11 สิงหาคม 2551. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2560, จาก
<https://prachatai.com/journal/2008/08/17689>

มติชนรายวัน. (2559). 'อัฐิเก่า ๆ แฝงเดียวก็มีค่า' ในหลวงรัชกาลที่ 9 กับโบราณคดีไทย. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2562, จาก
https://www.matichon.co.th/prachachuen/news_33345

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ .(2555). *กระทรวงศึกษาธิการร่วมมือยูเนสโก ชูประเด็นความเสมอภาคหญิงชาย* . สืบค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2562, จาก
<https://www.bic.moe.go.th/index.php/component/k/2item/02-01-23-14-10-2013-1354>

ตารางที่ 1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

จุดหมายของหลักสูตร(ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์)

เพื่อให้รักและผูกพันกับท้องถิ่นของตน ให้รู้จักบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างสรรค์
ความเจริญให้แก่ท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย

เพื่อปลูกฝังให้มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์ ให้มีความรู้ความเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมี
พระมหากษัตริย์เป็นประมุข ร่วมกันธำรงรักษาความปลอดภัย และความมั่นคงของประเทศชาติ

จุดประสงค์ของวิชาสังคมศึกษา (ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์)

เพื่อให้มีความรักชาติ มีความสามัคคีในชาติ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความซาบซึ้ง
ในผลงานอันดีเด่นของคนไทย รู้จักธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราช และรู้จักรักษาแบบอย่างวัฒนธรรม
ประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ที่ดั่งามของชาติ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521				
ชั้น	รายวิชา	จุดประสงค์	คำอธิบายรายวิชา	หมายเหตุ
ม.1	ส 101 ส 102 ประเทศของเรา	- ให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ความเป็นมาในอดีต และสภาพปัจจุบันทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง อันเป็นผลงานที่ชนชาติไทยช่วยกันสร้างสมเอาไว้ในอดีต - ให้รู้จักวิธีการแสวงหาและวิเคราะห์ข้อเท็จจริง รวมทั้งการรวบรวมหลักฐานข้อมูลทาง	- ศึกษาประวัติศาสตร์ของชนชาติไทย ตั้งแต่ยุคแรก ๆ จนถึงสมัยสุโขทัย	

		ประวัติศาสตร์ไทยได้		
ม.2	ส 203 ส 204 เพื่อนบ้านของ เรา	- ให้ความรู้ความเข้าใจใน ลักษณะการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ของไทยในสมัยอยุธยา เน้น โดยเฉพาะถึงความสัมพันธ์ ระหว่างไทยกับประเทศ เพื่อนบ้าน	- ศึกษาประวัติศาสตร์ไทย สมัยอยุธยาในหัวข้อ ลักษณะการเมือง การ ปกครอง สังคมและ เศรษฐกิจ รวมทั้งความ เจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่าง ไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน	
ม.3	ส 305 ส 306 โลกของเรา	-	- ศึกษาประวัติศาสตร์ไทย สมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ รวมทั้งศึกษาถึง ความสัมพันธ์ระหว่างไทย กับประเทศตะวันตก ตลอดจนอิทธิพลตะวันตก ต่อการเปลี่ยนแปลงของ ประเทศไทยทางด้าน การเมือง การปกครองและ วัฒนธรรม	ไม่พบ จุดประสงค์ เกี่ยวกับ สมัยธนบุรี และรัตน โกสินทร์
	ส 091 ประวัติศาสตร์ ไทย 1	- ให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับความเป็นมาของชน ชาติไทย ตลอดจนการสร้าง ชาติในระบะก่อนได้รับ อิทธิพลตะวันตก - ให้เข้าใจลักษณะของระบบ การเมือง เศรษฐกิจ และ สังคมแบบดั้งเดิมของไทย จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น	- ศึกษาประวัติศาสตร์ของชน ชาติไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนถึง สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น - ศึกษาลักษณะการเมือง การปกครอง ตลอดจน ระบบกฎหมายของไทย ตั้งแต่สมัยแรกจนถึงสมัย รัตนโกสินทร์ตอนต้น - ศึกษาลักษณะทาง เศรษฐกิจและสังคมของ	

		- ให้เข้าใจลักษณะการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างไทยกับนานาประเทศ - ปลุกฝังให้เกิดความสำนึกทางประวัติศาสตร์ และให้พยายามใช้ประโยชน์จากอดีตช่วยในการเข้าใจปัญหาต่าง ๆ	ไทยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น - ศึกษาการติดต่อกับต่างประเทศก่อนสมัยรัตนโกสินทร์ - ศึกษาตัวอย่างในประวัติศาสตร์ไทย เกี่ยวกับบทบาทฐานะและความรับผิดชอบต่อชาติบ้านเมืองของคนกลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนความสำนึกในคุณค่าและงานสร้างสรรค์ที่มีมาแต่อดีต	
ส 092 ประวัติศาสตร์ ไทย 2	- ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ นับแต่ได้รับอิทธิพลจากความสัมพันธ์ภายนอกประเทศ - ให้เข้าใจแนวทางปฏิรูปประเทศระหว่างรัชกาลที่ 4-7 - ให้รู้ถึงลักษณะทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของไทยภายใต้ระบอบรัฐธรรมนูญ - ปลุกฝังให้เกิดความสำนึกทางประวัติศาสตร์ และให้พยายามใช้ประโยชน์จากอดีตช่วยในการเข้าใจปัญหาต่าง ๆ	- ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศตะวันตกและประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชีย นับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา - ศึกษาแนวทางการปฏิรูปประเทศ เน้นโดยเฉพาะของสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 - ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของไทยภายใต้ระบอบรัฐธรรมนูญ - ศึกษาเกี่ยวกับความ		

			พยายามในการพัฒนา ประเทศ - ศึกษาตัวอย่างใน ประวัติศาสตร์ไทย ประวัติศาสตร์ไทยยุคใหม่ เกี่ยวกับบทบาทฐานะและ ความรับผิดชอบต่อชาติ บ้านเมืองของคนกลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนความสำนึกใน คุณค่าและงานสร้างสรรค์ที่ มีมาแต่อดีต	

ตารางที่ 2 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

จุดประสงค์ของวิชาสังคมศึกษา(ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์)

เพื่อให้มีความสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความรักชาติ รัก
 ประชาธิปไตย รู้จักใช้สติและปัญญาในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา และ
 พระมหากษัตริย์

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524				
ชั้น	รายวิชา	จุดประสงค์	คำอธิบายรายวิชา	หมายเหตุ
ม.6	ส 605 สังคมศึกษา	- เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างถูกต้อง - เพื่อให้สามารถนำวิธีการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ไปช่วยในการตัดสินใจใน	- ศึกษาความหมาย ความสำคัญ และการจำแนกสาขาสำคัญ ๆ ของประวัติศาสตร์ - ศึกษาหลักเบื้องต้นของวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ โดยคำนึงถึงประเภท การ	

	ชีวิตจริง - เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจสภาวะของเศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรมของไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน - เพื่อให้มีความสำนึกในความเป็นไทยร่วมกัน มีความรัก และความภูมิใจในชาติ	ดีความและความหมายของข้อมูลทางประวัติศาสตร์ - วิเคราะห์โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย จนถึงต้นรัตนโกสินทร์ - วิเคราะห์โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรมไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงปัจจุบัน	

ตารางที่ 3 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ศ..ฉบับปรับปรุง พ)2533(

จุดหมายของหลักสูตร(ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์)

มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน

เข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

จุดประสงค์ของวิชาสังคมศึกษาที่เกี่ยวข้อง) กับประวัติศาสตร์(

เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรมไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักธรรมและคุณธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ รักและผูกพันกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความภูมิใจในความเป็นไทย และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)				
ชั้น	รายวิชา	จุดประสงค์	คำอธิบายรายวิชา	หมายเหตุ
ม.1	ส 102 ประเทศของ เรา 2	-	- ศึกษาประวัติความเป็นมาของชาติไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยสังเขป - ศึกษาประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย ด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นการสร้างและพัฒนาชาติ - ศึกษาบทบาท หน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวและชุมชนในสังคมประชาธิปไตย - เพื่อให้เกิดความเข้าใจในพัฒนาการของชาติไทย เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นปึกแผ่นของชนชาติไทย และปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวและชุมชนในสังคมประชาธิปไตย	ไม่ปรากฏ จุดประสงค์ ในหลักสูตร ปรากฏ เพียง คำอธิบาย รายวิชา
ม.2	ส 204 ประเทศของ เรา 3	-	- ศึกษาประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยาด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม โดยเน้นการสร้างและพัฒนาชาติ - เพื่อให้เกิดความเข้าใจใน	

			ความเพียรพยายามของบรรพบุรุษในการทะนุบำรุงและพัฒนาชาติ เห็นความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันรักษาชาติและมรดกของชาติ ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย และยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา	
ม.3	ส 306 ประเทศของ เรา 4	-	- ศึกษาประวัติศาสตร์สมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ ด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม โดยเน้นการสร้างและพัฒนาชาติ - เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวิวัฒนาการของชาติในด้านต่าง ๆ เห็นความสำคัญที่จะต้องร่วมมือกันส่งเสริมและพัฒนาชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ปฏิบัติตนตามกฎหมาย เป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย และยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา	

ตารางที่ 4 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

จุดหมายของหลักสูตร (ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์)

มีความภูมิใจในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน

เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศและในโลก มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศตามบทบาทและหน้าที่ของตน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากร ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศ

จุดประสงค์ของวิชาสังคมศึกษา (ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์)

เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของศิลปวิทยาการ ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักธรรมและคุณธรรมมีค่านิยมที่พึงประสงค์ รักและผูกพันกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความภูมิใจในความเป็นไทยและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)				
ชั้น	รายวิชา	จุดประสงค์	คำอธิบายรายวิชา	หมายเหตุ
ม.6	ส 605 สังคมศึกษา	-	- ศึกษาตัวอย่างเหตุการณ์ในอดีตซึ่งเป็นที่รู้จักแพร่หลายทั้งของไทยและต่างประเทศ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจ หรือการเมืองการปกครอง โดยชี้ให้เห็น ยุทธวิธีหรือกระบวนการในการแก้ปัญหา ด้วย	ไม่ปรากฏจุดประสงค์ในหลักสูตร ปรากฏเพียงคำอธิบายรายวิชา

			หลักจริยธรรมและ คุณธรรม หรืออิทธิพล ของของความก้าวหน้า ทางวิทยาการที่มีต่อการ ดำเนินชีวิต หรือความ ร่วมมือพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อให้มีความเข้าใจใน สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้ เกิดปัญหา เห็นแนวทาง ในการแก้ปัญหาและ พัฒนาสังคม และเห็น ความจำเป็นที่มนุษย์ จะต้องพัฒนาตนเองและ ร่วมมือกันพัฒนาสังคม	

ตารางที่ 5 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

**ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เกี่ยวข้องกับ
(ประวัติศาสตร์)**

เรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ยึด
มั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตรต้องการ (ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์)

เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้
วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่าง
เป็นระบบ

เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตจนถึงปัจจุบันในแง่ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544				
ชั้น	รายวิชา	มาตรฐานการเรียนรู้ สาระประวัติศาสตร์	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	สาระการเรียนรู้
ม.1	ประวัติศาสตร์	มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ สามารถ ใช้วิธีการทาง ประวัติศาสตร์บนพื้นฐาน ของความเป็นเหตุเป็นผล มาวิเคราะห์เหตุการณ์ ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ	- วิเคราะห์ความสำคัญของการแบ่งช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ไทย - สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้จริง	- ความหมายและการแบ่งช่วงเวลาของประวัติศาสตร์ไทย • พุทธศักราช • การแบ่งช่วงสมัยตามราชธานีไทย ตัวอย่างการเทียบเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
			- เข้าใจและสามารถใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์และวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย	- ข้อมูลและหลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย
			- เข้าใจและสามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาหาข้อสรุปเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ไทย	- ข้อสรุปและเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย - การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคน

		- สามารถนำเสนอเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ไทยโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์	ไทยกับคนในประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ - การนำเสนอข้อสรุปและเหตุการณ์ของประวัติศาสตร์ไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
	มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตจนถึงปัจจุบันในแง่ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น	- เข้าใจ วิเคราะห์ เปรียบเทียบเกี่ยวกับพัฒนาการของอารยธรรมตะวันออกที่มีผลต่อรัฐไทยในสมัยสุโขทัยทางด้านต่าง ๆ	- พัฒนาการทางอารยธรรมตะวันออกที่มีผลต่อรัฐไทยในสมัยสุโขทัยทางด้านต่าง ๆ
	มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย	- สามารถสรุปพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของไทยยุคก่อนสุโขทัยถึงสมัยสุโขทัยอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยความรู้ที่เกิดจากการศึกษาประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ - เข้าใจและสามารถวิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ สมัยก่อน	- พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของไทยยุคก่อนสุโขทัยถึงสุโขทัย - เหตุการณ์สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ • การเมือง • การปกครอง • เศรษฐกิจ • สังคม • ศิลปวัฒนธรรม • ความสัมพันธ์ระหว่าง

			สุขุขทัยถึงสมัยสุขุขทัย	ประเทศ สมัยก่อนสุขุขทัยถึงสุขุขทัย
			- สามารถยกตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ภูมิปัญญา - เข้าใจและสามารถวิเคราะห์ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาสมัยสุขุขทัยที่มีต่อวิถีชีวิตของคน - สามารถวิเคราะห์การปรับเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นจากอดีตถึงปัจจุบันและภูมิปัญญายุคก่อนสุขุขทัยถึงสมัยสุขุขทัย - สามารถเสนอแนวทางการอนุรักษ์ส่งเสริมและการปรับใช้ภูมิปัญญาได้อย่างเหมาะสมกับชีวิตปัจจุบัน	- ปัจจัยพื้นฐานและผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาอดีตจนถึงปัจจุบัน - ตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ภูมิปัญญายุคก่อนสุขุขทัยและสมัยสุขุขทัย • ด้านสถาปัตยกรรม • ดนตรี • ภาษา ฯลฯ - ความสำคัญและการปรับเปลี่ยน ภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับชีวิตปัจจุบันและการอนุรักษ์
			- สามารถวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบผลงานของบุคคลสำคัญสมัยก่อนสุขุขทัยถึงสมัยสุขุขทัย - สามารถสรุปแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานของบุคคลสำคัญเพื่อนำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้ - เลือกรูปแบบแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานของ	- ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญทั้งไทยและในต่างประเทศในยุคก่อนสุขุขทัยถึงสุขุขทัย - แนวทางและการเลือกสรรผลงานของบุคคลสำคัญเพื่อนำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

			บุคคลสำคัญเพื่อนำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต	
ม.2	ประวัติศาสตร์	มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ สามารถ ใช้วิธีการทาง ประวัติศาสตร์บนพื้นฐาน ของความเป็นเหตุเป็นผล มาวิเคราะห์เหตุการณ์ ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ	- สามารถวิเคราะห์และ เปรียบเทียบเหตุการณ์ สำคัญในประวัติศาสตร์ ไทยและเอเชีย - สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ในชีวิตประจำวันได้	- การเทียบศักราชในเอกสาร ทางประวัติศาสตร์ของไทย กับภูมิภาคเอเชีย - ตัวอย่างเปรียบเทียบ เหตุการณ์สำคัญใน ประวัติศาสตร์ไทยและ เอเชีย
		มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการ ของมนุษยชาติ จากอดีต จนถึงปัจจุบันในแง่ ความสัมพันธ์และการ เปลี่ยนแปลงของ เหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ ผลกระทบที่เกิดขึ้น	- เข้าใจและสามารถ เปรียบเทียบ ความแตกต่าง ของวิถีชีวิตของคนใน ประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย	- การเปรียบเทียบการ เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคน ในประเทศไทยกับคนใน ประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย
		มาตรฐาน ส4.3 เข้า ใจความเป็นมาของชาติ ไทย วัฒนธรรม ภูมิ ปัญญาไทย มีความ ภูมิใจ และธำรงความ	- เข้าใจ วิเคราะห์ เปรียบเทียบเกี่ยวกับ พัฒนาการของ อารยธรรมตะวันออกและ ตะวันตกที่มีผลต่อประเทศ ไทยในด้านต่าง ๆ ในสมัย อยุธยา	- พัฒนาการของอารยธรรม ตะวันออกและตะวันตกที่มี ผลต่อประเทศไทยในด้าน ต่าง ๆ ในสมัยอยุธยา
		มาตรฐาน ส4.3 เข้า ใจความเป็นมาของชาติ ไทย วัฒนธรรม ภูมิ ปัญญาไทย มีความ ภูมิใจ และธำรงความ	- สามารถสรุปพัฒนาการ ทางประวัติศาสตร์ของไทย สมัยอยุธยาได้อย่าง ต่อเนื่องโดยอาศัยความรู้ที่ เกิดจากการศึกษา	- พัฒนาการทาง ประวัติศาสตร์ของไทยสมัย อยุธยา - เหตุการณ์สำคัญที่ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

	เป็นไทย	ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ - เข้าใจและสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ด้านต่าง ๆ ที่มีต่อกันจนเป็นผลให้เกิดลักษณะเฉพาะของสมัยอยุธยา	ด้านต่าง ๆ ในสมัยอยุธยา • การเมือง • การปกครอง • เศรษฐกิจ • สังคม • ศิลปวัฒนธรรม • ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
		- สามารถยกตัวอย่างผลงานการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาสมัยอยุธยา - เข้าใจและสามารถวิเคราะห์ความสำคัญของภูมิปัญญาสมัยอยุธยาที่มีต่อวิถีชีวิตของคน - สามารถวิเคราะห์การส่งต่อและการปรับเปลี่ยนภูมิปัญญาจากสมัยอยุธยาถึงปัจจุบันได้ - สามารถเลือกสรรการใช้ภูมิปัญญากับชีวิตปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมสมัยอยุธยา	- ปัจจัยพื้นฐานและผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาของงานสมัยอยุธยา - ตัวอย่างผลงานการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาสมัยอยุธยา • สถาปัตยกรรม • ดนตรี • ภาษา ฯลฯ - ความสำคัญของการส่งต่อและการปรับเปลี่ยน ภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับชีวิตปัจจุบัน การอนุรักษ์และส่งเสริม
		- สามารถวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบผลงานของบุคคลสำคัญของชาติและบุคคลต่างชาติที่สำคัญ	- ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญทั้งไทยและในต่างประเทศในสมัยอยุธยา - แนวทางและการเลือกสรร

			ตลอดจนผลกระทบที่มีต่อเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ไทย - สามารถสรุปแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานของบุคคลสำคัญเพื่อนำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้ - เลือกสรรแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานของบุคคลสำคัญเพื่อนำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต	ผลงานของบุคคลสำคัญเพื่อนำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต
ม.3	ประวัติศาสตร์	มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ	- เข้าใจความสำคัญของการใช้เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เพื่อเป็นเกณฑ์ในการแบ่งยุคสมัย - สามารถวิเคราะห์และเปรียบเทียบการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์สากล - สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้	- เกณฑ์การแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ไทยและสากล • ยุคก่อนประวัติศาสตร์ • ยุคประวัติศาสตร์ - การเทียบศักราชในเอกสารประวัติศาสตร์ไทยและสากล - เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ใช้เป็นหลักในการแบ่งยุคสมัยของประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์สากล - การเปรียบเทียบยุคสมัยสำคัญระหว่างประวัติศาสตร์ไทย

			ประวัติศาสตร์สากล
		- สามารถวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบวิถีชีวิตของคนไทยกับคนในประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอื่น ๆ เช่น ยุโรป อเมริกา	- การเปรียบเทียบเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์สากล - การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนไทยกับคนในซีกโลกตะวันออก และซีกโลกตะวันตก
	มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตจนถึงปัจจุบันในแง่ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่องตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น	- เข้าใจ วิเคราะห์ เปรียบเทียบเกี่ยวกับพัฒนาการของอารยธรรมตะวันออกและตะวันตกที่มีผลต่อประเทศไทยในด้านต่าง ๆ ในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์	- พัฒนาการของอารยธรรมตะวันออกและตะวันตกที่มีผลต่อประเทศไทยในด้านต่าง ๆ ในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์
	มาตรฐาน ส4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย	- สามารถสรุปพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของไทย สมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ โดยอาศัยความรู้ที่เกิดจากการศึกษาประวัติศาสตร์ ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ - เข้าใจและสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์	- พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของไทยสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ - เหตุการณ์สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ • การเมือง • การปกครอง

		ระหว่างพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ด้านต่าง ๆ ที่มีต่อกันจนเป็นผลให้เกิดลักษณะเฉพาะของสมัยธนบุรี จนถึงปัจจุบัน	• เศรษฐกิจ • สังคม • ศิลปวัฒนธรรม - ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
		- เข้าใจและสามารถวิเคราะห์ความสำคัญของภูมิปัญญาสมัยธนบุรีจนถึงปัจจุบันที่มีต่อวิถีชีวิตของคน - สามารถวิเคราะห์การปรับเปลี่ยนภูมิปัญญาจากสมัยธนบุรีจนถึงปัจจุบันได้ - สามารถเลือกสรรการใช้ภูมิปัญญากับชีวิตปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม	- ปัจจัยพื้นฐานและผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาของงานสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ - ตัวอย่างผลงานการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ • สถาปัตยกรรม • ดนตรี • ภาษา ฯลฯ - ความสำคัญของการปรับเปลี่ยน ภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับชีวิตปัจจุบัน การอนุรักษ์และส่งเสริม
		- สามารถวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบผลงานของบุคคลสำคัญของชาติและบุคคลต่างชาติที่สำคัญตลอดจนผลกระทบที่มีต่อเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ไทยสมัยธนบุรี และรัตนโกสินทร์ - สามารถสรุปแนวทางการ	- ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญทั้งไทยและในต่างประเทศในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ - การเปรียบเทียบผลงานของบุคคลสำคัญทั้งในและต่างประเทศ ทั้งที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย สมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์

			สร้างสรรค์ผลงานของบุคคลสำคัญเพื่อนำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้ - เลือกรสรแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานของบุคคลสำคัญเพื่อนำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต	
ม. 4-6	ประวัติศาสตร์	มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มาตรฐาน ส4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย	- รู้และเข้าใจวิธีการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ของไทย สากล และภูมิภาคที่สำคัญของโลก - สามารถวิเคราะห์ เปรียบเทียบยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ไทยกับสากล และภูมิภาคที่สำคัญของโลก - เปรียบเทียบเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ไทยและสากลที่แสดงถึงความสัมพันธ์ในความต่อเนื่องของเวลา - วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ของไทย สากล และภูมิภาคที่สำคัญของโลกที่แสดงถึงความสัมพันธ์ในการต่อเนื่องของเวลา	- แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ • เกณฑ์การแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ • ความสำคัญของช่วงเวลาในการศึกษา - การแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ไทย - ตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงสมัยต่าง ๆ ตามแบบไทยและสากลที่แสดงความสัมพันธ์ในความต่อเนื่องของเวลา - ความสัมพันธ์ของยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ของไทยและสากล ที่แสดงความสำคัญในความต่อเนื่องของกาลเวลา

		- สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ - ตระหนักในความสำคัญของการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสืบค้นความเป็นมาของเรื่องราวต่าง ๆ	- การนำเสนอข้อสรุปหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ - การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ไทยด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์
		- วิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์สากล - วิเคราะห์ เปรียบเทียบความแตกต่างของหลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย สากล และภูมิภาคอื่น ๆ ที่สำคัญของโลก - วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ในมุมมองที่แตกต่างกัน เนื่องจากใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ต่างกัน	- หลักฐานประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์สากลและประวัติศาสตร์ในภูมิภาคอื่น ๆ ที่สำคัญของโลก - ตัวอย่างการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์สากล - ตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน
		- สามารถวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมาของชนชาติไทยโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ - สามารถวิเคราะห์แนวคิด	- แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมาของชนชาติไทยโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ - แนวคิดเกี่ยวกับการตั้งอาณาจักรต่าง ๆ ใน

			เกี่ยวกับการตั้งอาณาจักรต่าง ๆ ในดินแดนประเทศไทยและผลกระทบต่อพัฒนาการของชาติไทย - สามารถสรุปแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทยในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ศิลปะและวัฒนธรรม โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ - สามารถวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงสมัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทย	ดินแดนประเทศไทยและผลกระทบต่อพัฒนาการของชาติไทย - แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทยในด้านต่าง ๆ ทั้งการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ศิลปะและวัฒนธรรม โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ - แนวคิดเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงสมัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทย
			- เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทยสามารถนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการดำรงชีวิตและอนุรักษ์ไว้เป็นมรดก	- ตัวอย่างผลงานที่จัดว่าเป็นภูมิปัญญาไทยที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของไทยในด้านต่าง ๆ • การประกอบอาชีพ • การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม • การเมืองการปกครอง - แนวทางในการนำภูมิปัญญาไทยไปใช้ในการดำรงชีวิต - การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

			ไว้เป็นมรดกของชาติ
		- สามารถวิเคราะห์ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีส่วนสร้างสรรค์และพัฒนาชาติไทย - สามารถวิเคราะห์ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ	- ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีส่วนสร้างสรรค์และพัฒนาชาติไทย - ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ

ตารางที่ 6 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

จุดหมายของหลักสูตร(ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์)

มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตรต้องการ (ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์)

เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551				
ชั้น	รายวิชา	มาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	ประวัติศาสตร์	ส 4.1 เข้าใจ ความหมาย ความสำคัญของ เวลาและยุคสมัย ทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์ มาวิเคราะห์ เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ	- วิเคราะห์ ความสำคัญของ เวลาในการศึกษา ประวัติศาสตร์	- ความสำคัญของเวลา และช่วงเวลา สำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ - ความสัมพันธ์และความสำคัญของ อดีตที่มีต่อปัจจุบันและอนาคต - ตัวอย่างการใช้เวลา ช่วงเวลาและยุค สมัยที่ปรากฏในเอกสาร ประวัติศาสตร์ไทย
			- เทียบศักราชตาม ระบบต่าง ๆ ที่ใช้ ศึกษา ประวัติศาสตร์	- ที่มาของศักราชที่ปรากฏในเอกสาร ประวัติศาสตร์ไทย ได้แก่ จ.ศ./ ม.ศ./ ร.ศ./ พ.ศ./ ค.ศ. และ ฮ.ศ. - วิธีการเทียบศักราชต่าง ๆ และ ตัวอย่างการเทียบ - ตัวอย่างการใช้ศักราชต่าง ๆ ที่ ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย
			- นำวิธีการทาง ประวัติศาสตร์มา ใช้ศึกษา เหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์	- ความหมายและความสำคัญของ ประวัติศาสตร์ และวิธีการทาง ประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกัน - นำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ ศึกษาเรื่องราวของประวัติศาสตร์ไทย ที่มีอยู่ในท้องถิ่นตนเองในสมัยใดก็ได้ (สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยก่อน สุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์) และ เหตุการณ์สำคัญในสมัยสุโขทัย
	ส 4.3 เข้าใจความ	- อธิบายเรื่องราว	- สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดน	

		เป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย	ทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัย ในดินแดนไทย โดยสังเขป	ไทยโดยสังเขป - รัฐโบราณในดินแดนไทย เช่น ศรีวิชัย ตามพรลิงค์ ทวารวดี - รัฐไทยในดินแดนไทย เช่น ล้านนา นครศรีธรรมราช สุพรรณภูมิ
			- วิเคราะห์ พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ในด้านต่าง ๆ	- การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก) - พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
			- วิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัย และสังคมไทยในปัจจุบัน	- วัฒนธรรมสมัยสุโขทัย เช่น ภาษาไทย วรรณกรรม ประเพณีสำคัญ ศิลปกรรมไทย - ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย เช่น การชลประทาน เครื่องสังคโลก - ความเสื่อมของอาณาจักรสุโขทัย
ม.2	ประวัติศาสตร์	ส 4.1 เข้าใจ ความหมาย ความสำคัญของ เวลาและยุคสมัย ทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ มาวิเคราะห์ เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ	- ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ	- วิธีการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ อย่างง่าย ๆ เช่น การศึกษาภูมิหลังของผู้ทำ หรือผู้เกี่ยวข้อง สาเหตุ ช่วงระยะเวลา รูปลักษณะของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น - ตัวอย่างการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทย ที่อยู่ในท้องถิ่นของตนเอง หรือหลักฐานสมัยอยุธยา

		- วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	- ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ในสมัยอยุธยา และธนบุรี เช่น ข้อความบางตอนในพระราชพงศาวดารอยุธยา จดหมายเหตุชาวต่างชาติ - การแยกแยะระหว่างข้อมูลกับความคิดเห็น รวมทั้งความจริงกับข้อเท็จจริงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์
		- เห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ	- ตัวอย่างการตีความข้อมูลจากหลักฐานที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในสมัยอยุธยาและธนบุรี - ความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความทางประวัติศาสตร์
	ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย	- วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา และธนบุรีในด้านต่าง ๆ - วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา	- การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา - ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา - พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาในด้านการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ - การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 และการกู้เอกราช - การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 การกู้เอกราช และการสถาปนาอาณาจักรธนบุรี - วิถีกรรมของบรรพบุรุษไทย ผลงานของบุคคลสำคัญของไทยที่มีส่วนสร้างสรรค์ชาติไทย เช่น

				• สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 • พระศรีสุริโยทัย • พระนเรศวรมหาราช • พระนารายณ์มหาราช • สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช • พระราชสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (ด้วง) • สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (บุญมา)
			- ระบุนิติบัญญัติและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าวต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา	- ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา เช่น การควบคุมกำลังคนและศิลปวัฒนธรรม - ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยธนบุรี
ม.3	ประวัติศาสตร์	ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ มาวิเคราะห์ เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ	- วิเคราะห์เรื่องราว เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้อย่างมีเหตุผล ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ - ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ที่ตนสนใจ	- ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ สำหรับการศึกษ เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นตนเอง - วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ - นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่นของตน
		ส 4.3 เข้าใจความ	- วิเคราะห์	- การสถาปนากรุงเทพมหานครเป็น

		เป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย	พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ในด้านต่าง ๆ - วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์	ราชธานีของไทย - ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ - บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทยในราชวงศ์จักรีในการสร้างสรรค์ความเจริญและความมั่นคงของชาติ - พัฒนาการของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ทางการเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามช่วงสมัยต่าง ๆ - เหตุการณ์สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ที่มีผลต่อการพัฒนาชาติไทย เช่น การทำสนธิสัญญาเบาว์ริงในสมัยรัชกาลที่ 4 การปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 โดยวิเคราะห์สาเหตุปัจจัย และผลของเหตุการณ์ต่าง ๆ
			- วิเคราะห์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์และอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทย	- ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทยจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
			- วิเคราะห์บทบาท	- บทบาทของไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลง

			ของไทยในสมัย ประชาธิปไตย	การปกครองจนถึงปัจจุบันในสังคม โลก
ม. 4-6	ประวัติ ศาสตร์ ไทย	ส 4.1 เข้าใจ ความหมาย ความสำคัญของ เวลาและยุคสมัย ทางประวัติศาสตร์ สามารถใช่วิธีการ ทางประวัติศาสตร์ มาวิเคราะห์ เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ	- ตระหนักถึง ความสำคัญของ เวลาและยุคสมัย ทางประวัติศาสตร์ ที่แสดงถึงการ เปลี่ยนแปลงของ มนุษยชาติ	- เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่ ปรากฏในหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์ สากล - ตัวอย่างเวลาและยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ของสังคมมนุษย์ที่มี ปรากฏในหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ - ความสำคัญของเวลาและยุคสมัย ทางประวัติศาสตร์
			- สร้างองค์ความรู้ ใหม่ทาง ประวัติศาสตร์โดย ใช่วิธีการทาง ประวัติศาสตร์ อย่างเป็นระบบ	- ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยนำเสนอตัวอย่างที่ละขั้นตอน อย่างชัดเจน - คุณค่าและประโยชน์ของวิธีการทาง ประวัติศาสตร์ที่มีต่อการศึกษาทาง ประวัติศาสตร์ - ผลการศึกษาหรือโครงการทาง ประวัติศาสตร์
		ส 4.3 เข้าใจความ เป็นมาของชาติ ไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มี ความรัก ความ ภูมิใจและธำรง ความเป็นไทย	- วิเคราะห์ประเด็น สำคัญของ ประวัติศาสตร์ไทย - วิเคราะห์ ความสำคัญของ สถาบัน พระมหากษัตริย์ ต่อชาติไทย	- ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ ไทย เช่น แนวคิดเกี่ยวกับความ เป็นมาของชาติไทย อาณาจักร โบราณในดินแดนไทย และอิทธิพลที่ มีต่อสังคมไทย ปัจจัยที่มีผลต่อการ สถาปนาอาณาจักรไทยในช่วงเวลา ต่าง ๆ สาเหตุและผลของการปฏิรูป การปกครองบ้านเมือง การเลิกทาส เลิกไพร่ การเสด็จประพาสยุโรปและ

			หัวเมืองสมัยรัชกาลที่ 5 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 - บทบาทของสตรีไทย - บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในการพัฒนาชาติไทยในด้านต่าง ๆ เช่น การป้องกันและรักษาเอกราชของชาติ การสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย
		- วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีผลต่อสังคมไทยในยุคปัจจุบัน	- อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก และตะวันออกที่มีต่อสังคมไทย - ปัจจัยและบุคคลที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีผลต่อสังคมไทยในยุคปัจจุบัน เช่น • พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช • สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ • สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชินีนาถ • สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
		- วิเคราะห์ผลงานของบุคคลสำคัญทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย	- ผลงานของบุคคลสำคัญทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทย เช่น • พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

		และประวัติศาสตร์ ไทย	• พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว • พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว • สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส • พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท • สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดิศวรรกุมาร กรมพระยาดำรงราชานุภาพ • สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจิตรเจริญ กรมพระยานริศรานุวัติวงศ์ • หม่อมราชวงศ์ทวย หม่อมราชวงศ์กระต่าย อิศรางกูร • สมเด็จพระเจ้าพระยามหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) • บาทหลวงปาเลอกัวซ์ • พระยากัลยาณไมตรี)ดรฟรานซิส . (ปี แทร์ • ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี • พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง)
		- วางแผนกำหนด แนวทางและการมี ส่วนร่วมการ อนุรักษ์ภูมิปัญญา ไทยและ	- สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการ สร้างสรรค์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ไทย - วิถีชีวิตของคนไทยในสมัยต่างๆ - การสืบทอดและเปลี่ยนแปลงของ

			วัฒนธรรมไทย	วัฒนธรรมไทย - แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ - วิธีการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ศิริโชค อภิวัชฌ์องใส
วัน เดือน ปี เกิด	21 กุมภาพันธ์ 2533
สถานที่เกิด	พะเยา
วุฒิการศึกษา	พ.ศ.2556 ศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกสังคมศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ.2562 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

